



**İ. S. TURGENYEV'İN "AVCININ NOTLARI"
ESERİ ÜZERİNE TÜRKÇE ve RUSÇA YAPILMIŞ
DİLBİLİMSEL, KÜLTÜR BİLİMSEL ve
FONKSİYONEL YORUMLAR**

Dilan GÜNEŞ

Yüksek Lisans Tezi

Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA

2018

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Dilan GÜNEŞ

**İ. S. TURGENYEV’İN “AVCININ NOTLARI” ESERİ ÜZERİNE
TÜRKÇE VE RUSÇA YAPILMIŞ DİLBİLİMSEL, KÜLTÜR
BİLİMSEL ve FONKSİYONEL YORUMLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA**

ERZURUM- 2018



T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU



23/07/2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum *Çağdaş Rus Dilindeki Sayıların Anlamsal, Dilbilimsel Özellikleri ve Çağdaş Türkçe ile Karşılaştırılması*" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanması için verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

25.07.2018

Dilan GÜNEŞ

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

F-83/00/22.12.2016



T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Svetlana AİUPOVA danışmanlığında, Dilan GÜNEŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 25/ 07 / 2018 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Svetlana AİUPOVA

İmza:

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Yelena CHİALAŞVİLİ GORDEYEVA

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Hadi BAK

İmza:

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Enstitü Müdürü

F-85/01/21.10.2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

1.1. DİLBİLİM VE KÜLTÜR BİLİMİN İNSANDAKİ DİL VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARININ ENTEGRE ALANI	7
1.2. RUS DİLBİLİM VE KÜLTÜR BİLİMİNDE TEMEL AKIMLAR, YAKLAŞIMLAR VE OKULLAR (EKOLLER)	9
1.3. DİLBİLİM VE KÜLTÜRBİLİM ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ	17
1.4. SANATSAL BİR ESERİN DİLBİLİM VE KÜLTÜRBİLİM FONKSİYONEL AÇISINDAN YORUMLANMA İLKELERİ	18
1.5. DİLBİLİM VE KÜLTÜRBİLİMİN GELİŞİMİNDEKİ PERSPEKTİFLER	22
1.6. SONUÇ.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

İ. S. TURGENYEV'İN “ЗАПИСКИ ОХОТНИКА” ADLI ESERİNİN YORUMLANMASINA DİL VE KÜLTÜRBİLİMSEL FONKSİYONEL YAKLAŞIM

2.1. İ. S. TURGENYEV'İN “ЗАПИСКИ ОХОТНИКА” ADLI ESERİNİN YORUMLANMA İLKELERİ	26
2.2. «ЗАПИСКИ ОХОТНИКА» ADLI ESERİN RUSÇA VE TÜRKÇE YORUMLANMASINDAKİ GENEL BİLGİLER	27
2.3. İ. S. TURGENYEV'İN «ЗАПИСКИ ОХОТНИКА» ESERİNDEKİ DİL VE KÜLTÜRBİLİMSEL FONKSİYONEL YORUMLAR.....	31
2.3.1. «Хорь и Калиныч» Denemesinin Rusça ve Türkçe dil ve Kültürbilimsel Fonksiyonel Yorumları	31
2.3.2. «Бежин луг» eseri üzerine yapılmış Rusça ve Türkçe dil ve kültürbilim fonksiyonel açısından yorumlar.	66

SONUÇ.....	110
KAYNAKÇA	112
ÖZGEÇMİŞ.....	121



ÖZET

YÜKSEK LİSANS BİTİRME TEZİ

İ. S. TURGENYEV'İN "AVCININ NOTLARI" ESERİ ÜZERİNE TÜRKÇE ve
RUSÇA YAPILMIŞ DİLBİLİMSEL, KÜLTÜR BİLİMSEL ve FONKSİYONEL
YORUMLAR

Dilan GÜNEŞ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA

2018, 121 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA

Doç. Dr. Yelena ÇİALAŞVİLİ-GORDEYEVA

Dr. Öğr. Üyesi Hadi BAK

"Avcının notları" eserinde 19. yy.'ın eskimiş sözcüklerle, şiveli, diğer dillerde karşılığı olmayan bir şekilde tasvir edilmiş birçok gerçeği sadece yabancılar için değil, ana dili Rusça olan okuyucular için de anlaşılması zordur. Rus edebiyatını ve kültürünü öğrenen yabancılar için kendi ülkelerinde İ. S. Turgenyev tarafından 19. yy.'da yazılmış Rus kültürünü, geleneklerini ve inançlarını anlatan eserlerin dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel açıdan yapılmış yorumlar yoktur. Bu bağlamda, çalışmamız ile bu alana bir yenilik getirmekteyiz.

Çalışmanın nesnesi; İ. S. Turgenyev'in "Avcının notları" eserinin dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlarıdır. Çalışmanın araştırma materyalleri; "Avcının notları" eserinden iki deneme olan "Hor ve Kalınıç", "Bejin lug (Bejin Çayırı)" ve "Yaşayan güçler" adlı eserleridir. Bu eserlerde, Rus ulusunun karakteri ve Rus insanının üç tipi işlenmiş, böylelikle Rus kültürü, gelenek ve inançları okuyuculara aktarılmıştır. Çalışmamızın amacı: "Avcının notları" eserindeki iki deneme olan "Hor ve Kalınıç" ve "Bejin lug (Bejin Çayırı)" için yapılan dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlar; dilin deyim ve kelime olarak birimlerinden oluşan, dilin yüzeysel yapılarının derin anlamını ilişkilendirebilen ve bu eserlerin sanatsal dünyasının okuyucular tarafından anlaşılmasını sağlayan dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel arka fonunu göstermektir.

Anahtar Kelimeler: Turgenyev, Dilbilim-Kültür Bilim-Fonksiyonel Yorumlar, Avcının Notları.

ABSTRACT**MASTER THESIS****LINGUISTIC, CULTUROLOGICAL AND FUNCTIONAL COMMENTARIES
IN RUSSIAN AND TURKISH ON I.S. TURGENEV'S "A SPORTSMAN'S
SKETCHES"****Dilan GÜNEŞ****Advisor: Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA****2018, page: 121****Jury: Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA****Assoc. Prof. Dr. Yelena CHIALASHVILI-GORDEYEVA****Assist. Prof. Dr. Hadi BAK**

It is difficult to understand many facts depicted in the "A Sportsman's Sketches" in the 19th century with obsolete words, rhizomes, other languages, not just for foreigners, but also for readers who speak Russian as their mother tongue. For foreigners learning Russian literature and culture, Russian culture, traditions and beliefs written by I.S. Turgenev in the 19th century have no scientific and functional interpretations of language and culture. In this context, we are bringing an innovation to this field with our work.

The object of the research is a linguistic-culturological and functional commentary of the "A Sportsman's Sketches" of I.S. Turgenev. The subject of the thesis are the units of vocabulary and phraseology that need this comment. The material of the study is two essays from the cycle "A Sportsman's Sketches": "The Chor and Kalinych", "Bezhin Meadow" and "Living Forces". In the first and third of them, the Russian national character and three types of Russian people found their expression. The second essay shows the culture, traditions and beliefs of the Russian people. The aim of the work is to conduct a linguistic-cultural-functional commentary on the essays "Chor and Kalinych" and "Bezhin Meadow" from the "A Sportsman's Sketches" in order to show the linguistic, cultural and functional background behind the lexical and phraseological units of the language and that allows to correlate the surface structures of the language with their deep essence and with the reader's understanding of the artistic world of these works.

Keywords: Turgenyev, Linguistic, Culturological and Functional Commentaries, A Sportsman's Sketches.

ÖNSÖZ

“Avcının notları” eserinde 19. yy.’ın eskimiş sözcüklerle, şiveli, diğer dillerde karşılığı olmayan bir şekilde tasvir edilmiş birçok gerçeği sadece yabancılar için değil, ana dili Rusça olan okuyucular için de anlaşılması zordur. Bu kapsamda; Rusya’ya has birçok gerçek, gelenek ve görenek, eserlerde yansıtılmış Rus halkının inançları ve yazarın orijinal dilindeki sanatsal özellikler anadili Rusça olmayanlar için anlaması oldukça zordur. Sanatsal metindeki 19. yy. Rusça çoğu zaman günümüzde yaşayan, anadili Rusça olmayan kişiler için anlaşılmazdır, bu yüzden “Avcının notları” denemeleri dil ve kültür bilimsel, fonksiyonel yorumlarla açıklanmalıdır. Rus edebiyatını ve kültürünü öğrenen yabancılar için kendi ülkelerinde İ. S. Turgenyev tarafından 19. yy.’da yazılmış Rus kültürünü, geleneklerini ve inançlarını anlatan eserlerin dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel açıdan yapılmış yorumlar yoktur. Bu bağlamda, çalışmamız ile bu alana bir yenilik getirmekteyiz.

Çalışmamız, bu boşluğu doldurmaya yönelik bir girişimdir.

Çalışmanın nesnesi; İ. S. Turgenyev’in “Avcının notları” eserinin dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlarıdır.

Hazırlanan bu tezin konusu; bu yoruma ihtiyaç duyan sözcük ve sözcük öbekleridir.

Çalışmanın araştırma materyalleri; “Avcının notları” eserinden iki deneme olan “Hor ve Kalniç”, “Bejin lug (Bejin Çayırı)” ve “Yaşayan güçler” adlı eserleridir. Bu eserlerde, Rus ulusunun karakteri ve Rus insanının üç tipi işlenmiş, böylelikle Rus kültürü, gelenek ve inançları okuyuculara aktarılmıştır.

Çalışmamızın amacı: “Avcının notları” eserindeki iki deneme olan “Hor ve Kalniç” ve “Bejin lug (Bejin Çayırı)” için yapılan dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlar; dilin deyim ve kelime olarak birimlerinden oluşan, dilin yüzeysel yapılarının derin anlamını ilişkilendirebilen ve bu eserlerin sanatsal dünyasının okuyucular tarafından anlaşılmasını sağlayan dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel arka fonunu göstermektir.

Çalışmanın hedefine ulaşabilmesi için bir dizi çalışma yapılması gerekmektedir:

1. Dil ve kültür bilimsel incelemenin temel yönlerini özetlemek.

2. Dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlama ile ilgili teorik sorunları belirlemek.

3. Dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlama yöntemi geliştirmek üzerine çalışmak.

4. Eserde dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yoruma ihtiyaç duyan sözcük öbekleri ve deyimleri seçmek.

5. “Hor ve Kalınıç” “Bejin lug (Bejin Çayırı)” eserlerinin dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlarını tamamlamak.

Çalışmanın güncelliği: öncelikle dilbilimin dil ve kültür, kültürdeki dil ve kişiselliğe odaklanmış modern dilbilimsel paradigması doğrultusunda araştırmalar gerçekleştirilmiş ve buna ek olarak çalışma disiplinler arası yapılmıştır.

Eserin bilimsel yeniliği aşağıdaki gibidir:

1. Bu tez çalışmasında, dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlama yöntemi ve teorisi üzerinde çalışılmaktadır.

2. İ. S. Turgenyev’in hikayeleri üzerinde, ilk defa, Türkçe olarak dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlar yapılmıştır.

Çalışmanın teorik önemi: dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel açıdan İ. S. Turgenyev’in sanatsal ve dilsel dünya algısındaki yeni perspektifleri ortaya çıkarırken bir dizi güncel dilbilimsel sorunları çözümlemektedir. Bu çalışma, dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlama yapabilmek için yöntem ve teori geliştirme amaçlı hazırlanmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, ayrı bir sözcük ve dilbilimsel birimlerin dilsel, kültürel arka planı ve sanatsal bir işte işleyişinin kendine özgü özellikleri ile ilgili fikirler zenginleştirilmiştir.

Çalışmanın pratik önemi: bahsedilen eserlerde yapılan araştırmaların, diğer Rus yazarların sanat eserlerinde yapılan dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlamanın yapılabilmesi için temel oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları; “Edebi metinlerin filolojik incelenmesi”, “Çağdaş Rus edebiyatı dili (Kelime haznesi ve deyimler konularında)”, “19 yy. Rus edebiyatı tarihi”, “İ. S. Turgenyev’in eserleri” gibi derslerde ve kurslarda işlenebilir, sözcük bilim alanında kullanılabilir.

Çalışmanın metodolojik temeli, şu çalışmalardaki dil ve kültür bilimsel sonuçlardan ibarettir: V. N. Teliy, Yu. S. Stepanov, A. D. Arutyunova, V. V. Vorobyeva, V. Şaklein, V. A. Maslova ve diğer araştırmacılar.

Tez çalışmasında tasvir yöntemi, kültür bilimsel ve kontekst analizi yöntemleri uygulanmıştır.

Çalışmanın yapısı: tez giriş, iki bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Bu çalışmayı gerçekleştirirken bilgi ve deneyimleriyle katkıda bulunan danışman hocam Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA'ya, çalışma arkadaşlarıma ve ayrıca manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Erzurum- 2018

Dilan GÜNEŞ

GİRİŞ

XXI. yy. dilbiliminin en önemli ayırt edici noktası: insana olan özel ilgisi; dünya görüşünü, dünyayı algılayış biçimini derin bir ölçüde etkileyen antroposentrik paradigmaların üstün olması; kültürün bir ürünü olarak, ulusun kültür kodu olarak dil ve kültürün bir nesnesi olarak, insanla koparılamaz bir bağa sahip olmasıdır. Böylesi bir yaklaşımın temelleri W. Humboldt, A. A. Potebni ve diğer bilim adamlarının çalışmalarıyla atılmıştır. L. G. Zubkova şöyle belirtmektedir: “Humboldt etkinlik fikrini, insandaki etkinlik ilkesi ve insan bilincinin aktivitesini dilde uygulamalı olarak geliştirmektedir.”¹ Dilbilimcinin en önemli başarısı ve kendisinin de belirttiği gibi her dil birbirinden ayrılmaz bir şekilde bilinçle birlikte öznel dünyanın nesnel bir tasvirini oluşturmuştur. Ulusal dünya görüşünün özgüllüğü; karakterde, içerik ve dilin biçiminde ortaya çıkmaktadır. Sözcüksel ve dilbilgisel yapıyı etkilemektedir.

Çağdaş dilbilimde antroposentrik paradigma çerçevesinde şekillenen temel akımlar; kavramsal (kognitif) dilbilim, insandaki dil faktörüne ve dildeki kültür faktörüne odaklanan² dil (dilbilimsel) kültür bilimidir.

Dil ve kültür bilim, dili bir kültür fenomeni olarak incelemektedir. Bu; dilin ulusal düşüncenin (mantalitenin) temel sözcüsü olduğu, ulusal dil aracılığıyla belirlenmiş dünya görüşüdür. Dil kültür ile yakından bağlantılıdır; kültür içinde doğar, gelişir ve kültürü ifade eder. Dil ve kültür bilimin Rusya’da gelişimi V. N. Teliy, Yu. S. Stepanov, A. D. Arutyunova, V. V. Vorobyev, V. Şaklein, V. A. Maslova ve diğer araştırmacıların çalışmalarıyla bağlantılıdır.

Dil ve kültürün karşılıklı ilişkisine odaklanmış çağdaş dilbilimde, etrafını çevreleyenlerin konseptleştirilmesinde yazarın en önemli rolünü belirleyen dil ve kültürdeki kişilik analizinin; ulusun dil portresinin öğrenilmesinde en büyük temsilci İ. S. Turgenyev’dir. Kısa bir süre önce Yu. S. Stepanov şunları boşuna söylememiştir: “Turgenyev öldü ama Turgenyev’e ait her şey varlığını sürdürmektedir.” Edebiyatta Rus dilinin gelişmesindeki, çağdaş edebi Rus dilinin oluşmasındaki rolü göz önüne alarak M. Gorkiy gelecekte edebiyat tarihçisi olacak birisi olarak, Rus dilinin büyüyüp

¹ Зубкова Л.Г. Общая теория языка в развитии: Учеб. пособие. – М.: Изд-во РУДН, 2003. – С. 118.

² Телия В.Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке / Б.А. Серебряков, Е.С. Кубрякова, В.И. Поставалова и др. – М.: Наука, 1988. – С. 173.

gelişmesinde standart ve normatif dili oluşturan üç yazarın adını söylemiştir: bunlar “Puşkin, Turgenyev ve Çehov’dur.”³

M. Gorkiy, genç meslektaşlarına hitap ettiğinde, onların İ. S. Turgenyev’in adını hep andığı Rus edebiyatı klasiklerini öğrenmelerini tavsiye etmiştir: “Şu klasik eser yazarlarının okunmasını ve incelenmesini tavsiye ederim: Puşkin (sadece şiirlerini değil hikayelerini de), Turgenyev, Tolstoy.” <...> Klasik eser yazarları dil üzerinde yapılan çalışmaların örneği olmalıdırlar.”⁴

M. Gorkiy’in yukarıda bahsedilen tavsiyesine istinaden, İ. S. Turgenyev’in “Avcının notları” eseri araştırma materyali olarak seçilmiştir. “Avcının notları” İ. S. Turgenyev’in ilk eseri olmakla beraber ona büyük Rus yazarı ünvanını getiren, onu ve Rus halkının karakterini, Rus insanların dış görünüşünü, geleneklerini, inançlarını ve yaşam tarzlarını yurt dışındaki okuyucularla tanıştıran eseridir. Bu sebeple Türkiye üniversitelerindeki Rus dili ve edebiyatı bölümlerinde, “Babalar ve oğullar” eseriyle kıyaslandığında “Avcının notları” eserinin incelenmesine daha fazla zaman ayrılmaktadır.

Bu kapsamda; birçok Rusya’ya has gerçekler, gelenekler, eserlerde yansıtılmış Rus halkının inançları ve yazarın orijinal dilindeki sanatsal özellikleri anadili Rusça olmayanlar için anlaması oldukça zordur. Sanatsal metindeki 19. yy. Rusça çoğu zaman günümüzde yaşayan, anadili Rusça olmayan kişiler için anlaşıl mazdır, bu yüzden “Avcının notları” denemeleri dil ve kültür bilimsel, fonksiyonel yorumlarla açıklanmalıdır.

İ. S. Turgenyev’in dili oldukça iyi incelenmiştir. Sanatsal düz yazılarda farklı düzeylerdeki birbirinden ayrı dil araçları dilbilimcilerin dikkatini çekmiştir: deyimler (Van Sen⁵, Ye. V. Lavruşina⁶, T. G. Petuhova⁷), eserdeki kahramanların karakterize

³ Русские писатели о языке. Хрестоматия / Под ред. А.М. Докусова. – Л.: Учпедгиз, 1954. – С. 368.

⁴ Русские писатели о языке. Хрестоматия / Под ред. А.М. Докусова. – Л.: Учпедгиз, 1954. – С. 365.

⁵ Ван Сэнь Фразеологическая составляющая романа И.С. Тургенева «Отцы и дети»: структурно-семантический и функциональный аспекты: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Орел, 2007. – 22 с.

⁶ Лаврушина Е.В. Фразеология как компонент идиостиля И.С. Тургенева и проблема сохранения этого компонента в иноязычных переводах произведений писателя: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 1999. – 22 с.

⁷ Петухова Т.Г. Структурно-семантические трансформации фразеологических единиц в языке писем Тургенева // Текст. Структура и семантика: доклады XII международной конференции. – Т. 2. – М.: ТБТ Дивизион, 2009. – С. 90-97.

edilmesinde, mitolojinin işlendiği manzumlardaki mekânların aktarılmasında araç olarak kullanılan özel adlar (S. M. Aiupov⁸, S. B. Aiupova⁹, S. İ Zinin¹⁰, A. A. Kulakova¹¹), tanımların ve şahıssız cümlelerin grafik potensiyeli (N. P. Badayeva¹², M. A. Martirosyan¹³, A. G. Moskaleva¹⁴, Yu. A. Peçenina¹⁵). Yazarın romanları istatistik araştırmaya tabi tutulmuştur: metindeki cümle ve sözcüklerin sayısı, onların boyutları, eserin zorluğunun ve yapısal sadeliği hakkında çıkarımlarda bulunmayı sağlayan, kahramanların konuşmalarında ve yazarın açıklamalarındaki basit ve türemiş cümlelerin bakış açısıyla incelenmiştir (G. A. Lesskis¹⁶). “Hikayedeki şiirler” derlemesiyle bir dil seviyesindeki birimler ve senkretik türündeki eserlerin ritimlerinin şekillenmesinde sözdizimsel türlerin rolleri karmaşık bir incelemeye tabi tutulmuştur (S. B. Aiupova¹⁷). Dilbilimdeki antroposentrik paradigmanın ortaya çıkışı ve gelişmesi “Avcının notları”

⁸ Аюпов С.М. Эволюция тургеневского романа 1856 – 1862 гг.: соотношение метафизического и конкретно-исторического. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2001. – 292 с.

⁹ Аюпова С.Б. Женская ономастика романа И.С.Тургенева «Рудин» в контексте произведения // Язык и литература в поликультурном пространстве. Материалы региональной научно-практической конференции «Язык и литература в поликультурном пространстве». Выпуск 2. – Бирск: Изд-во Бирск. гос. соц.-пед. акад., 2005. – С. 294-296. Аюпова С.Б. Имя главного героя в контексте произведения (Рудин и другие) // Материалы II научной конференции сотрудников и слушателей Центра переподготовки и повышения квалификации по филологии и лингвострановедению. Санкт-Петербург, 25 мая 2006 г. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2006. – С. 115-122. Аюпова С.Б. Ономапозтика романа И.С.Тургенева «Рудин» (Дмитрий Рудин в системе других героев) [Электронный ресурс] // Электронный вестник Центра переподготовки и повышения квалификации по филологии и лингвострановедению. Выпуск 2. – СПб: СПбГУ, Филологический факультет, 2006. – <http://www.evsprk.ru>. Аюпова, С.Б. Ономастическое пространство человека в языковой художественной картине мира И.С.Тургенева // Искусство и образование. – 2008. – №7. – С. 45-52.

¹⁰ Зинин С.И. Русская антропонимия в «Записках охотника» И.С. Тургенева // Русский язык в школе. – 1968. – №5. – С. 21 – 25.

¹¹ Кулакова А.А. Мифопозтика «Записок охотника» И.С. Тургенева: Пространство и имя: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 2003. – 22 с.

¹² Бадаева Н.П. Безличные предложения в художественной прозе И.С. Тургенева: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 1965. – 16 с.

¹³ Мартиросян М.А. Грамматические особенности определений и их стилистическая роль в художественной прозе И.С. Тургенева: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Ростов-н/Д., 1967. – 22 с.

¹⁴ Москалева А.Г. Некоторые особенности ритмики «Записок охотника» И.С. Тургенева // Материалы VIII конференции преподавателей русской литературы педагогических институтов Московской зоны. Лингвистический сборник. Вып. 2. – Ч. 2. – М: МГПИ им. В.И. Ленина, 1974. – С. 64-71.

¹⁵ Печенина Ю.А. Изобразительный синтаксис И.С. Тургенева: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 1989. – 16 с.

¹⁶ Лескис Г.А. О зависимости между размером предложения и его структурой в разных видах текста // Вопросы языкознания. – 1964. – №3. – С. 99-123.

¹⁷ Аюпова С.Б. Синтаксическая организация «Стихотворений в прозе» И.С. Тургенева: дис. ... канд. филол. наук. – СПб., 1993. – 204 с.

eseri ve romanlardaki (R. R. Gilmiyarova¹⁸, G. Delgermaa¹⁹, Yu. V. Mironova²⁰, G. İ. Nemets²¹) karmaşık ve tam sözdizimsel konuşma türleri (S. B. Aiupova²², İ. P. Karlyavina²³) aracılığıyla Rus mantalitesinin yansıtılmasına bilim adamlarının dikkatini çekmiştir. İ. S. Turgenyev'in en önemli dilsel ve sanatsal dünya görüşü parçalarının, yani mekân ve zamanın oluşumundaki dilin farklı dilsel araçlarının rolüne dair sistemsal, kompleks, çok yönlü araştırmaya adanmış birçok eser meydana getirilmiştir (S. B. Aiupova²⁴).

“Avcının notları” eserinde 19. yy.'ın eskimiş sözcüklerle, şiveli, diğer dillerde karşılığı olmayan bir şekilde tasvir edilmiş birçok gerçeği sadece yabancılar için değil, ana dili Rusça olan okuyucular için de anlaşılması zordur. Rus edebiyatını ve kültürünü öğrenen yabancılar için kendi ülkelerinde İ. S. Turgenyev tarafından 19. yy.'da yazılmış Rus kültürünü, geleneklerini ve inançlarını anlatan eserlerin dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel açıdan yapılmış yorumlar yoktur. Bu bağlamda, çalışmamız ile bu alana bir yenilik getirmekteyiz.

Çalışmamız, bu boşluğu doldurmaya yönelik bir girişimdir.

Çalışmanın nesnesi; İ. S. Turgenyev'in “Avcının notları” eserinin dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlarıdır.

¹⁸ Гильмиярова Р.Р. Макрополе «человек» в языковой художественной картине мира «Записок охотника» И.С. Тургенева // Язык. Культура. Коммуникация: материалы IV международной научно-практической конференции. – Челябинск: Южно-Уральский государственный университет, 2010. – С. 39-41.

¹⁹ Дэлгэрмаа Г. Концепты «добро/зло» в произведениях И.С. Тургенева на фоне монгольского языкового сознания: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – М., 2008. – 20 с.

²⁰ Миронова Ю.В. Отражение русской ментальности в концептах художественного текста (На материале цикла рассказов И.С. Тургенева "Записки охотника"): дис. ... канд. филол. наук. – Липецк, 2003. – 190 с.

²¹ Немец Г.И. Концептуализация пространства художественного текста: структура и способы представления (на материале языка романов И.С. Тургенева «Отцы и дети» и Ф.М. Достоевского «Бесы»): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Краснодар, 2002. – 26 с.

²² Аюпова С.Б. Роль категорий пространства и времени в организации типов речи (на материале произведений И.С. Тургенева) // Русский язык в школе. – 2010. – №6. – С. 42-47.

²³ Карлявина И.П. Отражение языковой картины мира в сложных синтаксических единицах (на материале сложных синтаксических целых в творчестве И.С. Тургенева) // Проблемы картины мира на современном этапе: Сборник статей по материалам Всероссийской научной конференции молодых ученых. Вып. 6. 14-15 марта 2007 г. – Нижний Новгород: Изд-во НГПУ, 2007. – С. 140-144.

²⁴ Аюпова, С.Б. Категории пространства и времени в языковой художественной картине мира (на материале прозы И.С. Тургенева) // Филологические науки. – 2011 – № 1. – С. 43-53. Аюпова С.Б. Категория времени в языковой картине мира (на материале прозы И.С. Тургенева): монография. – Уфа: Изд-во БГПУ, 2011. – 186 с. Аюпова С.Б. Категория пространства в языковой картине мира (на материале прозы И.С. Тургенева): монография. – Уфа: Изд-во БГПУ, 2011. – 224 с.

Hazırlanan bu tezin konusu; bu yoruma ihtiyaç duyan sözcük ve sözcük öbekleridir.

Çalışmanın araştırma materyalleri; “Avcının notları” eserinden iki deneme olan “Hor ve Kalınıç”, “Bejin lug (Bejin Çayırı)” ve “Yaşayan güçler” adlı eserleridir. Bu eserlerde, Rus ulusunun karakteri ve Rus insanının üç tipi işlenmiş, böylelikle Rus kültürü, gelenek ve inançları okuyuculara aktarılmıştır.

Çalışmamızın amacı: “Avcının notları” eserindeki iki deneme olan “Hor ve Kalınıç” ve “Bejin lug (Bejin Çayırı)” için yapılan dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlar; dilin deyim ve kelime olarak birimlerinden oluşan, dilin yüzeysel yapılarının derin anlamını ilişkilendirebilen ve bu eserlerin sanatsal dünyasının okuyucular tarafından anlaşılmasını sağlayan dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel arka fonunu göstermektir.

Çalışmanın hedefine ulaşabilmesi için bir dizi çalışma yapılması gerekmektedir:

1. Dil ve kültür bilimsel incelemenin temel yönlerini özetlemek.
2. Dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlama ile ilgili teorik sorunları belirlemek.
3. Dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlama yöntemi geliştirmek üzerine çalışmak.
4. Eserde dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yoruma ihtiyaç duyan sözcük öbekleri ve deyimleri seçmek.
5. “Hor ve Kalınıç” “Bejin lug (Bejin Çayırı)” eserlerinin dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlarını tamamlamak.

Çalışmanın güncelliği: öncelikle dilbilimin dil ve kültür, kültürdeki dil ve kişiselliğe odaklanmış modern dilbilimsel paradigması doğrultusunda araştırmalar gerçekleştirilmiş ve buna ek olarak çalışma disiplinler arası yapılmıştır.

Eserin bilimsel yeniliği aşağıdaki gibidir:

1. Bu tez çalışmasında, dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlama yöntemi ve teorisi üzerinde çalışılmaktadır.
2. İ. S. Turgenyev’in hikayeleri üzerinde, ilk defa, Türkçe olarak dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlar yapılmıştır.

Çalışmanın teorik önemi: dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel açıdan İ. S. Turgenyev'in sanatsal ve dilsel dünya algısındaki yeni perspektifleri ortaya çıkarırken bir dizi güncel dilbilimsel sorunları çözümlenmektedir. Bu çalışma, dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlama yapabilmek için yöntem ve teori geliştirme amaçlı hazırlanmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, ayrı bir sözcük ve dilbilimsel birimlerin dilsel, kültürel arka planı ve sanatsal bir işte işleyişinin kendine özgü özellikleri ile ilgili fikirler zenginleştirilmiştir.

Çalışmanın pratik önemi: bahsedilen eserlerde yapılan araştırmaların, diğer Rus yazarların sanat eserlerinde yapılan dil ve kültür bilimsel ve fonksiyonel yorumlamanın yapılabilmesi için temel oluşturmaktır. Araştırmanın sonuçları; “Edebi metinlerin filolojik incelenmesi”, “Çağdaş Rus edebiyatı dili (Kelime haznesi ve deyimler konularında)”, “19 yy. Rus edebiyatı tarihi”, “İ. S. Turgenyev'in eserleri” gibi derslerde ve kurslarda işlenebilir, sözcük bilim alanında kullanılabilir.

Çalışmanın metodolojik temeli, şu çalışmalardaki dil ve kültür bilimsel sonuçlardan ibarettir: V. N. Teliy, Yu. S. Stepanov, A. D. Arutyunova, V. V. Vorobyeva, V. Şaklein, V. A. Maslova ve diğer araştırmacılar.

Tez çalışmasında tasvir yöntemi, kültür bilimsel ve kontekst analizi yöntemleri uygulanmıştır.

Çalışmanın yapısı: tez giriş, iki bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

1.1. DİLBİLİM VE KÜLTÜR BİLİMİN İNSANDAKİ DİL VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARININ ENTEGRE ALANI

Dilin antropolojik olma düşüncesi, çağdaş bilimde anahtar rolü oynamaktadır. Dildeki antropolojik paradigma; nesneden özneye anlayışta (dil birimi), insandaki dil ve dildeki insan konusunda araştırmacıların geçiştir. Bu sebeple çağdaş dilbilimde dilin yapı ve sistem kavramı anlayışından, “insanın iç alemi” anlayışına ve sonuç olarak da bir kişinin karmaşık bilişsel etkinliği olarak geçmektedir. (M. Heidegger). Böylelikle XX. yüzyılın sonunda antropoloji fikrinin gelişmesiyle birlikte ortaya önemli bileşeni ve varoluş şartı olarak, kültürel kodların oluşumunda bir faktör olarak kültür ürünü olan dil ortaya çıkmıştır. Bunu takiben yeni senkretik disiplin, dil-kültürbilim ortaya çıkmaktadır.

Dilbilim ve kültürbilim, dili kültür fenomeni olarak ele almaktadır. Dil, milli kültürün ve mantalitenin ifadecisi olarak ortaya çıktığında ulusal dil penceresinden bakılmış belirli bir dünya görüşüdür. Dil ve kültür, dilin farklı birimlerinde vücut bulan maddi ve manevi kültürün sürecini ve sonuçlarını inceler. Genel olarak, bilimsel bir disiplin olarak dilbilim-kültür, halkın maddi ve manevi kültürünün nasıl yorumlandığını ve dile nasıl yansıtıldığını ele alır.

Dilbilim ve kültür bilimin meydana gelişi ve gelişimini üç döneme ayırmak gerekmektedir. Birinci dönem; Edward Sapir, Alexander Potebnya, Wilhelm von Humboldt, Grimm kardeşler diğerlerinin emeklerinin sonucu olan bilimin gelişme periyodudur. İkinci dönem; araştırmaların bağımsız bir araştırma alanı olarak kabul edildiği dil ve kültür şekillenme periyodudur. Üçüncü dönem; çağdaş temel disiplinler arası bilimin dil ve kültürbilim olarak ortaya çıkışıdır.

Kültürü dil aracılığıyla öğrenmenin yeni bir düşünce olmadığı malumdur. Birçok dilbilimci, insanın belirli bir kültürel toplumda yaşadığını ve insanın dünyayı tanımasında kültürün vazgeçilmez olduğunu kabul etmektedirler.

XIX. yüzyılın başında Alman bilim adamı Grimm kardeşler dil, kültür ve etnik yapı arasındaki karşılıklı ilişki sorununu çözmeye çalışmışlardır. Onların bu fikri, XIX. yüzyılın 60-70’li yıllarında Rus dilbilimci F. İ. Buslayev, A. N. Afanasiyev, A. A. Potebnya’nın eserlerinde gelişmiştir.

Felsefi dilbilimin kurucusu, Alman bilim adamı Wilhelm von Humboldt; bilimsel bilginin temel ilkesi olarak dil öğrenmenin kişinin yaşadığı kültürle olan düşüncesiyle yakın ilişki içerisinde yürütülmesi gerektiğini yazmıştır. W. von Humboldt dili, halkın ruhu ve enerjisinin ifadesi olarak kabul etmiştir. Humboldt, dili iç ve dış yapı olmak üzere ikiye ayırmıştır: iç yapı teşkil ilkesidir, dış yapı ise bu ilkenin ifadesidir. Her dilin kendine ait bir dünya algısı bulunmaktadır. [Humboldt, 1984, s. 80.]

Amerikan dilbilimcileri E. Sapir ve B. Whorf’un öğretilerinde en önemli nokta, o dilin düşünce yapısını dünyayı tanımanın yolunu belirlemesidir. Her dil parçalarına bölünür ve dünyayı temsil eder. E. Sapir kültürü, toplumun yaptıkları ve düşünceleri; dili ise toplumun düşünceleri olarak tanımlamıştır. [Sapir, 1993, s. 193]

XXI. yüzyılın başında “WORTER UND SACHEN” (“Sözler ve eşyalar”) adlı bir Avusturya okulu ortaya çıkmıştır. “Dil ve kültür” sorununa, dil ve kültürün “yapı taşları” olan temel unsurların somut incelenmesi yolunda dilbilimin ve her şeyden önce kelimelerin ve etimolojinin birçok alanında kültürel yaklaşımın önemini ortaya koyarak yaklaşmıştır.

Dilbilim ve kültür bilim çalışmaları, Rusya’da XX. ve XXI. yüzyılın başlarında antropolojik disiplinlerin derinliklerinde ortaya çıkmıştır. Dil ve kültür bilimin esas geliştiricileri V. N. Teliya yönetimindeki gruptur. V. N. Teliya [Teliya,1999, s. 13-24; 1996; 1990, 32-16 ve diğerleri], M. L. Kovşova [Kovşova, 1996; 1990, s. 80-88; 2009] D. O. Dobrovolskiy [Dobrovolskiy, 1988, s. 137-145; 1988, s. 87-98; 1998, s. 48-47; 1996, s. 71-94] V. V. Krasnikh [Krasnikh, 2003], V. İ. Zimin [Zimin, 2002, s. 4-13], N. G. Bragina [Bragina, 1999; 1999, s. 131-137], Ye. O. Oparina [Oparina, 1999], T. Z. Çerdantseva [Çerdantseva, 1988, s. 80-87; 1996, 58-58-70; 1988, s. 78-92; 2010] ve diğerlerinin çalışmalarında dil ve kültürün birbiriyle olan ilişkisi sorunları ortaya çıkmakta, ulusal kültürün bu ya da başka bir dilde deyim olarak vücut bulmuş ve temel kültürel kodların eskizleri vb. sunulmuştur. Deyim birimlerindeki kültürün tasviri hakkında birkaç makale derlemesi çıkmıştır. Dil ve kültür bilimin hayata geçirilmesi

“Büyük Rusça Anlamları ve Kullanım Alanlarıyla Deyimler Sözlüğü ve Kültür Bilim Yorumları” [AST-PRESS KNİGA, Moskova, 2006.] ile olmuştur. Fakat dil ve kültür biliminde birçok sorun kendi araştırmacılarını beklemektedir.

Böylelikle, Rus ve dünya dilbiliminde, dilin kültürden doğarak geliştiği ve kültürün temel ifade araçlarından biri olduğu fikri ortaya çıkmıştır. Buna göre dili; kültürün meydana geliş, gelişme ve korunma aracı olarak ele alabiliriz. Kültürün maddi ve manevi değerleri ise dil aracılığıyla oluşmaktadır. Bu temelde dil ve kültür bilim, yeni bilim olarak ortaya çıkmaktadır. Dil ve kültür bilim, sadece dil ve kültürü bir araya getirmekle kalmaz aynı zamanda sınırlandırmaktadır. Bu bilimin öğrenme aracı dile yansımış ve dilde özünü bulan halkın kültürüdür.

1.2. RUS DİLBİLİM VE KÜLTÜR BİLİMİNDE TEMEL AKIMLAR, YAKLAŞIMLAR VE OKULLAR (EKOLLER)

Dilbilim ve kültür bilimin gelişimi sırasında birkaç akım ortaya çıkmıştır. Dil ve kültür bilim araştırmalarındaki ilk akım deyim odaklı dil ve kültür bilimdir. Bu okulun temsilcisi V. N. Teliya’dır. Dilbilim ve kültür bilimin bilimsel-kavramsal bir aracı geliştirilmiş, birbirinden farklı kaynaklardan elde edilen muazzam deneysel (ampirik) bir materyal toplanmış ve yorumlanmış, birçok yeni tip deyimler sözlüğü oluşturulmuş ve üzerinde çalışılmakta olup, dil ve kültür bilim araştırmalarının amacı ve görevleri belirlenmiştir. Dilbilim ve kültür bilimin asıl amacı; farklı türdeki söylemlerde işlev gören yaşayan ve canlı bir dilin materyal olarak kullanarak dilsel-kültürel toplumun konularının günlük kültürel ve dilsel yeterliliğinin, kültürel çağrışımların tanımlanması temelinde tanımlanmasıdır. Bu amacın yerine getirilmesi durumunda halkın kültürel ve dilsel kimliğinin korunmasına ve güçlenmesine katkıda bulunur.

İlk akımın çerçevesinde, kültür bilim alanı ve dil kültürü gibi terimlerin bulunduğu kültür bilimin üst dili çalışılmıştır. Dilbilim ve kültür bilim alanı, dil ve kültür bilgisi içeren farklı türde bilgilerin toplamıdır. Bu alanın kompleks, seviyeler arası şekil ve içeriği birleştiren birimi “dil kültürü”dür. Dil kültürü, sözcük birimden metnin bütününe kadar farklı birimleri kapsar. Bilimsel döngüye dil ve kültür dünyasının anlayışı ve durumu dahil olmaktadır. Etnos, sosyal grup ya da bireysel olarak dünyayı sadece dil materyalleri üzerinde değil, her etnosta istikrarla bulunan dil

ve kültür, dil ve düşünce temelinde modelleştirmektedir. Dil kültürel durumu, tarihsel olarak kurulmuş olan kültürel bölgeler ve sosyal çevrelerde dillerin ve kültürlerin etkileşimli dinamik ve hacimli bir süreçtir. Dilde ve kültürde sabit değerler sistemi temelinde, dilsel dünya algısı çerçevesinde, dünya değerleri algısı modeli sunulmaktadır. Bu sistemin anahtar anlayışı, dilde korunmuş olan belirli bir tip kültür üreten değerli dominantlardır. Kültür dominantları, ölçülebilir ve hesaplanır olabilmeleriyle objektif olarak ön plana çıkmaktadırlar.

Dil ve kültür bilimdeki ikinci akım, “Dilin mantıksal analizi” yayın serisinde bulunan mantıksal-dilsel ya da kavramsal olarak kabul edilebilir. Bilim teorileri ve sıradan bilince özgü kavramlar incelenmektedir: “hakikat”, “özgürlük”, “kader”, “hafıza”, “neden, sebep”, “borç”, “insan” ve “kişilik”, “mutluluk” ve “zevk”, “zaman” ve “olay”. Bu kavramlar her insan için aktüeldir; kişisel ve sosyal, ulus için özel ve ortak insani unsurlar taşımaktadırlar. Bunlar, yalnızca mantıksal ve dilbilimsel analizlere değil aynı zamanda dilsel ve kültürel araştırmalara da tabi tutulurlar, çünkü bunlar farklı bağlamlarda ve söylemlerde kullanılırlar: günlük, siyasi, sanatsal ve bilimsel vb. Kültürel kavramları tasvirleyen model şunları içerir:

- 1) Kavramsal alana ait olduklarını gösteren nitelikler,
- 2) Değer sistemi tarafından belirlenen tanımlar,
- 3) İnsan hayatındaki işlevlerin işaretleri.

“Zaman” kavramı Slav dünyasında, Hint-Avrupa dillerinde, Çin’in dünya algısında ve doğu astrolojisinde ele alınmaktadır. Karmaşık bir yöntem temelinde “iç insan” ve “dış insan” davranışları, alışkanlıkları ve nitelikleriyle araştırılmaktadır. İnsanoğlunun ulusal imgeleri ana hatları ile çizilmiştir.

A. Vejbitskaya, kültürel kavramların, dilbilimsel faktörler ve dilbilgisi kategorisinin analizi temelinde Rus dilinin karakteristik özelliklerini ortaya koymaktadır:

- 1) Duygusallık,
- 2) Mantıksızlık ve anti-rasyonalizm,
- 3) Çevrede olan olaylara karşı sergilenen pasif tutum.
- 4) Ahlaki yargılara (manevi hükümler) olan aşk, sevgi.

Kitle kültürünün materyalleri üzerine Rus "aşk" kavramının incelenmesi, kitlesel kültürel klişelerin çoğaltılmasının, ulusal bilincin kültürel egemenliği olan bu duygusal kavramı yok edemediğini göstermiştir.

Rus ve Fransız mantaliteleri kültür ve duygu konseptleri aracılığıyla karşılaştırılmıştır: “судьба-kader”, “душа-ruh”, “ум-akıl”, “совесть-vicdan”, “мысль-düşünce”, “идея-fikir”, “гнев-öfke”, “радость-sevinç”, “страх-korku” gibi. Hakikat, gerçeklik ve iyilik, Rusların kendini tanıma, kendi karakterini, duygularını bilme bilinci için dominant konumdur. Fransızların kendi tanıma, kendi karakterini, duygularını bilme bilinci için ise aktiflik, sorumluluk, sebat, refah ve iyi olma arzusu gibi kavramlar antik dönemden gelen değerler sistemi dominant konumdur.

“Rusların iç dünyası”nın bir yansıması olan Rus dilinin sözcük dağarcığı analiz edilmektedir. Rus dünya algısındaki soyut konseptler, anlayışlar ve eşi benzeri bulunmayan Rus konseptleri “тоска-özlem, hüzn”, “удаль-mertlik, cesaret”, “мелькие-ufaklar”, ve “авось-belki” sözcüğü incelenmektedir. Bu folklor tartışmasında Rus dilinin etik konseptleri olan “честь-namus”, “вера-inanç”, “правда-hakikat”, “стыд-utanç” öğrenilmektedir. Y. S. Stepanov’un gösterdiği gibi, konseptte kavramsal-mantıksal, dil ve kültür bilim, değerler ve pragmatik, tarihsel- artzamanlı gibi farklı yönler ortaya çıkmaktadır.

Dil ve kültür bilimin üçüncü akımı sadece teorik olarak değil pratik anlamda da incelendiği sözlük bilimsel bir akımdır. Dillerin ulusal-kültürel özgünlüğü ve çağdaş bilincin farklı tiplerdeki sözlüklerde elde ettiği yansıması çerçevelerinde incelenmektedir.

En yeni kültürel sözlüklerde; etnokültürel, dilsel ve kültürel bilgilerin çeşitli türleri bulunmaktadır. (bkz. Amerikana. İngilizce-Rusça dil ve ülke bilim sözlüğü. Redaksiyon N. V. Çernov. Smolensk, 1996; Ruma R. U. Büyük Britanya: “dil ve ülke bilim sözlüğü”, M. 1999, Maltseva D. G. Almanya: “Dil ve ülke, dil ve ülke bilim sözlüğü” M. 1998; Muravleva N. V. “Avusturya: dil ve ülke bilim sözlüğü” M. 1997; Nikolay N. G. “Yunanistan: dil ve ülke bilim sözlüğü” M. 1995; “Birleşik Krallık: dil ve ülke bilim kılavuzu. Düz. G. D. Tomakhin. M., 1999; Tomakhin T. D. “A.B.D.: dil ve ülke bilimi” M., 1999; “Fransa: dil ve ülke bilim sözlüğü”/ Red. L. G. Vedenina. M. 1997 vb.)

Kültür bilim sözlüklerinde toplumsal olayların tarihsel formları, sosyal iletişim aracılığıyla geliştirilmiş ve biriktirilmiş sosyal deneyimler, bütüncü disiplin olarak kültür bilimin şekillenme süreci gösterilmiştir. Etno-dil-kültür ekseninde şekillenmiş bilgiyi okuyucu örneğin; Amerikan merkezçiliği, batılılaşma, Avrasyacılık, Avrupa merkezçiliği, Doğu ve Batı gibi böylesi anlayış ve olaylara adanmış makalelerde bulabilir.

“XX. yüzyıl kültür bilim ansiklopedisi” kültür bilim sözlüğünün genişletilmiş ve derinleştirilmiş türüdür. Makaleler ve kişiler arasında XX. yüzyılın kültür bilimin gelişmesinde temelini atmış ve katkıda bulunmuş büyük düşünürler tanıtılmıştır. Kültür bilimin çalışma sahası ve tanımı belirtilmiştir. İnsan, yaratıcı faaliyetler sayesinde ve kültür aracılığıyla, insanlık deneyimini anlama, genelleme ve yorumlama fırsatını bulduğu, aynı zamanda kişiselliğini kazandığı bir evren yaratır.

“XX. yüzyıl kültür sözlüğü”nde; felsefe, psiko-analiz, dilbilim, göstergebilim, manzum, edebiyat gibi bilim alanlarındaki güncel anlayış ve metinlerine adanmış 140 makale bulunmaktadır. Sözlükte üç tip makale sunulmuştur:

1. XX. yüzyılın özel olaylarını tasvir eden makaleler,
2. Belirli bir güncellik kazanmış ve yeniden düşünüp taşınmış, iyi bilinen kavramlar,
3. Anahtar rolündeki sanatsal eserlere adanmış kısa monografiler.

Hipertekst formatında oluşturulmuş sözlüğü iki şekilde okunabilir; makaleden makaleye alfabetik diziye göre, altı çizili sözcüklere dikkat ederek. Yazarın fikrine göre felsefenin temel sorusunun formülasyonu değişmiştir. Eğer XIX. yüzyılda odak noktası “varlık-bilinç” sorunu üzerindeyse, XX. yüzyılda ise bir değişikliğe uğrayarak “gerçeklik ve onun muhtemel yorumu olan metin olmuştur.

Dil ve kültür bilimin görev ve ihtiyaçlarıyla doğrudan ilgili sözlükler dört gruba ayrılabilir:

1. Felsefe ağırlıklı kültür bilim sözlükleri,
2. Eğitim kitabı ve kılavuz niteliği taşıyan ve belirli ülke ve kültüre adanmış dil ve ülke bilim sözlükleri, Beş İngilizce konuşan ülke için hazırlanan kompleks sözlük.

3. Özel dil ve ülke bilim sözlükleri, faaliyet alanlarına ve bilgi dallarına ilişkin referans kılavuzlar.
4. Dil ve kültür bilim bilgisini taşıyan sözlük ve ansiklopedik sözlükler.

Dilbilim materyalleri, karşılıklı referanslarla veya ideografik temelde alfabetik bir prensip üzerine sözlüklerde temsil edilebilir.

“Славянская мифология-Slav mitolojisi sözlüğü” Doğu Slavlarının folklorik ve masal imgelerini, karakterlerini ve sembollerini içerir. Dünya ikili karşıtlıklar sistemi ile tasvir edilmektedir: жизнь – смерть (yaşam - ölüm), чет – нечет (bölünebilir - bölünemez), правый – левый (sağ – sol), мужской – женский (erkek-kadın), свой – чужой (kendisinin – yabancı). Nesnenin simgesel işlevlerinde, antropomorfik özellikler ve dilsel ifade ile bir bağlantı ortaya çıkar.

"Русская изба – Rus kulübesi" ansiklopedisi XVIII-XIX. yüzyıllardaki köylü evlerini tamamıyla yansıtmaktadır. Birçok ev ve günlük yaşam ait nesneler simgesel işlevler icra etmiştir. Birçok günlük şeylerin adları onlarca bölgesel çeşitliliğe sahiptir. Bunların bazıları soy adlarda sabitlenmiştir.

“Словарь крылатых выражений Пушкина – Puşkin’in mecazi deyimler sözlüğü”nde yaklaşık 1900 Puşkin’den alıntı toplanmış olup, bunların birçoğu bağlamsal dönüşümlerin temelidir. Gazete başlıkları onların modellerine göre atılmaktadır. Modeller ve değişiklikler metinler arası analiz için bir kaynaktır. "Язык старой Москвы – Eski Moskova Dili" sözlüğü, eski Moskova yaşam biçiminin tasvirine ayrılmıştır. Dil ve kültür bilgisini farklı türdeki sözcükler bünyesinde içermektedir: resmi olmayan yer isimleri, argo ile anlatılmış günlük yaşantı, jargonlar, profesyonellik, sokak ağzı örnekleri ve Moskova argosu.

Bir sonraki kültürel-tarihsel katman “Sovyetler dilinin açıklayıcı sözlüğü”nde sunulan Sovyet döneminin dilidir. Sözlük üç katmanlı kelime hazinesi içerir: semantik sovyetizm, sözcük ve sözcük oluşturma, üslupsal sovyetizm.

Kültürün simgesel karakteri modern sözlük referansında teyit edilen sembolizm, amblem alanında kendini gösterir.

Etnolinguistik ve kültürel değeri alansal, eski, dini ve neolog yazarların sözleri içeren “Rusça Dil Genişleme Sözlüğü” sunmaktadır. Sözlük yazarının düşüncesine

göre, yetersiz bir dili geliştirmek için daha önceden biriktirilmiş olanların canlandırılması, sonra ise kaybedilmiş zenginliğin geri getirilmesi gerekir. Soljenitsin tarafından öne sürülmüş образованцы- eğitimciler" "образованщина- eğitilmiş" sözcükleri artık çağdaş kullanıma girmişlerdir.

Kültür tarihi üzerine yapılmış en iyi çalışmalar, dil kültürü referans kılavuzu olarak incelenebilir. “В Беседах о русской культуре- Rus kültürü hakkında sohbetler” kitabında bölümler ansiklopedik sözlük için makalenin türüne göre yazılmıştır.

Dilbilim ve kültür bilimdeki sözcüksel akımı değerlendirerek bunun gelişiminde önemli bir yeri olduğunu belirtelim. Şimdiki zamanda, dilsel anlam ile yabancı dilbilgisinin arasındaki çizgi bulanık olduğu için, her iki tarafı bir araya getiren sözlükler doğar.

Sözlüğe çeviri ideali, ansiklopedik, etnolinguistik ve kültürel bilgiler içeren evrensel açıklayıcı ve ansiklopedik bir sözlüktür. Bazı sözlükler az ya da çok ayrıntılı bir dil ve kültürel yoruma ihtiyaç duyar.

Kültürler arası iletişimin lingvodidaktik yönleri ve sorunları dil ve kültür bilimin dördüncü akımıdır. Bu akıma dilbilim ve ülke bilim sözlükleri de dahil olmaktadır. Rusçayı yabancı dil olarak öğretmenin amacı ve ihtiyaçlarına araştırmalar hizmet ederler.

Ruslara yabancı dil öğretiminde dil ve kültür, dil ve ülke bilim bakış açıları da birçok çalışmada tartışılmaktadır.

Son on yılda, farklı dil ve kültürlerle ait ortaklar arasında iletişim olarak anlaşılan ve birbirlerinin "ötekiliği" gerçeğini anlayan kültürlerarası iletişim teorisi alanında araştırma yoğunlaşmıştır. Profesyonel çevirmenler hazırlanırken kültürlerarası etkileşim faktörü son derece önemlidir. Kültürlerarası kuruluş, ör. yerli kültürden yabancı kültüre geçiş kabiliyeti, kültürlerarası düzeyde etkileşim kabiliyeti- çevirmenlerin eğitiminde üçüncü boyut, ikincil bir dilsel kişilik oluşturulmasına katkıda bulunur. Kültürlerarası iletişim problemleri, kültürlerarası yetkinlik, farklı dil ve kültürlerden konuşanların iş iletişimi araştırmaya ayrılmıştır.

Dilsel ve kültürel alanın üç yönü, uzun vadede otonom araştırma alanlarında şekillenmeye hazır olan dil kültürü sorunlarına yönelir. Bunlar:

1. Mantalite,
2. Mizahın ulusal özelliklerinin incelenmesi, mizah bilim,
3. Toplumsal cinsiyet meseleleri.

Zihniyet analizinde farklı dil ve kültür taşıyıcılarının etnik portreleri ve hetero portreleri farklı kombinasyonlarda karşılaştırılmıştır. İlişkisel deneyler ve ulusal imajların ve stereotiplerin kavramsal modellemesiyle insan ve insan etnik dünyası yeniden yapılandırılmıştır.

Bilimsel ilgi odaklarının amacı; felsefi, derin psikoloji idrak esaslarıyla bilimle eğlenmek ve mizah kadar komik olaylardı. Mizah, uzlaşma, agresiflik, cinsellik ve saçmalıkların gizemli bir kombinasyonudur.

Dilsel cinsiyetçiliğin yapılanması, cinsiyet ilişkilerinin dil ve iletişim olarak vücut bulmuş olmasıdır. Bu durum sosyal iklim ve kişiler arası ilişkileri etkiler. Farklı türden dillerde eşitsiz bir merkezilik derecesi oluşturulmuştur.

Dilbilim ve kültür bilim akımları içinde bu ya da başka bir fenomenin incelenmesinde farklı yaklaşımların çeşitliliğini ayırabiliriz.

En yaygın yaklaşımlardan birisi de kültürel olarak parlak bir dönemdeki etnosun, farklı sosyal grubun belirli bir dil ve kültürel durumun incelenmesidir.

Bu durumda, kültür eş anlamlıları, kültürel metinlerin bilimsel olarak kavranması temelinde modellenmiş, kültürel anlamların içeriği açıklığa kavuşturulmuş, dilde açıklama yöntemleri kullanılmış, ifade birimleri biriminin figüratif-birleştirici planının iletişim mekanizmaları ve bunların kültürel içeriği oluşturulmuştur.

İkinci yaklaşım, bir art zamanlı çalışma, yani Bir etnosun dil ve kültürel statüsündeki değişiklikleri belirli bir süre boyunca incelemektir.

Üçüncü yaklaşım, farklı ama birbiriyle ilişkili etnik kökenlerin dil ve kültürel belirtilerini inceleyen karşılaştırmalı çalışmalardır (örneğin Slavlar).

Dördüncü yaklaşım, farklı, birbiriyle ilişkili olmayan etnik gruplardaki dil ve kültürel belirtilerin karşılaştırmalı bir çalışması ile bağlantılıdır. Bu yaklaşım günümüzde sadece birkaç çalışmayla sunulmuş, fakat bu çalışmaların en ilginçlerinden biri, Fransız mantalitesinin ana dili Rusça olan birisinin pozisyonundan incelendiği M. K. Golovaniskaya'nın "Ana dili Rusça olan birisinin bakış açısıyla Fransız mantalitesi"

adlı eseridir. Analiz materyali olarak Fransızca ve Rusçadaki soyut adlar “судьба- kader”, “опасность- tehlike”, “удача- şans”, “душа- ruh”, “ум- akıl”, “совесть- vicdan”, “мысль- düşünce”, “идея- fikir” kullanılmıştır.

Farklı dil ve kültürün karşılaştırılması genellikle bir tarihi dönem çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. (Örneğin, Sovyetler Birliği dönemi ya da günümüz.)

Son olarak, belirli bir tarihsel dönem içinde belli bir toplumun kültürleri incelenecek olan, bir zamanlar arası karşılaştırmalı yaklaşım gelişmiştir. Örneğin; Rus dil ve kültür biliminin Sovyetler Birliği zamanı ve Sovyetler Birliği sonrası.

Dil kültürü araştırmalarındaki yön ve yaklaşımların çeşitliliği, 20. yüzyılın sonunda kurulan dört dil ve kültürel Rus okulunda (ekolünde) ayrıntılı olarak ele alınmıştır: [Maslova, 2008, s. 30]

1. Metodolojisi açısından E. Benvenist’in konseptine yakın olan Y. S. Stepanov’un dil ve kültürel okuludur. Okulun amacı kültür sabitlerini yönsüz boyutlarıyla tanımlamaktır. İçeriğinin doğrulanması, farklı çağlardan metinlerle, yani, sanki aktif bir şekilde ana dil kullanıcısı değil de harici bir gözlemcinin konumundan yapılmaktadır.
2. N. D. Arutyunova’nın okulu farklı zamanların ve halkların metinlerinden türetilen evrensel kültürel terimleri araştırmaktadır. Bu terimler de bir dilin gerçek konuşmacısı açısından değil dış bir gözlemci tarafından yapılmaktadır.
3. Rusya’da tanınmış ve yurt dışında da Moskova deyimlerin dil ve kültürel analiz okulu kabul edilen V. N. Teliya’nın okuludur. V. N. Teliya ve onun öğrencileri tarafından yaşayan bir dilin konuşanı açısından dilin varlıkları incelenmektedir. Dil ve kültür aracılığıyla doğrudan kültürel semantik sahibi olma fikridir. Bu konsept, A Vejbitskaya’nın pozisyonuna (Lingua mentalis-zihinsel dilbilim) yakındır.
4. Rusya Halkların Dostluğu Üniversitesi’nde V. V. Vorobiyev, V. M. Şaklein konsepti geliştiren Y. M. Vereşagina ve V. G. Kostomarov tarafından kurulmuş dil ve kültür bilim okuludur.

Buna göre dil ve kültürbilim “yaşayan bir ulusal dilde somutlaşan ve dilsel süreçlerde tezahür eden maddi ve manevi kültürü inceleyen beşerî bir disiplindir.”

[Maslova, 2001, s. 30] Dilin nasıl meydana getirilişin, gelişimin, kültürün korunması ve yayılma aracı olduğunu ortaya koymakta ve açıklamaktadır.

Dilbilim ve kültürbilimin amacı; kültürün dil birimlerinde nasıl vücut bulduğunu, korunduğunu ve aktarıldığını öğrenmektir.

Doğal olarak, dil ve kültürün bağımsız bir disiplin olarak kendi görevleri vardır:

- Dil semantiğindeki kültürel bilginin korunma araçları ve özelliklerini meydana getirmek.
- Dil verileri aracılığıyla ulusal dünya algısı modeli yaratmak.
- Dil ve kültürbilim yeni bir disiplin olmasından dolayı teorik aparatlarını esaslandırmak ve yaratmak.

1.3. DİLBİLİM VE KÜLTÜRBİLİM ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Tüm bilimlerin metodolojisi bünyesinde üç seviyeyi barındırır: felsefi, genel bilimsel ve özel metodoloji.

Felsefe metodolojisi en yüksek seviyedir; onun için kurallar, prensipler ve diyalektik kategorileri önemlidir. Bu kanun, birlik ve karşıtlığın savaşıdır, miktarın kaliteye geçiş yasası, inkâr kanunu; genel, özel ve bireysel, gereklilik ve rasgeleli kategorileridir.

Genel bilimsel metodolojisi fenomenlerin farklı bilimlerden incelenmesine ilişkin yöntem ve ilkelerin genelleştirilmesi, gözlemi, deneyi, modellemesi, yorumlamasıdır. Genel bilimsel metodoloji, bilimin ilerleyişi ile birlikte değişir ve bunun sonucunda yeni yöntemlerin ortaya çıkması eski yöntemlerin önemli bir değişikliği olur.

Özel metodoloji, dil ve kültürbilimin somut metotlarıdır.

Dil ve kültürbilim metotları, dil ve kültür ilişkisinin analizinde kullanılan analitik teknikler, işlemler ve prosedürler dizisidir. Dil ve kültürbilim, kültürbilim ve dilbilim, etno-dilbilim, kültürel antropoloji araştırmalarının sonuçlarını da içeren bilginin bütünleştirici bir alanı olduğundan burada semantik merkez etrafında gruplandırılmış bilişsel yöntemler ve tutumlar “dil ve kültür” kompleks metotları uygulanmaktadır. Dil

ve kültürbilim analizi esnasında kültürbilim ve dilbilim metotları seçici şekilde kullanılmaktadırlar.

Farklı kültür ve dilbilim yöntemlerinin uygulanmasının özellikleri, bir sanat eserindeki dil kültürü ve işlevsel yorumlamanın ilkelerini açıklayarak gösterilebilir.

1.4. SANATSAL BİR ESERİN DİLBİLİM VE KÜLTÜRBİLİM FONKSİYONEL AÇISINDAN YORUMLANMA İLKELERİ

Rus yazarların birçok sanatsal metni dil ve kültürbilim fonksiyonel açısından yorumlanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Dilbilimsel-kültürbilimsel ve fonksiyonel yorumlar; sözcüğün linguistik açıdan, ekstralinguistik açıdan (yani dil dışı, halkın kültürü açısından, hayat özellikleri ve ülkenin hayat tarzı) ve fonksiyonel (yani sözcüklerin edebiyat eserindeki estetik rolü) açıdan incelenen yorumlardır.

Bu yabancı öğrencilerin, edebi bir eserde dil birimlerindeki ulusal kültürü bütünüyle anlayabilmeleri için gereklidir.

Sanat eserinin anlaşılması için sadece Rus halkının hayatında var olan gerçekleriyle, kültürüyle ilgili olan sözcükleri yorumlanmaktadır.

Yorum yapılmaya ihtiyaç duyan sözcük grupları:

1) Özel adlar.

- a) Antroponomlar; adlar, soyadlar, baba adı ve unvan.
- b) Zoonimler; hayvan adları, lakapları.
- c) Toponimler; coğrafi nesnelerin adları (şehir, köy, nehir, göl, orman gibi).
- d) basılı yayınların adları.

2) Eskimiş sözcükler.

3) Yabancı dillerden geçmiş sözcükler. Uzun süre önce dile geçmiş, eskimiş nadir kullanılan yabancı sözcükler.

4) Özel sözcükler, mesleki terimler, terimler.

5) Diyalektizm.

6) Ulusal şiirsel kelime hazinesi.

7) Deyimler.

8) Yazarın kelimeleri (yazar tarafından bulunan kelimeler)

Dilbilim ve kültürbilim fonksiyonel yorumları 3 türe ayırabiliriz:

- 1) Kelimenin dil özellikleri
- 2) Kelimenin kültürel özellikleri
- 3) Kelimenin işlevsel özellikleri

Bazı durumlarda (örneğin; belirli Rusça tercümeler üzerine yorum yaparken ikinci tür yok olabilir).

Dilbilimsel yorumu gerçekleştirmenin aşamaları:

- 1) Başlığı, cümleyi, deyimleri başlangıç biçiminde vermek,
- 2) Sözcük(ler)deki vurguyu koymak,
- 3) Kelimenin gramer ve üslup özelliklerini vermek,
- 4) Sözcüğün, cümlenin ve deyim anlamını vermek,
- 5) Her bir yorum ve açıklama için materyalin tamamını; yani analiz yapılan metindeki bu sözcükle ilgili bütün sözcükleri, cümleleri, deyimleri getirmek.

Cümlenin farklı ögeleri için dilbilimsel yorumlama örnekleri gösterelim.

Ad için dilbilimsel yorum örneği (kökeni Rusça cins ad, yabancı dilden dile geçmiş cins ad, özel ad).

МЕДВѢДЬ, -я, м.

1) İri gövdeli, hantal, memeli, ayıgiller familyasından, büyük kafalı, kalın ve güçlü pençeli, sık kürklü bir hayvan.

Сегодня в лесу я встретил бурого медведя. – Bugün ormanda kahverengi bir ayı gördüm.

Шуба из медведя очень тёплая. – Ayı kürkü çok sıcak tutar.

2) *yan anlam, konuşma dili*. Hantal, beceriksiz ve eğitimsiz insan.

Этот грубиян просто неотёсанный медведь.- Bu hödük/kalas sadece kaba bir ayıdır.

АВАНТАЖ, -а, м. (франц., разг., устар.)

Avantaj, kazanım, yarar.

Марья Николаевна в тот день принарядилась очень к своему "авантажу", как говаривали наши бабушки. – Mariya Nikolayevna büyük annelerimizin dediği gibi o gün bütün dikkatleri üzerine çekmek için çok süslenmişti.

СТЕПАН МИХАЙЛЫЧ БАГРОВ, м

СТЕПАН, -а, м. (от греческого слова «венук»).

«Детские годы Багрова-внука» adlı eserin baş kahramanının adı.

Деда моего звали Степаном Михайлычем Богровым. – Dedemin adı Stepan Mihayliç Bogrov idi.

МИХАЙЛЫЧ, -а, м. (от древнееврейского слова Михаил «равный Богу»)

«Детские годы Багрова-внука» adlı eserin baş kahramanının baba adı.

Деда моего звали Степаном Михайлычем Богровым. – Dedemin adı Stepan Mihayloviç Bogrov idi.

БАГРОВ, -а, м.

«Детские годы Багрова-внука» adlı eserin baş kahramanının soyadı.

Fiillerin linguistik yorumlanması örneği.

РАЗДУМАТЬ, -аю, -аешь; сов.

Karar verilmiş bir şeyden vazgeçmek, karar değiştirmek.

Сначала я согласился на предложение, но потом раздумал. – Teklifini ilk önce kabul edip daha sonra vazgeçtim.

Sıfatların linguistik yorumlanması örneği.

УМНЫЙ, -ого, м.

Anlaşılır ve güçlü akla sahip olan insan, akıllı.

Дед мой Степан Михайлович был умным человеком. – Dedem Stepan Mihayloviç akıllı bir insandı.

Zamirlerin linguistik yorumlanması örneği.

ЭТОТ, ésta, это; *мн.* эти.

1) İşaret zamiri. En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz

Этого человека знают все. – Bu insanı herkes tanıyor.

2) Belirti zamiri. Belirli onaylanmayan, olumsuz olarak kabul edilen bir şeyi belirtmek için kullanılan bir söz.

Вот она, эта его любовь! – İşte o, bu onun aşkı!

Sayıların linguistik yorumlanması örneği.

ОДИННАДЦАТЬ, -и, числ. Колич.

11 rakamı.

Я вышел из дому в одиннадцать часов. – Saat on birde evden çıktım.

Zarfların linguistik yorumlanmasına örnek.

ПО-ТУРЕЦКИ

Türkler gibi, Türklerde olduğu gibi.

Я люблю кофе по-турецки. – Türk kahvesini severim.

Kültürbilim yorumlamasındaki etaplar.

1) Gerektiğinde gerçeğin ansiklopedik tasviri yapılmalıdır. Yabancıların daha iyi anlaması için resim kullanılabilir.

2) Kelimenin kültürel arka planını tanımlanır.

1. *Медведь* – ayı, memeli grubuna ait yırtıcı bir hayvandır. Uzunluğu 1,5-3 metre, ağırlığı 60-700 kilogram arasındadır. 7 çeşidi bulunmaktadır. Rusya’da 3 tipe rastlanmaktadır: beyaz, boz ayı ve beyaz göğüslü ayı. Sayıları giderek azalmaktadır.

2. Rusya’yı eski çağlardan beri ayı ülkesi olarak adlandırmışlardır. Rusya orman kuşağı ile bağlıdır. Bu sebeple Rusya’nın birçok şehrinin ambleminde ayıyı, yani ormanların efendisini görmek mümkündür.

Ayı, Rus sanatsal kültürünün de dikkatinden kaçmamıştır. Hiçbir hayvanın hakkında bu kadar şarkı, ata sözü, bilmece ve masal oluşturulmamıştır. Halk tarafından ayılar için birçok takma ad oluşturulmuştur: efendi/sahip, kaba, kirli, yayvan ayaklı,

kırık-çıkıkçı, tüylü, kuyruksuz, orman şeytanı, kemik kıran, ayı, kürkü boğum boğum olan, kara bela ve ayrıca Mihaylo İvanoviç Toptigin, Mihaylo Potapıç vb. Fakat bal yiyen ayıyı tipik adıyla oldukça nadir çağırırlardı, çünkü onun sinirli ruhunu rahatsız edeceklerini düşünürlerdi.

Rus kültüründe bu hayvana birçok sembolik anlamlar yüklenmiştir. Ayı iyi huyluluk, oburluk, kültürsüzlük, öfke, kahraman gücü, güç, sakarlık, üşengençlik ve kutsal annelik duygularını sembol eder.

Dil ve kültürbilim fonksiyon yorumlanmasının sonuç etabı, sanat eserindeki sözcüğün fonksiyonel potansiyelinin açıklanmasıdır.

Медведь- ayı sözcüğünün fonksiyonel yorumlarını yaptıktan sonra A. P. Çehov'un «Медведь» adlı piyes-şakasını hatırlatmak gerekir.

Bu piyesin böyle adlandırılmasının sebebi ana kahramanı Grigoriy Stepanoviç Smirnov'un, piyesin kadın kahramanına karşı kaba ve eğitimsiz biri gibi davranmasıdır. Sonuç olarak ortaya komik bir etki çıkmaktadır.

S.T. Aksakov'un «Детские годы Багрова-внука» diyaloglarında rastlanan Stepan Mihayliç Bagrov özel adı fonksiyonel olarak yorumlanırken kahramanın dedesinin Stepan Mihayloviç Bagrov olarak adlandırılması boşuna değildir. O ailenin başıdır, yetkisi tartışılmaz ve Tanrı gibi cezalandırıp affeder, etki alanında karısı, çocukları ve torunları bulunmaktadır.

Yabancı bir dilden Rusçaya geçmiş olan *авантаж* sözcüğü, İ. S. Turgeniev tarafından «Вешние воды» hikayesinde kullanılmış ve eski Rus soylu kültüründe Fransızcanın önemli etkisini göstermiştir.

1.5. DİLBİLİM VE KÜLTÜRBİLİMİN GELİŞİMİNDEKİ PERSPEKTİFLER

Dilbilim ve kültürbilimin gelişiminin eğilimleri ve perspektifleri hakkında konuşurken dilbilimin gelişimini genel olarak belirleyen dört temel ilkeyi belirtelim. Bunlar; ekspansiyonizm, antroposentrizm, neofonksiyonelizm ve eksplantasyondur.

1) Ekspansiyonizm, nesnenin genişlemesinde ve komplikeleştirilmesinde dil ve kültürbilim araştırmaları konusu üzerinde kendini gösterir. “İkiz” bilimlerin bir parçası olan dil ve kültürbilim diğer sosyal bilimlerle ilişkilendirmektedir. Bütünleştirici

özelliği farklı yönlerin farklılaştırılmasıyla dengelenir. Şu anda deyimisel, metin merkezli, leksikografik, kavramsal, linguodidaktik, linguofolklorik, mizahsal, zihniyet, karşılaştırmalı-kontrast, kognitif dil ve kültürbilim olarak ayırılabilir. Onun ilkeleri ve metotları ulusal bilincin ve dil üzerinden dünya algısının incelenmesinde; kelime ve deyimlerin, sözcük türetimi ve etnosentaksisin öğreniminde; metinleri yorumlarken ve konuşma dilini analiz ederken; mitoloji ve folklor incelemesinde mantıksal ve kültürel kavramların, linguodidaktik problemlerinin ve sözlükçülüğün incelenmesinde; çeviri, kontrast dilbilim, kültürler arası iletişim, mantalite, mizahın ulusal özellikleri, toplumsal cinsiyet meseleleri alanında uygulanırlar.

2) Antroposentrizm ilkesi iki açıdan ortaya çıkmaktadır: bir bilinç biçimi ve kültür çeviricisi olarak işlev gören “dildeki insan”; dil ve kültür de dahil olmak üzere her şeyin ölçüsü olan “dildeki insan”. C. Layonz’un fikrine göre antroposentrik ve kültürle ilişkili olan bu ilke sözlük için oldukça önemlidir. Son on yılda araştırmacıların dikkatleri, bireyin dil ve kültürel topluluğun dilsel olarak kendi kendine farkındalığının sorunları üzerine yoğunlaşmıştır. Antroposentrizm, sosyal ve kültürel yaşamın etnikleştirilmesiyle sıkı sıkıya bağlıdır.

3) Bir ilke ve eğilim olarak nedfuşşiyonalizm; dilin eyleme, dil bilgisinin bağlantısına ve iletişimdeki uygun kullanımına ilişkin çalışmayı gerektirir. Dil ve kültürbilimciler, kültürel ve dilsel bilgilerinden türetmeye çalışan çeşitli tartışmalarda işlev gören bir dil öğreniyorlar.

4) Eksplantasyon ilkesine uygun olarak çağdaş açıklama bilimi ve olayların açıklamaları için tasviridir. Bu anlamda, bilişsel yöntemlerin açıklayıcı gücü dilbilimi biliminin ilerlemesine katkıda bulunacaktır; bu, söylemsel bir yaklaşımla birleştirildiğinde dilsel "birimlerin kültürel belirtiler olarak" derin anlamsal yapısını ve işlevsel çeşitliliğini ortaya koyacaktır. N. Wiener, insan zihninin bulanık, belirsiz kavramlarla çalışması, onlardan yeni bilgi çizme şaşırtıcı kabiliyetinin altını çizdi.

1.6. SONUÇ

Dil ve kültür ilişkisi problemi, çözümünde felsefeden sosyolojiye, etnolinguistikten dil ve kültürbilime kadar varan birkaç bilim yardımıyla çözülebilen

disiplinler arası bir problemdir. Bu sebeple dil ve kültürbilim, disiplinler arası bir bilimdir.

Dilbilim ve kültürbilim daha geniş bir alana sahiptir, çünkü kültür ve dilin işlerliği sürecindeki tanımlanma sorunu ile birlikte bu fenomenlerin dahil edilmesini ve ampirik çalışmaları ifade etmektedir.

Bilimsel bir disiplin olarak dil ve kültürbilim bazı özellikler ile karakterize edilir, bunların en önemlileri şunlardır:

İlk olarak; dilbilim ve kültürbilim, filoloji ve diğer insani bilimler alanında doğal bir gelişme aşamasıdır.

İkinci olarak; dilbilim ve kültürbilimin asıl amacı olarak kültür ve dilin işleyiş sürecindeki karşılıklı ilişkileri ve karşılıklı etkileşim bulunmaktadır ve bu etkileşimin tek bir sistem bütünlüğü olarak yorumlanması çalışmasıdır.

Üçüncü olarak; dilbilim ve kültürbilimin araştırması aracı olarak dilde ifade edilmiş insanlık tarafından oluşturulmuş maddi ve manevi kültür bulunmaktadır.

Dördüncü olarak; dilbilim ve kültürbilim kendine has, dil ve ülke bilimin çağdaş mirasçısı olarak yeni düşünce, modern toplum yaşamı tarafından gerçeklerin ve fenomenlerin ülkenin kültür yaşamının çeşitli alanları hakkında tam ve objektif bir şekilde yorumlanmasını sağlayan yeni bir kültürel değerler sistemi rehberlik eder.

Beşinci olarak; halkın kültürünün objektif, eksiksiz ve bütüncül bir şekilde yorumlanması, tanımında buna karşılık gelen bir sistematik yaklaşım gerektirir. Dilin içerisindeki kültürel anlamları incelemek mümkündür, dilin içinden geliyormuşçasına bundaki en önemli şey dili ana dili olarak konuşan kişinin sözcüğün kültürel özüne tepkisidir. Kültürel varlıkların dış bir gözlemci konumunda, örneğin Rusça öğrenen bir yabancı gibi, analiz edilmesi de verimlidir.

Birçok Rus yazarın sanatsal metinleri dilbilim ve kültürbilimsel-fonksiyonel olarak yorumlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Dilbilimsel-kültürbilimsel ve fonksiyonel yorumlama, sözcüğün yazar tarafından ne amaçla ve hangi anlamda kullanıldığına ve o kültürde ne anlama geldiğini anlatan hikayedir.

Dil ve kültürbilimsel fonksiyonel yorumlamayı 3 türe ayırabiliriz:

- 1- Bir kelimenin dil özellikleri,
- 2- Kelimenin kültürel özellikleri,
- 3- Kelimenin işlevsel özellikleri.

Dilbilimsel-kültürbilimsel ve fonksiyonel yorumlamanın gerekliliği tartışılmaz bir konu olmakla birlikte, Türkiye’de Rusça ve Rus edebiyatı öğrenen öğrencilerin okudukları eserleri sadece sistemsel yapısal dilbilim açısından değil sözcüğün estetik değeri ve o dilin kültürü yönüyle de incelemeleri gerekmektedir.



İKİNCİ BÖLÜM

İ. S. TURGENYEV'İN “ЗАПИСКИ ОХОТНИКА” ADLI ESERİNİN YORUMLANMASINA DİL VE KÜLTÜRBİLİMSEL FONKSİYONEL YAKLAŞIM

2.1. İ. S. TURGENYEV'İN “ЗАПИСКИ ОХОТНИКА” ADLI ESERİNİN YORUMLANMA İLKELERİ

Çalışmamız tüm sayfa bağlantıları ve yorumlar İ. S. Turgenyev'in “**Записки Охотника**” adlı eserinin üçüncü cildindeki metinlerin ve çalışmalarının tamamı ve 30 ciltlik mektuptan oluşmaktadır.

Dilbilimsel-kültürebilimsel ve fonksiyonel yorumlar, çalışmamızda Rusça, Türkçe ve İngilizce olmak üzere üç dilde yapılmaktadır.

Dilbilimsel-kültürebilimsel ve fononksiyonel yorumlar, sözcüğün dilbilimsel, ekstra linguistik ve fonksiyonel açıdan incelendiği kompleks yorumlardır. Bu inceleme yapılırken, «Записки охотника» adlı eserin okuyucusu için Rusça yabancı dil konumunda ise eseri daha derinden anlayabilmek için belirlenmiş bir sıraya uymak gerekir.

Bu nedenle, her şeyden önce, «Записки охотника» denemelerinin döngüsü hakkında genel bilgi vermek gerekmektedir: döngünün şekillenme tarihi hakkında, tarihi fon hakkında, “doğal okulu”nun akımının özellikleri ve İ. S. Turgenyev'in Rus edebiyatı tarihinde fizyolojik deneme tarzı hakkında bilgiler verilmelidir. Bundan sonra ayrı denemenin ya da hikâye döngüsünün dil ve kültürebilimsel-fonksiyonel yorumları yapılmaktadır.

Özellikle, ilk önce eserin oluşturulma tarihi ve «Записки охотника» döngüsündeki yeri hakkında genel bilgiler verilmektedir. Bundan sonra deneme ya da hikâyeden, sayfanın gösterildiği yoruma ihtiyaç duyan sözcük, söz öbeği ya da deyim yazılmaktadır. Cümle eğik yazılır, yorum yapılması gereken materyal kalın harflerle yazılmaktadır.

Dilbilimsel-kültürebilimsel ve fonksiyonel yorumun 3 türü olduğundan (1- Sözcüğün dilsel karakteristik özelliği, 2- Sözcüğün kültürebilimsel karakteristik özelliği,

3- Sözcüğün fonksiyonel karakteristik özelliği) her birinin anlamı kendine uygun olan Arap rakamlarından biri kullanılır. Materyalde kültürbilim-fonksiyonelliğe dair bir şey yoksa 2 ve 3 rakamlarının yanına çizgi koyulur.

Örneğin; «Хорь и Калиныч» denemesinde yöresel bir sözcük olan “площадь”, dilbilimsel ve fonksiyonel yorumlarda bulunulabildiğinden, ansiklopedik tasviri, kültürel açıdan kanıtı olmadığı için sözlüklerde ve ansiklopedilerde anlamı bulunmadığından “büyük sıkı çalılıklar” anlamında kullanılmıştır.

Eğer yorumlama yapılan eserde ya da eserlerde yoruma ihtiyaç duyan materyal tekrarlanıyorsa, «Записки охотника» adlı metindeki ilk bahse dipnot düşeriz. Materyallerin dilbilimsel, kültürbilimsel ve fonksiyonel yorumlarını yaparken tezin birinci bölümünde 1.4. paragrafta belirtilen prensiplerden faydalanırız.

2.2. «ЗАПИСКИ ОХОТНИКА» ADLI ESERİN RUSÇA VE TÜRKÇE YORUMLANMASINDAKİ GENEL BİLGİLER

Özellikle «Записки охотника», İ. S. Turgenyev’in hem Rus edebiyatına hem de dünya edebiyatına adını yazdırmıştır. Bu hikâye ve deneme derlemesi ilk önce 1847-1851 yılları arasında «Современник» adlı dergide ayrı eserler olarak basılmıştır. Ayrı basım olarak «Записки охотника» 1852 yılında yayımlanmıştır (22 hikâye ve deneme). Daha sonra yazar tarafından derlemeye 3 hikâye daha eklenmiştir.

Derlemenin adı, «Хорь и Калиныч» başlığına İ. İ. Panayev tarafından eklenmiş bir alt başlık olan «Из записок охотника» ile ilgilidir. «Записки охотника»’nın ortaya çıktığı periyotta Rusya’da kölelik sorunu vardı. İ. S. Turgenyev’in ilk hikayeleri yazarın gerçek bir ilgiyle halkın hayatını, kölelik karşıtı ve insansever bir şekilde kaleme alınmıştır.

«Записки охотника» bir edebiyat akımı trendinde “doğal ekol (okul)” olarak ortaya çıkmıştır. Bu akımın yazarları, çağdaş Rus toplumunun yaşantısının gerçekçi imgelerle, öncelikle de sosyal sınıfları ele alarak yansıtılmasına çabalamışlardır. Bu edebiyat akımına Turgenyev de dahil olmuştur. İlk eserler derlemesi olan «Хорь и Калиныч», «Ермолай и мельничиха» doğal okulunda yeni ortaya çıkmış janr, yani fizyolojik deneme tarzında yazılmıştır. Grebyonka, Grigoroviç, Dal ve Kokorev için karakteristik özellik olan asil, aşçı arabacı gibi kahraman genellemesi yapılan plansız

deneme türünden Turgenyev'in eserleri ayrıışmaktadır. Turgenyev'in fizyolojik denemesi yeni bir seviyeye yükselmiş, eserlerinde belirli bir konu olmuş, kahramanları kendine has bir karaktere sahip olmuş ve karaktere özel koşullar oluşturulmuştur.

Turgenyev'in «Записки охотника» üzerinde çalışmasının nedeni İ. İ. Panayev'in Turgenyev'e 1846 sonbaharında «Современник» adlı derginin yenilenen birinci sayısında «Смесь» bölümü için yaptığı materyal ricasıdır.

1847 yılının ocak ayında Turgenyev yurt dışına çıkmış ve orada üç buçuk yıl orada kalmıştır. Bu zaman zarfı içerisinde «Записки охотника»'nın hemen hemen bütün hikayeleri ve denemeleri kaleme alınmıştır. Turgenyev'in yurt dışında bulunduğu süre, Turgenyev'in sadece Batı Avrupa açısından değil, Rus gerçekliğini de sosyal-politik algıyı şiddetlendiren 1848 devrimi ile çakışmıştır. 1852 yılında 22 hikâye ve deneme ilk ayrı yayın olarak çıkmıştır. Bu hikâye ve denemelerden sadece «Два помещика» kitaba el yazısıyla yazılmıştır. Bunun dışındaki hikâye ve denemeler daha önce «Современник» dergisinde basılmıştır. Turgenyev, deneme ve hikayeleri bir kitapta birleştirme esnasında daha önceki dergi yayınlarındaki sıralamasına göre kıyaslamayla, hepsinin sıralamasını değiştirmiştir: «Хорь и Калиныч», «Петр Петрович Каратаев», «Ермолай и мельничиха», «Мой сосед Радиков», «Однодворец Овсяников», «Льгов», «Бурмистр», «Контора», «Контора», «Малиновая вода», «Уездный лекарь», «Бирюк», «Лебедянь», «Татьяна Борисовна и ее племянник», «Смерть», «Гамлет Щигровского уезда», «Чертопханов и Недопускин», «Лес и степь», «Певцы», «Свидание», «Бежин луг», «Касьян с Красивой Мечи», «Два помещика».

Turgenyev'in «Записки охотника»'yı ayrı olarak basılması fikri, 1847 yazında 21 hikâye derlemesinin «Современник» dergisinde basılmasından daha önce de mevcuttu.

«Записки охотника», soylu ve köylüleri ilgilendiren sorunların ele alan eserlerin sert bir sansürden geçtiği I. Nikolay'ın döneminde ortaya çıkmıştır. Turgenyev'in eserleri bu soruları gündeme getirmiştir. Turgenyev'in ilk ayrı basımı Moskova'da gerçekleştirme kararı, sansürün burada Petersburg'takine göre daha az sansür olduğu fikrini pekiştirdi. V. P. Botkin'in tavsiyesi üzerine Moskova'da sansür ve edebiyattan sorumlu olan ve kendisinin de şahsen tanıdığı V. V. Livov'a çıkartacağı kitap ile

önceden gayri resmi bir şekilde tanışmasını istedi. Livov da bu ricayı kabul etti. El yazmasını inceleyip onayladı. Önerilen değişiklikler ise içerik ve kalite açısından önemsizdi. Bundan sonra, 28 Şubat 1852 yılında «Записки охотника» N. Kh. Ketçer tarafından resmi bir şekilde Moskova Sansür Komitesi'ne sunuldu. Livov'un eseri daha önceden gayri resmi incelemesi sayesinde sansür komitesindeki inceleme kısa sürdü. 5-6 Mart'ta eserin basılması için izin belgeleri verilmiştir.

16 (28) Nisan'da Turgenyev tutuklanmış, Mayıs'ta ülkesine, Spasskoe'ye yollanmış ve polis gözetimi altında tutulmuştur. St. Petersburg'ta yasaklanan Gogol hakkında bir makaleyi Moskova'da yayınlamasından sonra resmi baskı altına alınmıştır. Fakat Turgenyev bu baskının ve tutuklanarak köyde yaşamaya zorlanmasının sebebinin «Записки охотника»'dan kaynaklı olduğuna emindi ve bunu defalarca tekrarlamıştır.

Turgenyev'in tutuklanması ve sürgünü kitap basımını durdurmadı. «Записки охотника»'nın iki bölümü de 10 Mayıs 1852 tarihinde hazırды. 13 Mayıs'ta Moskova Sansür Komitesi basılması için Milli Eğitim Bakanı P. A. Şirinskiy-Şikhmatov'un ofisine, Petersburg'a birkaç örnek yollamıştır. Daha sonra bakanlığın Merkezi Sansür Bölümü'nde «Записки охотника»'nın içeriği ile ilgili detaylı inceleme başlatılmış ve «Современник» adlı ve diğer dergilerde daha önce yayınlanan bütün hikayelerle kıyaslamalı, detaylı bir inceleme başlatılmıştır. Buna ek olarak izinin neden şartlarının ve basımın gerçekleşmesinin açıklaması da verilmiştir.

Bu arada başlatılan incelemelerden haberi olmayan Turgenyev kitabını gün yüzüne çıkartmaya karar verdi. Kitabı bastırdıktan sonra durumunun daha da zorlaşacağından korkmuştu.

1852 yılı, ağustos ayının başında Turgenyev'in kitabı (Petersburg'ta bu ayın sonunda çıkabilmiştir.) basıldı ve basılır basılmaz bütün eğitimli Rusların dikkatini çekmişti. Yaklaşık altı ayda basılan kitapların hepsi satılmıştır. «Записки охотника»'nın incelemesinin sonucu olarak Livov sansür görevinden alınmıştır. (Emekli maaşını da alamayacaktı). Fakat «Записки охотника» kitabı, kitabın içeriğinden dolayı zararlı bir kitap pozisyonunda kalmaya devam etmişti. 1856 yılında kitabın yeniden basılması fikri Turgenyev ve arkadaşları tarafından öne sürülmüştü. (Yazarın «Повести и рассказы» adlı üç ciltten oluşan ilk eser koleksiyonun

hazırlanmasıyla ilgili) ama pratik olarak bu sansür sorunun çözümü ancak hükümet köleliği tamamen kaldırmaya karar vermesiyle mümkün olmuştur. «Записки охотника»'nın yeni basımına izin verilmişti ama basım hemen gerçekleşmemiştir. Merkez Sansür Komitesi V. N. Beketov ve A.İ. Freygang tarafından Turgenyev'e birkaç değişiklik yapması önerisiyle birlikte basıma 5 Şubat 1859 tarihinde izin vermiştir. Mayıs ayının ilk günlerinde ikinci basım ilkinin tekrarıydı.

İçerikte değişiklik, N. A. Osnovskiy tarafından çıkarılan «Сочинения» adlı derginin 1860 yılındaki basımında gerçekleştirilmiştir. Turgenyev'in yirmi iki hikayelik derlemesine «О соловьях» ve «Поездка в Полесье» adlı iki adet denemesi de eklenmiştir. Karlsruhe'de Salayev Kardeşler tarafından çıkarılan «Сочинения»'da 1852 yılında basılan «Записки охотника»'nın içeriğine bağlı olarak iki denemeyi hariç tutmuştur.

1870'li yılların başlarında Turgenyev, kitabın içeriğinin yenilenmesi için çalışmaya başlamıştır. 1872 yılında «Вестник Европы» adlı derginin 11. Sayısında, 1848 yılında yazmış olduğu «Чертопханов и Недопюскин» adlı hikâyenin sonu olarak «Конец Чертопханова»'yı yayınlamıştır. «Записки охотника»'nın bir sonraki basımında var olan derlemeye «Конец Чертопханова»'nın yanı sıra «Живые мощи» и «Стучит!» adlı hikayeleri de eklemiştir.

Rus köylüsünün ruh dünyasını, çok yönlülüğünü ve zenginliğini, derinliğini ve yeteneğini, ulusal karakterini yansıtan «Записки охотника», Rusya'nın ve Batı Avrupa'nın okuyan kitlesinin dikkatini çekmeyi başaran sanatsal bir eser olmuştur.

Derlemenin gün yüzüne çıkması, yazarın sanatsal yaşamının son etabı olduğunun altını çizmiştir. «Записки охотника»'dan sonra karakterlerin ayrıntılı özelliklerine sahip büyük tuvallerin oluşturulması, olayların zaman içinde önemli süjetin uzunca, geniş bir şekilde biçimlendirilmesi aşaması başlamıştır.

2.3. İ. S. TURGENYEV'İN «ЗАПИСКИ ОХОТНИКА» ESERİNDEKİ DİL VE KÜLTÜRBİLİMSEL FONKSİYONEL YORUMLAR

2.3.1. «Хорь и Калиныч» Denemesinin Rusça ve Türkçe dil ve Kültürbilimsel Fonksiyonel Yorumları

«Хорь и Калиныч»

Deneme ilk defa 1847 yılında «Современник» dergisinin birinci sayısında «Смесь» kısmında, «Из записок охотника» başlığı altında yayımlanmıştır.

Eser üzerindeki çalışma, yenilenmiş «Современник» dergisinin ilk sayısının planlanmasıyla, 1846 yılının kasım ayında bitirilmiştir. Bu zamanda «Смесь» bölümünün doldurulması için elinde materyal olmayan Panayev, hikâye için Turgenyev'e başvurmuştur.

«Современник»'te yayımlanan metin, 1852'de oluşturulan deneme metninden biraz farklıdır. Turgenyev, Hor'u Göte ile Kalinç'ı da ritorikliğini vurgulayan ve Slavcılık politikası güden toprak ağasının eleştirisel tasviriyle Schiller ile kıyaslamayı kaldırmıştır.

«Хорь и Калиныч» denemesi, Turgenyev'in av gezileri sırasında karşılaştığı insan ve olayların izlenimlerini içermektedir. Eserde 40'lı yılların ortasında Batıcılar ve Slavofiller (Slavcılar) arasında yapılan ideolojik tartışmalar özümsemiştir.

Hikâyenin iki ana imgesinin yorumunda, Belinskiy ve Gertsen'in Rus dünyasına olan bakışından etkilenmiş olan yazar, kendisinin oluşturduğu kahramanları olan köylülerin kendilerine özgü kişiliğini yüceltmış, onlardaki haysiyet ve saygı duygusunu vurgulamıştır.

Slavcılarının ideolojileri; Rus halkının eskiye bağlılığını, yeni olan her şeyin özellikle de Batı'dan gelenlerin onlar tarafından hiç hoş karşılanmadığını belirtmişlerdir. Turgenyev, Khor örneğinde basit bir Rus insanını, her türlü yenilikleri sağduyu açısından, pratik fayda açısından içinde yaşadığı gerçekliğin koşullarına uygunluğu açısından ifade etmektedir.

Diğer taraftan, Hor karakterinde Turgenyev'in halkın birliği ve otokratik-Ortodoks Rusya'da var olan yönetici sınıf "baba-toprak sahipleri" ile "köylü çocukları"

arasındaki ataerkil uyum hakkında, gerici-muhafazakâr ideolojilerin yanılsamalarına ve varsayımlarına yönelik olumsuz tavrına tanıklık etmektedir. Köle köylü Hor ironik bir şekilde efendisine, yani toprak ağası Polutikin'a aittir. Entelektüel olarak ve yaptığı işlerdeki kalitesiyle efendisinden üstündür.

Sansür merkezi yönetimi memuru olan Ye. Volkov, 1852 yılında «Записки охотника» hakkında gizli bir soruşturma yürütmüş ve hikâyenin kölelik karşıtı ruhuna oldukça dikkat etmiştir.

С. 7. Кому случалось из Волховского уезда перебираться в Жиздринский, того, вероятно, поражала резкая разница между породой людей в Орловской губернии и калужской породой.

С. 7 – Kim Volkhovskiy uyezdinden (ilçesi) Jizdrinskiy'e taşındı, galiba Orlovskaya Guberniyası'nda (il) ve Kaluga'daki insanların arasındaki keskin çeşitliliği şaşırttı.

1. Volkhovskiy Uyezdi – Orlovskaya Guberniyası'nda 1778-1928 yılları arasında var olmuş yerel yönetim birimidir.

Jizdrinskiy Uyezdi – Kaluga Guberniyası'nda 1778-1928 yılları arasında var olmuş yerel yönetim birimidir.

Orlovskaya Guberniyası- Rusya İmparatorluğu ve Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nde 1778-1928 yılları arasında var olmuş yerel yönetimdir. Merkezi Oryol şehridir.

2. Volkhovskiy Uyezdi, Jizdrinskiy Uyezd, Orlovskaya Guberniya gibi yer isimleri eserdeki geçen olayların mekân fonunu oluşturmaktadır. Bu uyezdlerde İ. S. Turgenyev'in mülkleri bulunmaktaydı.

С. 7. Орловский мужик невелик ростом, сутуловат, угрюм, глядит исподлобья, живет в дрянных осиновых избенках, ходит на барицину, торговлей не занимается, ест плохо, носит лапти; калужский оброчный мужик обитает в просторных сосновых избах, высок ростом, глядит смело и весело, лицом чист и бел, торгует маслом и дегтем и по праздникам ходит в сапогах.

С. 7- Orlov köylüsü; boyca kısa, kambur, somurtkan, çatık kaşlı, uyduruk kavak ağacından yapılmış kulübelerde yaşar, toprak ağalarının tarlalarına ırgatlık yapmaya

gider, ticaretle uğraşmaz, kötü beslenir ve lapti (hasır çarık) giyer. Kaluga köylüsü ise; çam ağacından yapılmış geniş kulübelerde yaşar, boyca uzun, cesur ve neşeli görünür, yüzü temiz ve beyazdır, yağ ve katran ticareti yapar ve bayramlarda çizme giyer.

Барщина -Ы, Ж.

1. Serf (köle) köylünün toprak ağalarının tarlalarında çalışmak zorunda olmasıdır. Feodallere ait toprakların köylüler tarafından işlenmesinden dolayı toprak sahibine yapılmış bir nevi ödeme şeklidir.

2. Barşına (Angarya), köylülerin toprağa bağlanmasıyla en yaygın tarımsal üretim tipiydi.

Barşının Rusya'da yaygınlaşması 16. yüzyılda başlamış ve 19. yüzyıla kadar, hatta bazı yerlerde köleliğin kaldırılmasından sonra bile 20. yüzyıla kadar devam etmiştir. Barşına bir mal olarak değil fiziki çalışma olarak kabul edilirdi. Barşının içinde tarla işleri, inşa ve el işi vb. de dahildi. Barşına, ya çalışmanın süresine göre (gün, hafta) ya da yapılan iş miktarına göre hesaplanırdı.

1797 yılında feodaller köylüleri bedava iş gücü olarak kullanmasınlar diye barşına haftada üç güne düşürüldü. Barşına zorunluydu, kimse bu işten muaf olamazdı, işlenmesi için verilen araziler için bir tür kira bedeliydi.

1861 yılında, Rusya'da köleliğin kaldırılmasına rağmen, feodal sistemin tamamen ortadan kaldırılması ve ekonomiyi yeniden inşa etmek onlarca yıl aldı.

Оброчный, ого, м.

1. Derebeylik döneminde mülkün itibarı kirası; toprak sahipleri ve devlet tarafından köylülerden alınan "obrok" vergisi ile ilgili sıfat.

2. "Obroçnoye khozyastvo" barşınaya (angarya) karşı oluşturulan ekonomik sistemdir. Bu sistemde barşının aksine köyle toprağı nasıl ve ne zaman işleyeceği konusunda özgür olup işlediğı toprak karşılığında, toprak sahibi ve devlete belirli mal ya da parayla ödeme yapılmaktadır. Tam olarak olmasa da Osmanlı'daki "Öşür" vergisine benzemektedir.

Obroktan ilk defa Eski Rus'ta, devletin ilk dönemlerinde vergi toplanmasıyla ilgili tutulan kayıtlarda bahsedilmektedir. O zamanki anlayışa göre obrok, knyazlar tarafından halktan para ya da ürün olarak alınan bütün vergileri kapsamaktaydı. Daha sonra obrok,

köylülerin derebeylerine, ürün ya da para olarak ödediği vergi olarak görülmeye başlanmıştır. Para olarak tahsil edilen obrok, Rusya’da 1863 yılına kadar, ürün olarak tahsil edilen obrok ise 1861 yılında kaldırılmıştır.

16. yüzyıldan itibaren obrok, arazi sahipleri tarafından devlet hazinesine ödenen devlet vergisi anlamında kullanılmıştır. Köylüler kendi derebeylerine, kendi topraklarında yaşama ve çalışma, beslenmeleri için bir şeyler yetiştirmelerine izin verdiği için de obrok ödemekteydiler. Obrok para ve ürünle ödenebildiği gibi emek, iş şeklinde de ödenebilirdi. Bu gelenekten daha sonra barşına (angarya) ortaya çıkmıştır.

3. «Хорь и Калиныч» eserinde barşına ve obroktan bahsedilmiş ve bunlar eserdeki olayların kölelik reformundan önceki dönemdeki sosyo-ekonomik fonunu oluşturmaktadırlar, yani böylelikle Rusya’da kölelik reformu ve barşına ve obrok eserde işlenmiştir.

*C. 7. В Орловской губернии последние леса и **площадь** исчезнут лет через пять <...>*

S. 7. Orlov guberniyasında (ilinde) son ormanlar ve araziler yaklaşık 5 yıl sonra yok olacaklar.

Плóщадь -и, ж., я (мн. ч.), диалектизм.

1. İ. S. Turgenyev yorumunda, “площадь” sözcüğüyle Orlov guberniyasındaki sık çalı topluluklarından bahsetmektedir.

2. –

3. Bu diyalektik unsur yazar için Orlov guberniyasındaki halkın konuşma tarzını yansıtmak için vazgeçilmezdir. Bu sözcük grubu av temasını da yansıtmaktadır.

*C. 7. <...> в Калужской, напротив, засеки тянутся на сотни, болота на десятки **верст** <...>*

S. 7. Kaluga’dakinin aksine, yüzlerce km sınır oluşturmak için dikilmiş ağaç ve direk, onlarca km. bataklıktan ibarettir.

Верста́, -ы, ж., устаревшее.

1. Rusya’da 18. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar kullanılan, 1,06 km.’ye eşit uzunluk birimi.

2. Верста sözcüğü “верстать” filinden türetilmiş ve “paylaştırmak, dağıtmak”, “eşitlemek” anlamına gelmektedir.

Versta sözcüğüne ilk olarak 11. yüzyıla ait el yazılarında rastlanılmaktadır. Verstanın uzunluğu değişmiştir. 14-15. yüzyıllarda bir versta 500 kulaca eşitti, yani yaklaşık 1,08 km’ye tekabül ediyordu. 1000 kulaç 2,16 km.’ye eşitti. 16. yüzyılda bir versta 500 kulaç etmekteydi. 18. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar 1 versta 1,06 km.’ye eşitti.

Versta sözcüğünün kültürel fonu “Коломенская верста” deyiminin ortaya çıkmasıyla bağlantılıdır. Bu deyim uzun boylu ve aşırı zayıf olan insanları anlatmakta kullanılmaktadır. Deyimin ortaya çıkışı 17. yüzyılda Çar Aleksey uzunluk ölçülerini değiştirdi ve yeni verstalar oluşturdu (yani versta direkleri), Moskova ve yazlık yerleşkesi olan Komolensk arasındaki yollara versta direkleri koydurdu (her direk bir versta uzunluğundaydı). Versta direkleri bu direkli yolda, diğer yollara göre daha uzundu.

3. Versta sözcüğü eserde, denemenin sanatsal dünyasındaki ortamın parametreleştirilmesi için kullanılmaktadır.

C. 8. *В качестве охотника посещая Жиздринский уезд <...>.*

S. 8. *Авца kişiliğinde (avcı olarak) Jizdrinskiy ilçesini ziyaret ederek <...>*

1. Bkz. Jizdrinskiy ilçesi

2. –

3. Kaluga guberniyasının (ili), Jizdrinskiy ilçesinde Turgenyev’in annesinin ölümünden sonra miras yoluyla kendine geçen, kardeşiyle paylaşmasından sonra 450 binden fazla revize edilmiş köylüden oluşan 7 köy bulunmaktaydı. Bu köylerdeki köylüler, ilçede obrok vergisi adına normalde alınandan iki kat aşağı vergi alınmış gibi kabul edilip özgür bırakılmışlardır.

C. 8. *В качестве охотника посещая Жиздринский уезд, сошелся я в поле и познакомился с одним калужским мелким помещиком, Полутыкиным, страстным охотником и, следовательно, отличным человеком.*

S. 8. *Avcı olarak Jizdrinskiy ilçesini ziyaret ettiğimde, tarlada (arazide) bir Kalugalı küçük bir toprak ağasıyla karşılaştım ve tanıştım. Polutikin, tutkulu bir avcı ve muhteşem bir insandı.*

Полутыкин, -а, м.

1. «Хорь и Калиныч» eserindeki bir toprak ağasının soyadı.

2. Eserdeki kahramanın soyadı; “половина” ve itmek, ittirmek anlamına gelen “тыкать” sözcüklerinden türemiştir.

3. Toprak ağası Polutikin prototipi, V. Kolontoyeva’nın anılarına göre, Kaluga guberniyasında toprak ağası olan Nikolay Alekseyeviç Golofeyev’dir. V. Kolontoyeva, İ. S. Turgenyev’e, kendisinin bir tanıdığına açılan ve ret cevabı alan bu toprak ağası, başka bir gün içi ekşi şeftaliler olan büyük bir tepsi göndermişti. İ. S. Turgenyev Golofeyev ile tanışmış ve onu birkaç gün misafir etmiştir.

Bu soyadı eserdeki kahramanı karakterize etme aracı olarak kullanılmıştır. Eserde toprak ağası kendini halkı anlayan, onlara ağır cezalar vermeyen liberal görüşlü bir insan olarak göstermeye çalışmakla beraber, köle köylülere sahip olan ve diğer toprak ağaları gibi onları kendi işlerine koşturtan birisiydi. O da diğer toprak ağaları gibi metaforik olarak köylülere itip kakan, onları sömüren birisiydi.

S. 8 <...> *хвалил сочинения Акима Нахимова и повесть Пинну* <...>

S. 8. <...> *Akim Nakhimov’un edebi eserlerini ve Pinna hikayesini övdü* <...>

1. **Акім Нахімов, -а, м.**

18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başında yaşamış Rus şair ve eleştirmenin adı ve soyadı.

2. A. N. Nakhimov (1783-1815) ikinci sınıf şair-eleştirmen; nükte (epigram), fabl, rüşvet alma-dalkavukluk-Fransız hayranlığı eleştirileri yazarı. A. Nakhimov’un “Şiir ve nesirde kompozisyon” eseri 19. Yüzyılın başında birkaç kere yayımlanmıştır. Turgenyev de 1842 yılında Moskova’da çıkarılmış kompozisyonları biliyordu.

1. **Пінна, -ы, ж.**

1845 yılında yayımlanmış M. A. Markov’un hikayesinin adı.

2. “**Пінна**”, M. A. Markov’un 1810-1876 yılları arasında üç ciltten oluşan (Sankt Petersburg, 1845) “Yüz Rus Edebiyatçısı” derlemesine giren hikayelerinden biridir.

Belinskiy'in düşüncesine göre, Markov'un Marlinskiy ruhuyla yazılmış hikayesi “*okunur okunmaz, okunduğu dakika unutulmuştur.*” (Belinskiy, c. 9, s. 267). Pinna'nın içeriği üzerine yazılmış incelemesinde ironik olarak tekrar anlatırken Belinskiy, okurun bu saçmalıktan çıkarabileceği tek iyi düşüncenin kahramanın ölümüyle birlikte “dünya üzerinden bir aptal daha eksildiğini” düşünmesidir diye yazmıştır (269-270).

3. İkinci sınıf eleştirmen Akim Nakhimov'un kendi adı ve eserinin adı, «Хоръ и Калиныч» eserinde toprak ağası Polutikin'in vasatlığı ve sefil manevi dünyasını yansıtan araç olarak kullanılmıştır.

C. 8. *До меня вёрст пять будет, – прибавил он, – пешком идти далеко; зайдемте сперва к Хорю.*

S. 8. - *Benim bulunduğum yere mesafe beş versta eder, diye ekledi, - yaya gitmek için uzak bir yer, ilk önce **Hor'a** uğrayalım.*

1. **Хоръ**, -я, м.

Eserin ana kahramanlarından biri olan, toprak ağası Polutikin'in köle köylüsünün lakabıdır.

2. Köylünün lakabı; sansargillerden, kürkü değerli ve vahşi bir hayvan olan “хорёк” (*feret*) sözcüğünden gelmektedir.

“Хорёк” adını hoş olmayan kokusundan almaktadır. Bu sözcük Rusça küçültme eki olan “-ёк” sonekini almış, ortak Slav sözcüğü olan ve *дъхнути* – ‘пахнуть (kokmak) fiilinden gelen “дъхоръ” sözcüğünden türemiştir. Sonuç olarak “хорёк” pis kokan bir hayvandır.

Bu hayvanın Rusya'da koyu renkli ve albino olmak üzere iki türü bulunmaktadır.

“Хорёк” özgürlüğüne düşkün bir hayvandır.

3. Хоръ, gerçekte de yaşamış olan köle bir köylüdür. Hikâyenin yazılmasından sonra, o çağda yaşayan birçok kişi Khor ile bizzat tanışmışlardır. Bunlardan birkaçı da “Utro” gazetesinin redaktör ve basımcısı İ. A. Batalii ve şair A. A. Fet'tir.

Günümüzde Kaluga Oblast'ının (Eyalet), Ulyanov Bölgesi'nde “Хоревка” köyü bulunmaktadır. Efsaneye göre bu köy Khor'un çiftliğinin kurulmasıyla büyümüş ve bugünkü hale gelmiştir.

Eserin içeriğinde kahramanın lakabı onun karakterini yansıtmaktadır. Eserinin kahramanına böyle bir isim takarak yazar onun özgür bir şekilde, orman ya da bataklıkta diğer köylülerden uzak bir şekilde yaşamak istediğinin altını çizmektedir.

C. 8. – A, **Федя!** Дома Хорь? – спросил его г-н Полутыкин.

S. 8. – A, **Fedya!** Hor evde mi? - diye sordu Efendi Polutikin.

Федя, -и, м.

1. Khor'un oğullarından birinin adı.

2. Yunanca “tanrı, ilahiyat, hediye, tanrının lütfu” anlamına gelen “teos, feos” sözcüklerinden türetilmiş Teodoros (Feodoros) adının konuşma dilinde kısaltılmış halidir. Bu yüzden Rusça “Фёдор” birebir çevirisi “tanrının lütfu, allah vergisi” anlamına gelmektedir. Bu adın kilise versiyonu “Feodor”dur.

3. Bu Ortodoks adı Rus kültürünü ve dünyasını dil aracılığıyla yansıtan bir unsurdur. Eserin içeriğinde bu isim kahramanın kişiliğini yansıtmaktadır. Yazar Hor'un oğlunun detaylı özelliklerini aşağıdaki satırlarda belirtmiştir.

C. 8. – A, Федя! Дома Хорь? – спросил его г-н Полутыкин.

– Нет, Хорь в город уехал, – отвечал парень, улыбаясь и показывая ряд белых, как снег, зубов. – Тележку заложить прикажете?

S. 8. – A, Fedya! Hor evde mi? – diye sordu Efendi Polutikin.

- Hayır, Hor şehre gitti- diye cevap verdi genç, kar beyazı dişlerini gösterip gülümseyerek. – Arabayı hazırlayayım mı, ister misiniz?

S. 9. - <...> Bize **kvas** getir.

1. **Квас**, -а, м.

Tadı ekşi olan, çavdar ekmeğinin suyu ve malttan (çimlendirilmiş arpa tohumlarının kurutulmasıyla elde edilen madde) elde edilen bir Rus içeceğidir.

2. Rus kvası en besleyici ve sağlıklı içeceklerden biridir. Kvasın, Kiev Rusya'sında da kullanıldığı bilinmektedir. Tarihi kayıtlarda, 989 yılında Hristiyanlığın kabulü sebebiyle Knyaz Vladimir halka yemek, bal ve kvas dağıtılmasını emrettiği belirtilmektedir. Kvasın birçok çeşidi bulunmaktadır; tatlı, ekşi, naneli, elmalı, pancarlı, kuru üzümlü, beyaz, kırmızı, okraşkalı (Kvasla birlikte yeşillik ve ince doğranmış etten

oluşan soğuk yemek), güzel kokulu, günlük, koyu kvaslar yapılmaktadır. Bu içeceğe oldukça fazla önem verilmiştir ve halk dilinde şöyle bir deyim bulunmaktadır: “Zayıf kvas en iyi sudan bile iyidir.” “Kvasnik” adıyla kvas hazırlamakta uzman kişiyi niteleyen özel bir meslek adı bulunmaktadır. Her kvasnik belirli bir tip kvas hazırlamakta uzmanlaşmıştır.

Kvas susuzluğu giderir, sindirime faydalıdır, gücü artırır ve güç verir. Kuraklık zamanlarında kvas birçok önemli vitamin ve mikro elementler bulundurduğundan, yetersiz beslenme ve iskorbüte karşı halk arasında kullanılan en önemli besin maddesi olmuştur.

Kvas, %1,5’ten fazla alkol içermeyen, diğer içkiler gibi ikili damıtma yoluna gidilmeyen ve mayalanma sonucu oluşan bir içecektir.

Organizmanın üzerinde yaptığı etki kefire eşittir; mide ve bağırsak hareketlerini düzenler, zararlı patojenlerin çoğalmasını engeller, metabolizmayı iyileştirir, kalp ve damar sistemine yararlı bir etkisi vardır. Kvasın yararlı içeriği şöyle sıralanabilir: laktik asit, B vitaminleri, kalsiyum, magnezyum, fosfor, mikro elementler ve amino asitlerdir. Kvasın içeriğindeki asitler, organizmadaki ölü, hastalıklı ve patolojik hücrelerin ayrışmasında ve atılmasında önemli rol oynamaktadırlar.

3. Eserde bahsedilen Rus içeceği, Rus köylülerinin günlük yaşamını ve yemek kültürlerini yansıtmaktadır.

C. 9. *«Всё дети Хоря!» — заметил Полутыкин. «Всё Хорьки, — подхватил Федя, который вышел вслед за нами на крыльцо, — да еще не все: Потан в лесу, а Сидор уехал со старым Хорем в город... Смотри же, Вася, — продолжал он, обращаясь к кучеру, — духом сомчи: бари́на везешь. Только на толчках-то, смотри, потише: и телегу-то попортишь, да и барское черевó беспокоишь!»*

S. 9. *“Hor’un bütün çocukları!” – diye farketti Polutıkin. “Hor’un bütün çocukları – yakalayiverdi arkamızdan avluya çıkan Fedya, - daha hepsi bu kadar değil: Potap ormanda, Sidor ise yaşlı Hor ile şehre gitti... Baksana, Vasya, - diye devam etti arabacıya yönelerek, - dört nala uç, hanımefendiyi taşıyorsun. Arabanın sarsıldığı anda dikkatli ol, arabayı bozarsın, hanımefendiyi incitebilirsin!”*

Федя – Fedya, S. 8. 'de yapılan yorumlara bakınız.

Вася, -и, м., разговорное.

1. Hor'un oğullarından birinin adı.

2. Orijinali Yunanca Basileos adından Rusçaya geçmiş, “kraliyet ile ilgili, muhteşem” anlamına gelen ve daha sonra Vasilios olarak telaffuz etmeye başlanan halinin kısaltılmış hali.

3. Bu Ortodoks adı Rus kültürünü ve dünyasını dil aracılığıyla yansıtan bir unsurdur.

*С. 9. Ни одна суздальская картина не залепляла чистых бревенчатых стен; в углу, перед тяжелым образом в серебряном окладе, теплилась лампадка; липовый стол недавно был выскоблен и вымыт; между бревнами и по косякам окон не скиталось резвых **прусаков**, не скрывалось задумчивых тараканов.*

S. 9. Hiçbir Suzdal resmi, saf ağaçtan yapılmış duvarların görüntüsünü kapatmıyordu. Köşede, gümüşten çerçeveli resmin önünde bir lamba duruyordu. Masa kısa zaman önce zımparalanmış ve yıkanmıştı. Tahta ağaçların arasında ve pencerenin köşelerinde böcek kalıntıları olmuyor, hamam böcekleri de ortalıkta dolanmıyorlardı.

1. **Прусák**, -а, м.

Alman hamamböceği.

2. Hamamböceğinin Rusça adı Prusya ile alakalıdır.

18. yy.'da Rusya, Prusya ile savaşmış ve Prusya topraklarında birkaç zafer elde etmiştir. Prusya seferinden sonra çok sayıda Avrupa hamamböceği Petersburg, Moskova ve birçok şehri istila etmiştir. Bu sefer sırasında, Rus askerleri bu böceklerin çok sayıda bulunduğu Prusya meyhaneleri ve hanlarında bulunduklarından, yurda geri dönerken bu savaş ganimetlerini* de beraberlerinde getirmişlerdir. Böcekler bir şekilde Rus askerlerin çantalarına girerek Rusya'ya getirilmişlerdir, böylelikle daha önce olmayan bu böcek türü Rusya'ya yayılmıştır. Bu sebeple Rusya için yabancı olan bu böcek türüne “prusak” adı verilmiştir. Siyah hamamböcekleri de Rusya'ya XVIII. yy.'da Türkiye'den gelmişlerdir.

Alman hamamböcekleri Fransa'da da prusak olarak adlandırılmaktadır. Napolyon Savaşları sırasında Prusya ordusunun tümgenerali Gebhard Leberecht von Blücher, Napolyon'un güç olarak üstün kuvvetleriyle savaşmak için bir taktik bulmuştur. Bu taktik, savaş anında bütün siperler boşaltılacak, savaştan sonra da daha önceden

belirlenmiş bir yerde toplanmaktadır. Prusya tümgeneralinin bulduğu bu taktik Napolyon'u oldukça sinirlendirmiş, aşağılayıcı bir şekilde onu "hamamböceği", Alman hamamböceklerini de "prusak" olarak adlandırmıştır.

Doğu Almanya'da da Alman hamamböcekleri "prusak" olarak adlandırılmaktadır. Kuzey Almanya'da "Şvab ya da Svabyalı", batı Almanya'da ise "Fransızlar" olarak adlandırılmaktadırlar.

3. Köylü kulübesinde prusakların ve kara hamamböceklerinin bulunmaması çok karşılaşılan bir durum değildir. Eserdeki bu detay Khor'un yaşamının diğer sıradan köylülerden farklı olduğunu, evinde temizliğe ve düzene önem verdiğini göstermektedir.

С. 9. Молодой парень скоро появился с большой белой кружкой, наполненной хорошим квасом, с огромным ломтем пшеничного хлеба и с дюжиной соленых огурцов в деревянной миске.

Квас. См. комментарий выше.

С. 9. Genç adam elinde içi iyi kvas dolu büyük bir dolu kupa, büyük bir dili buğday ekmeği ve ahşap bir kapta düzüne salatalık turşu ile birden beliriverdi.

Квас. Yukarıdaki yorumlara bakınız.

С. 10. – Скажите, пожалуйста, – спросил я Полутыкина за ужином, – отчего у вас Хорь живет отдельно от прочих ваших мужиков?

– А вот отчего: он у меня мужик умный. Лет двадцать пять тому назад изба у него сгорела; вот и пришел он к моему покойному батюшке и говорит: дескать, позвольте мне, Николай Кузьмич, поселиться у вас в лесу на болоте. Я вам стану оброк платить хороший. – «Да зачем тебе селиться на болоте?» – «Да уж так; только вы, батюшка, Николай Кузьмич, ни в какую работу употреблять меня уж не извольте, а оброк положите, какой сами знаете». – «Пятьдесят рублей в год!» – «Извольте». – «Да без недоимок у меня, смотри!» – «Известно, без недоимок...» Вот он и поселился на болоте. С тех пор Хорем его и прозвали.

Хорь. См. комментарий выше, для с. 9 текста «Хорь и Калиныч».

S. 10. – *Söyler misiniz, lütfen – diye sordum Polutıkin’e akşam yemeğinde, - neden **Hor** sizin diğer köylülerinizden ayrı yaşıyor?*

- *Neden mi? Çünkü o akıllı bir köylü. Yaklaşık yirmi beş yıl önce onun kulübesi yandı, o zaman rahmetli babama gelmiş ve şunları söylemişti: Nikolay Kuzmiç, ormanınızdaki bataklıkta yaşamama izin verin. Size iyi obrok vergisi öderim.*

– *Neden bataklıkta yaşayasın ki?*

– *Benim başka hiçbir işe koşulmama izin vermeyin, bana ödemem gereken bir obrok vergisi belirleyin.*

- *Yılda 50 ruble!*

- *Buyrun.*

- *Bak, bana ödenmemiş vergisi kalmayan biri!*

- *Evet, ödenmemiş vergim yok.*

İşte böylece bataklığa yerleşti. O zamandan beri de ona Hor diye seslenmeye başladılar.

Khor için bkz. S. 9.’daki “Khor ve Kaliniç” metni.

S. 10. – *«Да уж так; только вы, батюшка, Николай Кузьмич, ни в какую работу употреблять меня уж не извольте, а оброк положите, какой сами знаете». – «Пятьдесят **рублѣв** в год!» – «Извольте».*

S. 10. *“İşte öyle, Nikolay Kuzmiç Baba, sizinkiler hariç, benim başka hiçbir işe koşulmama izin vermeyin, istediğiniz bir obrok vergisi belirleyin.*

- *Yılda 50 **ruble**!*

- *Buyrun.*

1. **Рубль**, -я, -ей (мн., р.п.), **Рублѣв** (eskimiş söylem) roditelnıy padeje (-in hali) göre rublenin çoğul hali.

100 kopeykaya (kuruş) eşit Rusya’nın temel para birimi.

2. Ruble sözcüğü köken olarak Rusça kesmek anlamına gelen “*рубить*” fiilinden gelmektedir. M. Fasmer’in “Etimolojik Sözlüğü”ne göre ilk olarak (13. yy.’a kadar) ruble “*заклёпка (perçin), обрубок (kütük), затычка (tıkaç)*” anlamında kullanılmaktaydı. Büyük Knyaz tarafından büyücülerin, şamanların yok edilmesi için Beloozero’ya gönderilen Yan Vışatiç, bir büyücünün ağzını rubleyle kapatmıştır (yani

perçinlemiştir). Daha sonra, 1316 yılından itibaren yazılı kaynaklarda bir *grivnanın* (grivna, 200 gram ağırlığında gümüş külçesi) yarısına tekabül eden para birimi olarak kullanılmaya başlamıştır.

Ruble sözcüğünün etimolojik kökeni hakkında başka bakış açıları da bulunmaktadır. Ruble sözcüğünü “*rupiya*” ile ilişkilendirmektedirler (proto-Hintçe işlenmiş gümüş anlamına gelmektedir).

İ. Kondratyev ise, ruble sözcüğünün ne tam ne de yarım grivna olduğunu, aslında çeyrek grivna ettiğini kabul etmektedir. Her bir grivna dört parçaya ayrılırdı (разрубаться). Burada Arapça çeyrek anlamına gelen “*рубъ*” sözcüğü ile ilgisi olduğu düşünülmektedir.

Son olarak başka bir versiyona göre ruble sözcüğü, eritilen gümüşün iki ayrı form olarak dökülmesi teknolojisinin uygulanması sonucu ortaya çıkmıştır. Bu teknoloji sayesinde Novgorod Grivnalarının ince kenarlarındaki birleşim yerleri fark edilir bir şekildeydi. Ruble, Rusçada bu sözcüğe karşılık, ek-birleşim yeri anlamına gelen “*рубец*” sözcüğünden türetilmiştir.

Rublenin değeri hakkında “*рублѣм подарумъ*” deyimini ve N. A. Nekrasov’un manzumelerindeki yan anlamlı kelimeler bize tanıklık etmektedirler.

İdeal Rus kadının tasviri: “*Скажет слово – рублем подарум. Посмотрит – рублем подарум.*” “Bir söz söyler, beni benden alır (dünyalar benim olur). Bir bakar, beni kendimden geçirir (dünyalar benim olur).”

P. İ. Melnikov-Peçerskiy’in eserinde ise; “Kime baksa onu kendinden geçirir.”

3. Roditelny padejde (-in hali) çoğul hal olan **рублѣв** sözcüğü 19. yy.’daki Rusların konuşma dilindeki özellikleri yansıtmaktadır.

C. 10. *Теперь он мне сто целковых оброка платит, да еще я, пожалуй, накинута.*

S. 10. *Şimdi o bana obrok vergisini **bir ruble eden gümüş paralarla** ödeyecek, büyük ihtimalle ben de ekleyeceğim.*

1. **Целковый**, -ого, устаревшее.

Bir ruble değerindeki gümüş para.

2. “Целковый” sözcüğü “ов” soneki yardımıyla “bütün” anlamına gelen “целок (цѣлькъ)” sözcüğünden türetilmiştir.

“Целковый” sözcüğünün birkaç anlamı daha bulunmaktadır.

İlk versiyon paranın işlenmemiş yüzüyle ilgilidir. İlk başta madeni paralar resimsiz basılmaktaydı. Bazı düzenbaz tüccarlar madeni paraların yüzeylerini törpüleyerek çıkan altın veya gümüş tozlarını toplamaktaydılar. Bu yüzden madeni paraların olması gereken ağırlıkta ve bütün bir şekilde kalması için üstlerine resim basılmıştır. Daha sonra bu madeni paralar *целковый* olarak adlandırılmışlardır.

İkinci versiyona göre, “целковый” birkaç madeni paranın bütünleştirilmesiyle oluşan bütün rubledir. I. Petro zamanına kadar Rusya piyasasında birçok küçük gümüş madeni para dolaşmaktaydı. Büyük bir alışverişi ödemek için insanlar ağzına kadar küçük gümüş paralarla dolu keseler taşımak zorundaydılar. Bununla birlikte tüccarlar da bu paraların hepsini saymak zorundalardı. Bu yüzden I. Petro, piyasada dolaşan çok sayıdaki paradan rahatsız olmuş ve halk arasında “целковый” olarak adlandırılan tek, bütün, bir rubleyi piyasaya sürdürmüştür.

“Целковый” sözcüğünün üçüncü anlamı kâğıt ve madeni ruble arasındaki farkı açıklamaktadır. 1786 yılında çok sayıda değerli kâğıdın (para değerinde) piyasaya salınmasından sonra bu paraların kurları/değerleri adım adım düşmeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak gümüş ruble, kâğıt rubleden daha güçlü bir para birimi olmuştur.

3. “Хорь и Калиныч” eserinde para yerine basılmış değerli kağıtlar yerine 100 gümüş rubleden bahsedilmekte ve köle köylü Hor’un zenginliğine değinmektedir.

C. 10. *Я уж ему не раз говорил: «Откупись, Хорь, эй, откупись!..» А он, бестия, меня уверяет, что нечем; денег, дескать, нету...*

S. 10. *Bunu ona ilk söyleyişim değil: “Özgürlüğünü satın al, Khor, özgürlüğünü satın al!...” O sinsi ise parasının olmadığına beni inandırmaya çalışıyor...*

Откупиться, -юсь, -ишься, сов.

1. Para karşılığında köle köylünün toprak ağasından özgürlüğünü satın alması.

2. –

3. –

С. 10. Проезжая через деревню, г-н Полутыкин велел кучеру остановиться у низенькой избы и звучно воскликнул: «**Калиныч!**» — «Сейчас, батюшка, сейчас, — раздался голос со двора, — лапоть подвязываю». Мы поехали шагом; за деревней догнал нас человек лет сорока, высокого роста, худой, с небольшой загнутой назад головкой. Это был **Калиныч**. Его добродушное смуглое лицо, кое-где отмеченное рябинами, мне понравилось с первого взгляда. **Калиныч** (как узнал я после) каждый день ходил с барином на охоту, носил его сумку, иногда и ружье, замечал, где садится птица, доставал воды, набирал земляники, устраивал шалаши, бегал за дрожками; без него г-н Полутыкин шагу ступить не мог. **Калиныч** был человек самого веселого, самого кроткого нрава, беспрестанно попевал вполголоса, беззаботно поглядывал во все стороны, говорил немного в нос, улыбаясь, прищуривал свои светло-голубые глаза и часто брался рукою за свою жидкую, клиновидную бороду.

S. 10. Köyden arabayla geçerken Efendi Polutikin arabacıya alçak kulübenin yanında durmasını emretti ve şöyle haykırdı: “**Kaliniç!**”

- “Geldim, baba, geldim” diye bir ses yayıldı avludan. “Laptilerimi (çarıklarımı) bağlıyorum”.

Biraz gitmiştik ki arkamızdan kırk yaşlarında, uzun boylu, zayıf, kafası arkaya doğru kavisli olan adam arkamızdan bize yetişti. Bu adam **Kaliniç** idi. Onun kalbinin güzelliğiyle dolmuş, belirgin gamzeli esmer yüzü ilk görüşte hoşuma gitmişti. **Kaliniç** (sonradan öğrendiğime göre) her gün efendisiyle ava çıkar, onun çantasını bazen de silahını taşır, kuşların nereye konduklarını belirtir, efendisine susadığında su verir, çilek toplar, çalı çırpıdan çadırlar kurar ve at arabalarının peşinden koşardı. Efendi Polutikin onsuz hiçbir yere adımını bile atamazdı. **Kaliniç**; çok eğlenceli ve çok sakin bir insandı, sürekli şarkılar mırıldanırdı, kaygısızca etrafına bakar, biraz burnundan konuşur, gözlerini şaşı yapıp biraz kısar ve sık sık çenesini çevreleyen uzun ve sık sakalını sıvazlardı.

Кали́ныч, -а, м.

1. “Хорь и Калиныч” eserinin ana kahramanlarından birinin baba adı ya da lakabı.

2. Birisinin “Kalin” adındaki babasının adından türetilmiş baba adı. (Отчество)

3. Konuşma dilinde, kişiye derin saygı duyulduğunun belirtisi olarak adıyla değil, ona baba adıyla (отчество) seslenme adeti bulunmaktadır. Efendi Polutikin'in kendi köle köylülerine sadece baba adıyla (ya da babasının adını hatırlatacak lakaplarla) hitap etmesi onun köle köylülere karşı saygılı bir tutum içinde olduğunu göstermektedir.

С. 11. **Калиныч** отворил нам избушку, увешанную пучками сухих душистых трав, уложил нас на свежем сене, а сам надел на голову род мешка с сеткой, взял нож, горшок и головешку и отправился на пасаку вырезать нам сот. <...> Я открыл глаза и увидел **Калиныча**: он сидел на пороге полураскрытой двери и ножом вырезывал ложку. Я открыл глаза и увидел **Калиныча**: он сидел на пороге полураскрытой двери и ножом вырезывал ложку. Я открыл глаза и увидел **Калиныча**: он сидел на пороге полураскрытой двери и ножом вырезывал ложку. <...> «**Калиныч** – добрый мужик, – сказал мне г. Полутыкин, – усердный и услужливый мужик; хозяйство в исправности, иначе, содержать не может: я его всё оттягиваю. Каждый день со мной на охоту ходит... Какое уж тут хозяйство, – посудите сами».

Калиныч. См. Комментарий выше к с. 10.

S.11. **Kaliniç** kuru kokulu otların demetleriyle kaplı kulübesinin kapısını bizler için açtı, bizi taze otların üstüne yatak yaptı. Kendisi ise arılardan korunmak için arı maskesi taktı, eline bıçak ve bir kap alıp, arı kovanlarına bal toplamaya gitti. Gözümü açtığımda **Kaliniç**'i gördüm. O, yarı aralanmış kapının eşiğine oturmuş, bıçağıyla kaşık oyuyordu. **Kaliniç** çok iyi niyetli bir köylüdür, dedi Efendi Polutikin. **Kaliniç** hem çok çalışkan ve hizmetkar bir kişiydi. Ama ne yazık ki, mülkü düzen içinde tutamıyor. Buna rağmen, ben onu olabildiğince yanımda tutmaya çalışıyorum. Her gün benimle ava geliyor, her gün ava giden birisi mülkü nasıl düzen içerisinde tutabilir ki, bir kendiniz düşünün.

Kaliniç ile ilgili olarak S. 10'daki yorumlara bkz.

С. 11. «**Калиныч** – добрый мужик, – сказал мне г. Полутыкин, – усердный и услужливый мужик; хозяйство в исправности, **однако**, содержать не может: я его всё оттягиваю. <...>».

S.11. “*Kalınış iyi bir adam, dedi bana Efendi Polutikin, - çalışkan ve yardımsever bir adam, ama mülkü düzen içerisinde tutamıyor, **fakat** ben onu olabildiğince yanımda tutmaya çabalıyorum.*

Одна́че, устаревшее.

1. Fakat, ama.

2. –

3. Sözcüğün bu eskimiş hali 19. yy.’ın ortalarındaki Rus insanın konuşma özelliklerini yansıtmaktadır.

C. 11. *Склад его лица напоминал **Сократа**: такой же высокий, шишковатый лоб, такие же маленькие глазки, такой же курносый нос.*

S. 11. *Yüzünün şekli **Sokrat’ı** anımsatıyordu; onun gibi yüksek ve şekilsiz alnı, küçücük gözleri, ucu kalkık küçük bir burnu vardı.*

Сократ, -а, м.

1. Antik Yunan felsefeci.

2. Sokrat (M. Ö. 469, M. Ö. 399). Babası Sofroniks taş işçisi, annesi ise bir ebeydi. Sokrat babasından heykeltıraşçılık zanaatını öğrenmiştir. Sokrat konuşmayı severdi, annesinin sanatını miras almıştır ve doğum bilgisini felsefi metotla kıyaslamıştır: “*Doğum işleri hakkında bildiğim her şey ebeliğe benziyor. Ben sadece şu yönümle ayrılıyorum, ben erkekleri doğurtuyorum, kadınları değil; ruhları doğurtuyorum, vücutları değil.*” Sokrat prensip olarak gerçek bilginin ve bilgeliğin varlığının olması gereken alanın karşıt görüştekilerle yapılan sohbet, polemik olduğunu düşündüğünden kendi düşüncelerini kaydetmemiştir. Sokrat ile diyaloga girmek “*ruh sınavı*”, hayatı özetlemek olarak nitelendirilmiştir. Sokrat’ın sohbetleri herkeste hayranlık uyandırmıştır. Dinleyicilerini her zaman önce arkadaşları olarak görmüş daha sonra ise öğrencileri olarak kabul etmiştir. M. Ö. 399 yılında tanrılara saygısızlıkla (çünkü o tanrıların en büyüğüne inanmıştır) ve gençliğe zarar vermekle suçlanmıştır. Yargılanmış fakat felsefe yapmaya devam etmiştir, çünkü felsefe yapmayı tanrının kendine verdiği bir görev olarak kabul etmiştir. Sokrat kendi düşüncelerini savunarak ölmeyi tercih etmiştir. Kendisi hakkında verilen hükmün kaldırılmasından otuz gün sonra tek bir yaşamın olduğundan ve ölümden bahsettiği öğrencileriyle birlikte bir fincan baldıran otu çayı içmiştir. Platon’un “Kratilos” adlı isimlerin anlamlarını anlattığı

kitabına yaptığı yorumlarda Proklos, Sokrat'ın adının “soet tou kratou” sözcüklerinden geldiğini iddia etmektedir. “Soet tou kratou” *maddi dünyanın nimetlerine kapılmayan, ruhun gücü tarafından özgürleştirilmiş kişi* anlamına gelmektedir.

3. Köle köylü Hor'un, Antik Yunan filozofu Sokrat ile kıyaslanması yazarın, kendi eserindeki baş kahramanına saygı duyduğunu ve ona haddinden fazla değer verdiğini kanıtlamaktadır.

C. 11. *Тот же Федя принес мне молока с черным хлебом. Хорь присел на скамью и, преспокойно поглаживая свою курчавую бороду, вступил со мною в разговор.*

Федя. См. комментарий выше к с. 8.

Хорь. См. комментарий выше к с. 8.

S. 11. *O Fedya bana siyah ekmekle süt getirdi. Hor da tabureye oturdu, oldukça sakın bir şekilde çenesini çevreleyen sakalını okşayarak benimle konuşmaya başladı.*

Fedya, S. 8'deki yorumlara bkz.

Hor, S. 8'deki yorumlara bkz.

C. 11. **Хорь** *выражался иногда мудрено, должно быть, из осторожности... Вот вам образчик нашего разговора:*

– *Послушай-ка, Хорь, – говорил я ему, – отчего ты не откупишься от своего барина?*

Хорь. См. комментарий выше к с. 8.

S. 11. **Hor** *bazen dahice konuşurdu, o da dikkatli biri olmasından kaynaklanıyor olabilirdi. İşte size konuşmamızdan bir örnek:*

- **Hor,** *dinlesene, dedim ona, - neden efendinden özgürlüğünü satın almıyorsun?*

Hor, S. 8.'deki yorumlara bkz.

C. 12. – *Послушай-ка, Хорь, – говорил я ему, – отчего ты не откупишься от своего барина?*

Хорь. См. комментарий выше к с. 8.

S. 12. **Hor,** *dinlesene, dedim ona, - neden efendinden özgürlüğünü satın almıyorsun?*

Hor, S. 8'deki yorumlara bkz.

S. 12. – *Послушай-ка, Хорь, – говорил я ему, – отчего ты не **откупишься** от своего барина?*

– *А для чего мне **откупаться**? Теперь я своего барина знаю и оброк свой знаю... барин у нас хороший.*

Откупиться. См. комментарий выше к с. 10.

S. 12. Khor, dinlesene, dedim ona, - neden efendinden **özgürlüğünü satın almıyorsun?**

- *Neden özgürlüğümü satın alayım ki? Efendim kim, obrok vergim ne kadar biliyorum. Efendimiz iyi birisi.*

Özgürlüğünü satın almak filiyle ilgili olarak S. 10'daki yorumlara bkz.

S. 12. **Хорь** посмотрел на меня сбоку. <...> **Хорь** покрутил головой. <...>

– *Попал **Хорь** в вольные люди, — продолжал он вполголоса, как будто про себя, — кто без бороды живет, тот Хорю и náбольший.*

Хорь. См. комментарий выше к с. 8.

S. 12. **Hor** bana yan yan bana baktı. <...> **Hor** kafasını salladı. <...>

- **Hor**, özgür insanların arasına karıştı, - diye devam etti alçak bir sesle sanki kendi hakkında bahsedermişçesine, - kim sakalsızsa o **Hor** için mevki makam sahibi birisidir.

(I. Nikolay'ın 2 Nisan 1837 yılındaki emriyle devlet memurlarına sakal ve bıyık bırakılmalarını yasaklanmıştır.)

Hor için S. 8'deki yorumlara bkz.

S. 12. – *Всё же лучше на свободе, – заметил я.*

Хорь посмотрел на меня сбоку.

– **Вестимо**, – проговорил он.

S. 12. – *Ne varsa özgürlükte var, diye belirttim.*

Khor bana yan yan baktı.

- **Tabi ki**, diye söylendi.

1. **Вестимо**, областное.

Tabi ki, malumdur ki anlamına gelmektedir.

2. –

3. “Vestimo” sözcüğü 19. yy.’daki Kaluga ilindeki konuşma dilinin özelliklerini yansıtmaktadır.

C. 12. – *А для чего мне откупаться? Теперь я своего барина знаю и оброк свой знаю... барин у нас хороший.*

S. 12. – *Neden özgürlüğümü satın alayım ki? Efendim kim, **obrok** vergim ne kadar biliyorum. Efendimiz iyi birisi.*

Оброк, -а, м.

1. Toprak ağaları ve devlet tarafından işlenen toprak karşılığında köylülerden alınan vergi türü.

2. “Obrochnoye khozyastvo” barşınaya (angarya) karşı oluşturulan ekonomik sistemdir. Bu sistemde barşınanın aksine köyle toprağı nasıl ve ne zaman işleyeceği konusunda özgür olup işlediğı toprak karşılığında, toprak sahibi ve devlete belirli mal ya da parayla ödeme yapılmaktadır. Obrok sistemi sayesinde köylüler iş zamanlarını kendi isteklerine göre ayarlayabilmişlerdir.

Obroktan ilk defa Eski Rus’ta, devletin ilk dönemlerinde vergi toplanmasıyla ilgili tutulan kayıtlarda bahsedilmektedir. O zamanki anlayışa göre obrok, knyazlar tarafından halktan para ya da ürün olarak alınan bütün vergileri kapsamaktaydı. Daha sonra obrok, köylülerin derebeylerine, ürün ya da para olarak ödediğı vergi olarak görülmeye başlanmıştır. Para olarak tahsil edilen obrok, Rusya’da 1863 yılına kadar varlığını sürdürmüş ve ürün olarak tahsil edilen obrok ise 1861 yılında kaldırılmıştır.

16. yüzyıldan itibaren obrok, arazi sahipleri tarafından devlet hazinesine ödenen devlet vergisi anlamında kullanılmıştır. Köylüler kendi derebeylerine, kendi topraklarında yaşama ve çalışma, beslenmeleri için bir şeyler yetiştirmelerine izin verdiği için de obrok ödemekteydiler. Obrok para ve ürünle ödenebildiğı gibi emek, iş şeklinde de ödenebilirdi. Bu gelenekten daha sonra barşına (angarya) ortaya çıkmıştır.

3. «Хорь и Калиныч» eserinde barşına ve obroktan bahsedilmiş ve bunlar eserdeki olayların kölelik reformundan önceki dönemdeki sosyo-ekonomik fonunu oluşturmaktadırlar, yani böylelikle Rusya’da kölelik reformu ve barşına ve obrok eserde işlenmiştir.

C. 12. – *Ну, так отчего же ты не **откупаешься**?*

Хорь покрутил головой.

– *Чем, батюшка, **откупиться** прикажешь?*

Откупáться – откупíться.

См. комментарий выше к с. 10.

S. 12. – Neden efendinden **özgürlüğünü satın almıyorsun?**

Hor kafasını salladı.

- Neyle **özgürlüğümü satın almamı** emredersin babacığım?

Bu fiille alakalı olarak S. 10’daki yorumlara bkz.

C. 12. <...> *кто без бороды живет, тот Хорю и **набольший**.*

S. 12. <...> *kim sakalsızsa o Hor için **mevki makam sahibidir**.*

Hor, toprak köleliğinden kurtulup kimin egemenliği altına gireceğini, yani memuriyetliği, memur topluluğunu kastetmektedir. I. Nikolay’ın 2 Nisan 1837 yılındaki emriyle devlet memurlarına sakal ve bıyık bırakılması yasaklanmıştır.

C. 12. <...> *кто без бороды живет, тот Хорю и **набольший**.*

S. 12. <...> *kim sakalsızsa o Hor için **mevki makam sahibidir**.*

1. Metindeki anlamı – müdür, amir, efendi.

2. –

3. –

C. 12. – *А, знать, **Хорь** прямо в купцы попадет; купцам-то жизнь хорошая, да и те в бородах.*

Хорь. См. комментарий выше к с. 8.

S. 12. – *Öğrendik ki **Hor** tüccar olmuş, tüccarların hayatı güzeldir, hepsi kelli felliler.*

Hor, S. 8.'deki yorumlara bkz.

C. 12. – *А, знать, Хорь прямо в купцы попадет; купцам-то жизнь хорошая, да и те в бородах*

S. 12. – *Öğrendik ki Khor tüccar olmuş, **tüccarların** hayatı güzeldir, hepsi de kelli felliler.*

Купец, -а, м., устаревшее.

1. Özel bir ticaret şirketinin sahibi, ticaretle ilgilenen kişi.

2. *Купъ* ‘*купля, покупка*’ sözcüğünden -*ьць* > -*ец* soneki yardımıyla türetilmiştir. *Купец* sözcüğünün Rusçaya Germen dillerinden geçtiği düşünülmektedir. (bkz. Gotça *Kaupōn*, Almanca *kaufen* – *ticaret yapmak*). Proto-Almancadaki *koufon* – *satın almak, alışveriş yapmak* sözcüğü Latincedeki *caupo* – *han sahibi* sözcüğüne karşılık gelmektedir.

Eski Rusya’da şehirde ticaretle uğraşan kişilere *купец* adı verilirdi. Başka şehirlerle ticaret yapan kişiye de *зосць* adı verilirdi. Yazılı kaynaklarda tüccarların bahsi ilk olarak X. yy.’da olmuş ve XII. yy.’da ise Eski Rusya’da tüccar kooperatifleri kurulmaya başlanmıştır. XVI. yy.’ın ortalarında tüccarlar, zanaatkarlar ve küçük çaplı tüccarlarla birlikte şehir nüfusunu oluşturmaktaydılar, bunun yanı sıra şehirdeki zengin azınlık tüccarlardı. Bundan iki yüzyıl sonra *купечество* – *tüccar sınıfı* adı verilen ayrı bir sınıf ortaya çıkmıştır. 1785 yılında II. Yekaterina döneminde kabul edilmiş şehir sakinlerinin yasal statüsünü düzenleyen “*Жалованной грамотой городам*” adlı yasama kanunu ile her tüccar, sermayelerinin büyüklüğüne göre üç loncadan birine kaydolma hakkı kazanmıştır. İlk loncaya sermayesi 10.000 ruble, ikinci loncaya 1000 ila 10.000 ruble sermayesi, üçüncü loncaya sermayesi 500 ila 1000 ruble olan tüccarlar katılabilmekteydi. Bu zamana kadar var olan vergilerin hepsi kaldırılmış onun yerine beyan edilmiş sermayenin %1’i lonca harcı olarak alınmaya başlanmıştır. Birinci ve ikinci lonca tüccarları sadece Rusya İmparatorluğu’nda değil dışarıda da hem toptan hem de perakende ticaret yapma hakkı kazanmışlar ve toplumda saygı görmüşlerdir. Üçüncü loncaya mensup tüccarlar ise sadece küçük çaplı ticaretle uğraşmışlardır. Bu reformların sonucu olarak, *купечество* toplumda ekonomik bir güç olmasıyla birlikte soylular ve ruhban sınıfından sonra en güçlü üçüncü sınıf olmuştur. XIX. yy. sonu ve XX. yy. başlarında, az sayıda olmalarına rağmen, tüccar sınıfı Rus halkının yaşamında

önemli rol oynamıştır. Eski tüccar ailelerinin karakteristik özelliği geleneksel yaşam biçimi ve derin dindarlıktı, bunların çoğu eski inanlardandı.²⁵

Rus halkının mantığında *кынец*- tüccar, daha da aşağılayıcı bir şekilde *купчина* hakkında ön yargıları bulunmaktadır. Tüccar; mutlaka bir dolandırıcı, fırsatçı, sömürücü, kaba, aile içerisinde despot, yemede ve içmede sınırını bilmeyen vb. kişi olarak düşünülmektedir. Moskova’da tüccar kulübü olarak bilinen ünlü “Yar” restoranı büyük sergilerin olduğu zaman düzenlenen büyük ölçekli eğlenceleriyle meşhurdur. Fakat XIX. yy.’ın 60’lı yıllarından itibaren tüccarların dünyasında değişimler olmaya başlamıştı. Tüccarlar ve çocukları Avrupalı eğitim almaya, paralarıyla sanat ve bilimi desteklemeye başlamışlardı. XIX. yy.’ın ikincisi yarısı ve XX. yy.’ın başlangıcında tüccarların siparişleri üzerine en iyi mimarlar tarafından bankalar, oteller, mağazalar, kiliseler, kira geliri elde etme amaçlı apartmanlar, konaklar ve çiftlik evleri inşa edilmiştir. Bu yıllarda bilim ve sanata destek veren ve kültür temsilcisi olan ünlü tüccarlar şunlardır: özel Rus operası ve Abramtsevskiy sanat dairesinin kurucusu S. İ. Mamontov. Moskova Sanat Tiyatrosu’nu maddi açıdan destekleyen S. T. Morozov, dünyaca ünlü Tretyakovskaya Galerisi’nin kurucusu P. M. Tretyakov, ünlü resim ticaretçisi ve koleksiyoncusu K. T. Soldatenkov, eski Rus ikon koleksiyoncusu S. P. Ryabuşinskiy, Tiyatro Müzesi’nin kurucusu A. A. Bakhruşin vb.

Rus tüccarlar, sanatsal edebiyatın ve folklorun kahramanlarından biridir. Epik ve efsanevi tüccarların yanı sıra edebi eserlerde folklorik motiflere göre oluşturulmuş iyi tüccar figürleri de bulunmaktadır. Bunların arasında Novgorodlu epik tüccar Sadko, A. S. Puşkin’in “Çar Saltan masalları” eserindeki tüccarlar, M. Yu. Lermontov’un “Çar İvan Vasilyev; cesur, genç, savaşçı Kalaşnikov” eserindeki şövalye ve tüccar Kalaşnikov, S. T. Aksakov’un “Kırmızı çiçek” eserindeki baş kahramanın babası vb. figürler bulunmaktadır. Rusya’da Afanasiy Nikitin adlı tüccarın ismi ve Hindistan’a yaptığı seyahati anlatan “Üç deniz için yürüyüş” kitabı (1468-1474) da oldukça ünlüdür. XIX. yy. tüccar karakterlerinin bulunduğu başlıca eserler şöyledir: A. N. Ostrovskiy’in piyesleri (“Bespridannitsa – Çeyizsiz kız”, “Poslednaya jertva – Son kurban”, “Volki i

²⁵ Eski inanlar, Rus Ortodoks Kilisesi tarihinin, Eski İnanları, ya da Eski ritüelcileri (Rusça: староверы veya старообрядцы, starovyery veya staroobryadtsy), 1652 ve 1666 arasında Moskova Patriği Nikon tarafından tanıtılan kilise reformlarına karşı bir protesto olarak resmi Rus Ortodoks Kilisesi’nden 1666 sonrasında ayrılan topluluk. Eski İnanlar Rus Ortodoks Kilisesi’nin bu reformları uygulamasından önce tutulan dini uygulamaları devam ettirmektedir.

ovtsı-Kurtlar ve koyunlar” vb), F. M. Dostoyevskiy’in ve Maksim Gorkiy’in romanları (“İdiot-Budala” – “Foma Gordeyev”), N. A. Nekrasov’un “Komu na Rusi jit harašo – Rusya’da hayat kime güzel” şiiri. XIX. yy. sonu ve XX. yy. başı edebiyatında günümüzdeki girişimci tipine yakın yeni bir tüccar tipi ortaya çıkmıştır. Örneğin; A. P. Çehov’un “Vişnevıy sad- Vişne bahçesi” eserindeki Lopahin. XIX. yy. ressamları tüccarları oldukça fazla resmetmişlerdir. P. A. Fedotov’un “Сватовство майора”, V. G. Perov’un “Приезд гувернантки в купеческий дом”, B. M. Kustodiyev’in “Купчиха за чаем” ve diğerlerinin resim çalışmaları bilinen resimlerin başında gelmektedir. XIX. yy.’ın sonlarından itibaren oldukça popüler olan, genç bir tüccarın aşk buluşmasından bahseden, sözlerini N. A. Nekrasov’un yazdığı “Ой, полным-полна коробышка” halk şarkısı da buna örnektir.

3. Eserde yazar tarafından Hor’un zengin olduğuna, çünkü ticaretle uğraştığına değinilmektedir.

C. 12. «**Крепок ты на язык и человек себе на уме**», – подумал я.

S. 12. “**Ketum** birisin ve neyi neredede söyleyeceğini bilen bir insansın” diye düşündüm.

Крепок на язык.

1. Ketum, konuşkan olmayan, çok fazla konuşmayan kişi.

2. –

3. Eserde Hor, efendisinin yanında fazla konuşmayan ve ona zarar getirebilecek sözlerden kaçınan birisi olarak verilmiştir. Bu deyimle baş kahramanın karakteristik özelliği yansıtılmıştır.

Себе на уме.

Sadece kendi çıkarını düşünen, sinsi ve hesapçı, fikirlerini açıkça beyan etmeyen kişi.

2. –

3. Eserde Hor, efendisinin yanında düşüncelerini kendine saklamaktadır. Bu deyimle baş kahramanın karakteristik özelliği yansıtılmıştır.

C. 12. А ты, **Федя**, поди с ними.

Федя. См. комментарий выше к с. 8.

S. 12. Sen ise, **Fedya**, onlarla git.

Fedya için S. 8'deki yorumlara bkz.

C. 13. Четверть часа спустя **Федя** с фонарем проводил меня в сарай. Я бросился на душистое сено, собака свернулась у ног моих; **Федя** пожелал мне доброй ночи, дверь заскрипела и захлопнулась. <...> На заре **Федя** разбудил меня. <...>

Федя. См. комментарий выше к с. 8.

S. 13. On beş dakika sonra **Fedya** fenerle beni depoya kadar götürdü. Kokulu samanların üstüne kendimi atıverdim, köpek de ayaklarımın ucundu kıvrılmış yatıyordu. **Fedya** bana iyi geceler diledi, kapı gıcırdayarak çarptı ve kapandı. <...> Şafak vakti **Fedya** beni uyandırdı. <...>

Fedya için S. 8'deki yorumlara bkz.

C. 13. Этот веселый, бойкий парень очень мне нравился; да и, сколько я мог заметить, у старого **Хоря** он тоже был любимцем. <...> Оттого ли, что я провел ночь под его кровом, по другой ли какой причине, только **Хорь** гораздо ласковее вчерашнего обошелся со мной.

Хорь. См. комментарий выше к с. 8.

S. 13. Bu hayat dolu ve neşeli gençten çok hoşlanmıştım. Evet, fark ettiğim kadarıyla o, yaşlı **Hor'un** da sevdiği birisiydi. <...> Geceyi onun çatısının altında geçirdiğimden midir yoksa başka bir sebepten midir bilmem ama **Hor** düne göre bana daha candan davranmıştı.

Hor için S. 8.'deki yorumlara bkz.

C. 13. – Вон один, **пострел**, не женится, – отвечал он, указывая на Федю, который по-прежнему прислонился к двери.

İşte bir **şımarık** daha, evlenmiyor – diye cevap verdi eskisi gibi kapıya yaslanmış Fedya'yı göstererek.

1. **Пострél**, -а, м., разговорная форма.

Yaramaz, şımarık.

2. Bu sözcük bir kişiyi yererken sevmeye anlamında kullanılmaktadır. Sözcüğün kökenini nereden geldiğini gösteren versiyonlardan birine göre bu sözcük *стрела*’dan türemiştir. Diğer bir versiyona göre **пострести* / **пострети* ‘*встретить, повстречать*’ fiilinden türemiş -л eki eklenerek elde edilmiş sıfat fiildir. *Встреча* sözcüğü ile karşılaştırınız.

3. Hor’un konuşmasında kullandığı **пострел** sözcüğü, oğlu Fedya’yı sevdiğini ama onun her hareketini onaylamadığını göstermektedir.

C. 13. – *Вон один, пострел, не женится, – отвечал он, указывая на Федю, который по-прежнему прислонился к двери. – Васька, тот еще молод, тому погодить можно.*

– *А что мне жениться?* – возразил **Федя**, – *мне и так хорошо.*

Федя. См. комментарий выше к с. 8.

Васька, -и, м., разговорное, грубое.

См. Комментарий к слову **Вася**, к с. 9.

S. 13 – İşte bir şımarık daha, evlenmiyor – diye cevap verdi eskisi gibi kapıya yaslanmış olan **Fedya**’yı göstererek, - **Vaska** ise daha genç, o biraz daha bekleyebilir.

- Evlenip de ne yapacağım? – diye karşılık verdi **Fedya**, - ben halimden memnunum.

Fedya için S. 8.’deki yorumlara bkz.

Vaska, isim, konuşma ağzı, kaba.

Vasya için S. 9’da yapılan yorumlara bkz.

C. 13. *Тебе бы всё с дворовыми девками нюхаться...*

S. 13. *İşin gücün soyluların evindeki hizmetçi kızlarla koklaşmak...*

1. **Дворóвая дéвка**.

Soylu evinde çalışan köylü hizmetçi kız.

2. Soylu evlerinde çalışan insanlar, hizmetçiler; soylu insanların evlerinde ev işlerini yaptırmak için kullandıkları köle köylüler dahil olduğu özel bir sınıftır. O çağa ait revizyonlarda ve muhasebe kayıtlarında bu grup diğer kölelerden ayrı tutulmuştur. Hatta ortalama bir toprak ağası bile onlarca köylü hizmetçi barındırabilirdi.

3. Fedya'nın soyluların evindeki hizmetçi kızlara olan ilgisi kahramanın karakterini yansıtan bir unsurdur. Köylü basit kızlardan daha çok, eğitilmiş ve iyi giyimli kızlar onun dikkatini çekmekteydi.

C. 13. *Калиныч ходил в лаптях и перебивался кое-как.*

S. 13. *Kaliniç **lapti** giyerdi ve zar zor geçiniyordu.*

1. **Лапоть**, -я, м., устаревшее.

Hasırdan yapılmış, ayakları sarmalayan geleneksel köylü ayakkabısı. (Genç, yapraklı ağaçların kabuklarının iç kısmından, özellikle ıhlamur ve söğüt ağacından elde edilen hasırla üretilirdi.)

2. Lapot, lapti “*лана*” sözcüğünden türemiştir.

Laptiler köylüler tarafından üretilmiş olup oldukça ucuz olduğundan XX. yy.'a kadar bütün basit halkın çoğunluğu bunları giymiştir. Bu yüzden “*лапотная Россия*” deyimini ortaya çıkmıştır.

Mecazi anlam olarak “*лаптем – çarık*”, kaba ve kendini geliştirmemiş insanlar için kullanılmaktadır. Kültürsüz, kendini geliştirmeyen insanlara “*лаптем щи хлебаем – çarığıyla şi çorbasına (yemeğine) ekmek banıyor*” denilmektedir. Fakat konuşma dilinde daha çok “*мы (тоже) не лаптем щи хлебаем*” deyimini “diğerlerine kıyasla daha kötü değiliz, hatta oldukça iyiyiz” anlamında kullanılmaktadır.

3. Kaliniç'in Hor gibi çizme değil de lapti - çarık giymesi onun fakirliğinin altını çizmektedir.

C. 13. *Но Калиныч был одарен преимуществами, которые признавал сам Хорь, например: он заговаривал кровь, испуг, бешенство, выгонял червей; пчелы ему дались, **рука** у него **была легкая**.*

S. 13. *Ancak Kaliniç, Hor'un kendisinin de kabul ettiği bazı üstünlüklere sahipti, örneğin; kanlarının akışını kontrol edebilir, korkularını giderebilir, kuduzu iyileştirir, insanların vücutlarındaki kurtları döktürür, arıları kontrol edebilirdi; eli şifalı ve uğurluydu.*

Рукá лёгкая.

1. Şans, uğur getiren kişi.

2. –

3. Bu deyim kahramanın karakteristik özelliğini yansıtan bir unsurdur.

С. 13-14. **Федя** покачал головой...

– Дома **Хорь**? – раздался за дверью знакомый голос, – и **Калиныч** вошел в избу с пучком полевой земляники в руках, которую нарвал он для своего друга, **Хоря**. Старик радушно его приветствовал. Я с изумлением поглядел на **Калиныча**: признаюсь, я не ожидал таких «нежностей» от мужика.

Я в этот день пошел на охоту часами четырем позднее обыкновенного и следующие три дня провел у **Хоря**. <...> **Хорь** был человек положительный, практический, административная голова, рационалист; **Калиныч**, напротив, принадлежал к числу идеалистов, романтиков, людей восторженных и мечтательных. **Хорь** понимал действительность, то есть: обстроился, накопил деньжонку, ладил с барином и с прочими властями; **Калиныч** ходил в лаптях и перебивался кое-как. **Хорь** расплодил большое семейство, покорное и единодушное; у **Калиныча** была когда-то жена, которой он боялся, а детей и не бывало вовсе. **Хорь** насквозь видел г-на **Полутыкина**; **Калиныч** благоговел перед своим господином. **Хорь** любил **Калиныча** и оказывал ему покровительство; **Калиныч** любил и уважал **Хоря**. **Хорь** говорил мало, посмеивался и разумел про себя; **Калиныч** объяснялся с жаром, хотя и не пел соловьем, как бойкий фабричный человек... Но **Калиныч** был одарен преимуществами, которые признавал сам **Хорь**, например: он заговаривал кровь, испуг, бешенство, выгонял червей; пчелы ему дались, рука у него была легкая. **Хорь** при мне попросил его ввести в конюшню новокупленную лошадь, и **Калиныч** с добросовестною важностью исполнил просьбу старого скептика. **Калиныч** стоял ближе к природе; **Хорь** же – к людям, к обществу; **Калиныч** не любил рассуждать и всему верил слепо; **Хорь** возвышался даже до иронической точки зрения на жизнь.

Федя. См. комментарий выше к с. 8.

Хорь. См. комментарий выше к с. 8.

Калиныч. См. комментарий выше к с. 10.

Полутыкин. См. комментарий выше к с. 8.

S. 13-14. **Fedya** kafasını salladı...

- **Hor** evde mi? - diye bir ses geldi kapının arkasından, - ve kendi arkadaşı **Hor** için topladığı bir avuç yabani çilek ile **Kaliniç** kulübeye girdi. Yaşlı onu can-ı gönülden selamladı. Ben hayretle **Kaliniç'a** baktım, doğrusunu söylemek gerekirse bu köylü adamdan böylesine bir kibarlık beklemiyordum. O gün normalden biraz daha geç, saat 4 gibi ava gittim ve sonraki üç günü de **Hor'da** geçirdim. <...> **Hor** pozitif, pratik, liderlik ruhu taşıyan ve rasyonalist birisiydi. **Kaliniç** ise tam zıttı, idealist, romantik, coşkulu ve hayalci birisiydi. **Hor** gerçeklerin farkındaydı; evini barkını kurmuştu, para biriktirmişti, efendisi ve diğer yetkili kişilerle arasını iyi tutardı. **Kaliniç** ise lapti giyerdi ve zar zor geçinirdi. **Hor**, itaatkâr ve birbirlerine bağlı bir aile kurmuştu. **Kaliniç'in** ise bir zamanlar kendisinden korktuğu bir karısı olmuştu, hiç çocukları da olmamıştı. **Hor**, efendisi **Polutkin'i** çok iyi tanıyordu; **Kaliniç** ise efendisinin karşısında el pençe divan duruyordu. **Hor**, **Kaliniç'i** severdi ve himayesine almıştı; **Kaliniç** de **Hor'u** sever ve sayardı. **Hor** az konuşur, kahkaha atmaz sadece tebessüm eder, neyi nerede yapması gerektiğini bilirdi. **Kaliniç** ise hararetili bir şekilde konuşmasına rağmen bülbül gibi şakımazdı, adeta deli dolu bir fabrika işçisi gibiydi...

Fakat **Kaliniç**, **Hor'un** kendisinin de kabul ettiği bazı üstünlüklere sahipti, örneğin; kanlarının akışını kontrol edebilir, korkularını giderebilir, kuduzu iyileştirir, insanların vücutlarındaki kurtları döktürür, arıları kontrol edebilirdi; eli şifalı ve uğurluydu. **Hor** benim yanımda ondan yeni alınan atı ahıra sokmasını rica etti ve **Kaliniç** can-ı gönülden ve önem vererek yaşlı, kuşkucu **Hor'un** ricasını yerine getirmişti... **Kaliniç** kişilik olarak doğayla iç içe birisiydi; **Hor** da insanlar ve toplumla iç içe birisiydi. **Kaliniç** sorgulamayı hiç sevmez, her şeye gözü kapalı bir şekilde inanırdı; **Hor** ise yaşama oldukça şüpheli bir şekilde bakardı.

Fedya için S. 8. 'deki yorumlara bkz.

Hor için S. 8. 'deki yorumlara bkz.

Kaliniç için S. 10. 'daki yorumlara bkz.

Polutkin için S. 8. 'deki yorumlara bkz.

C. 14. В этой тележке сидит человек в **кафтани** и продает косы.

S. 14. At arabasında **kaftan** giymiş bir adam oturuyor ve tırpan satıyordu.

1. **Кафтáн**, -а, м., устаревшее.

Eski üste giyilen, kumaştan yapılan, uzun, süslü ve astarsız elbise

2. Kaftan sözcüğü eski Rusçaya, Türk dillerinden geçmiştir. Bazı araştırmacılar kaftan sözcüğünün oluşmasını şöyle açıklamaktadırlar: “*kap*” – *çuval, örtü, kutu*, “*ton*” – *bir erkek elbisesi çeşidi*.

Kaftanlar genellikle mavi kumaştan dikilirdi. Rusçada bu elbisenin adının geçtiği birçok deyim, özdeyiş bulunmaktadır: “*Рубаха кафтана к телу ближе. Худая слава, что без кафтана Сава. Рад Епифан, что нажил серый кафтан. По Ереме шапка, по Сеньке кафтан. Этот кафтан вам не к рукам. Этот кафтан не по нашим (или нам не по) плечам. В браке богатый лицо бережёт, убогий – кафтан. Те же кафтаны, да не те карманы. Служить стану по кафтану. Кафтан кафтаном, а борода даром. И кафтан греет, когда шубы нет. Хоть кафтан и сер, а ум не чёрт съел. Пошел в суд в кафтане, а вышел нагишом. Пусть карман, да синь кафтан, щеголь. У него кафтан с покладкой, денег много. Шуба за кафтаном тянется.*”

Konuşma dilindeki tasvip edilmeyen, İ. A. Kırlov’un fabllarından ortaya çıkmış “*Тришкин кафтан*” deyimini fayda getirmeyen, aksine bu işe zarar veren kısmı ve dış düzeltmelerin altını çizmektedir.

3. –

C. 14-15. *В последнее время бабы нашли выгодным красть у самих себя и сбывать таким образом пеньку, в особенности «замашки» <...>.*

S. 14-15. *Son zamanlarda kadınlar (avratlar) kendilerinden bir şeyleri kısmayı karlı bulmaya ve bu sayede ürünlerini satmaya başladılar.*

1. **Замáшки**, -ек, мн., устаревшее.

Tavır, hareket.

2. –

3. –

C. 16. *Таких рассказов я, человек неопытный и в деревне не «живалый» (как у нас в Орле говорится), наслушался вдоволь.*

S. 16. *Ben çok şey yaşamamış, toy (Oryol'da denildiği gibi) ve tecrübesiz biri olarak böylesi hikayeleri çok dinledim (böylesi hikayelere karnım tok).*

1. **Живальй**, -ого, областное.

2. –

3. *Живальй* sözcüğü, Oryol ilindeki Rusların yöresel konuşmasını yansıtmaktadır.

C. 16. *Всех его расспросов я передать вам не могу, да и незачем; но из наших разговоров я вынес одно убеждение, которого, вероятно, никак не ожидают читатели, – убеждение, что **Петр Великий** был по преимуществу русский человек, русский именно в своих преобразованиях.*

S. 16. *Onun benden bir şeyler öğrenmek için sorduğu soruların hepsini size aktaramam, herhangi bir sebebi yok, fakat yaptığımız konuşmalardan okuyucuların hiç beklemediği bir sonuç çıkardım. Çıkardığım sonuç şuydu, **Büyük Petro** daha çok Rus özelliklerine sahipti, bu özellikle reformlarında özellikle gözlemlenmektedir.*

1. **Пётр Великий**.

I. Petro Alekseyeviç, bilinen lakabıyla Büyük, Yüce (30 Mayıs [9 Haziran] 1672 – 28 Ocak [8 Şubat] 1725 yılı) Русь - Rusya'nın son çarı (1682 yılından itibaren) ve Rusya'nın ilk imparatorudur. Romanovlar hanedanlığının ilk temsilcisidir.

2. Büyük Petro, ilk Rusya İmparatoru reformcu çar.

I Petro'nun dış politikasının ana amacı Rusya'nın Batı Avrupa ile bağlantı kurmasını sağlayan Baltık Denizi'ne çıkmaktı. 21 yıllık Kuzey Savaşı (1700-1721) ile amacına da ulaşmıştır.

1723 yılında, İran ile yapılan savaştan sonra I. Petro, Hazar Denizi'nin batı kıyılarını ele geçirmiştir.

18. yy.'da Rusya, Batı Avrupa ülkelerine göre üretim hacmi, eğitim ve kültür açısından geri kalmış bir ülkeydi. Bu yüzden I. Petro, ülkeyi bütün alanlarda Avrupalı ülkelerin seviyesine ulaştırmak için birçok reform yapmak gerektiğinin farkındaydı.

I. Petro'nun reformları aşağıdaki gibidir:

1. Devlet yönetim yapısının değiştirilmesine yönelik reformlar:

- 1700 yılında Bakanlar Kurulu (Совет министров), daha sonra 1711 yılında da en yüksek Senato kurulmuştur.
- Senatonun bünyesinde bakanlıklar (collegium) oluşturulmuştur.
- İmparatora bağlı gizli polis (gizli servis) ve “Тайная канцелярия” (gizli adalet ve eşitlik kurallarını uygulayan mahkeme) kurumları kurulmuştur.
- İdari reform: guberniyalar (iller), onlara bağlı olarak kurulmuş bir altı birim olan “провинция”, onların alt birimi olan semtler ve bölgeler дистрикты (уезды) oluşturulmuştur.
- Şehir reformu: üyelerinin seçildiği “Ратуша (belediyeler) и магистраты” kurumları oluşturulmuştur.
- Sınıf reformu: soylu, köylü ve şehir nüfusu olmak üzere bütün sınıfların sorumlulukları ve hakları üzerinde reformlar yapılmıştır.
- Yargı reformu: yüksek mahkemenin işlevi Senato ve Justicum-Collegium tarafından yerine getirilmiştir. Taşra da ise temyiz mahkemeleri ve il mahkemeleri vardı.
- Kilise reformu: “Святейший Синод” adında, ülkedeki bütün kiliselerin tabi olduğu yönetim kilisesi kurulmuştur.
- Ekonomik reformlar:
 - Bazı dolaylı vergiler getirilmiştir. (Bazı ticaret malı ve hizmetlere)
 - Para reformu gerçekleştirilmiştir. (Temel para birimi kopeyka [kuruş])
 - Tek bir para vergisi getirilmiş ve vergi mükelleflerinin sayısı artırılmıştır.
- Eğitim reformları:
 - Sivil ve askeri okullar açılmıştır.
 - St. Petersburg’ta Denizcilik Akademisi kurulmuştur.
 - Bilimler Akademisi kurulmuş, bu akademinin bünyesinde ilk Rusya üniversitesi, bu üniversitenin bünyesinde de ilk lise açılmıştır.
 - Kitap basımını kolaylaştıran yeni bir alfabe oluşturulmuştur.
- Kültür alanında gerçekleştirilen reformlar:
 - İlk Rus gazetesi «Ведомости» açılmıştır.
 - St. Petersburg’un taş yapısı için üzerinde çalışılmış ve bir plan oluşturulmuştur.

- Yurtdışından ressamlar davet edilmiş, genç Ruslar resim sanatını öğrenmeleri için yurtdışına eğitim görmeye yollanmaktaydı.
- İlk Rus müzesi “Кунсткамера” açılmış ve Emirtaj Müzesi’nin temelleri atılmıştır.
- Tıp alanında gerçekleştirilen reformlar:
 - Hastaneler açılmış ve bu hastanelerin bünyesinde ilaç üreten ve eczacı yetiştiren okullar açılmıştır.
 - Eczaneler açılmıştır.
 - Eczacılıkta kullanılan bitkiler için tarım alanları oluşturulmuştur.
 - Yerli cerrahçılığın temeli atılmıştır.
- Sosyo-ekonomik reformlar:
 - Üretimde artış ve gelişme sağlanmıştır.
 - Yurtdışındaki ticari bağlantılar artırılmıştır.
 - İthal edilenden üründen daha çok ürün ihraç edilmeye başlanmıştır.
 - Yerli üreticilerin sayılarının artırılması için çaba gösterilmiştir.
- Askeri reformlar:
 - Düzenli ordu ve donanma kurulmuştur.
 - Askeri tüzük (Воинский Устав) oluşturulmuş, tek tip üniforma, ödül ve madalyalar oluşturulmuştur.
 - Her yıl, yaşları 15 ila 20 olan gençler zorunlu askerliğe çağrılmaya başlanmıştır.
 - Ordu yeniden silahlandırılmıştır.
 - Yerli subaylar eğitime başlanmıştır.
- Rusların gündelik hayatlarında gerçekleştirilen reformlar:
 - I. Petro toplumdaki ayrıcalıklı sınıfların temsilcilerine sakallarını kesmelerini emretmiştir.
 - I. Petro toplumdaki ayrıcalıklı sınıfların temsilcilerine Avrupalı giyinmelerini emretmiştir.
 - I. Petro, Rus günlük yaşamına müziği, tütün ürünlerini ve baloları sokmuştur.

- Yılbaşı olarak Hz. İsa'nın doğumundan vazgeçilip, yeni yıl dönümü olarak 1 Ocak kutlanmaya başlanmıştır.

I. Petro'nun reformları geniş soylu sınıfını desteklemiştir. Fakat bu destek sonucunda devletteki önemli rollerini kaybeden boyarlar, streltsiler (ateşli silah kuşanmış piyade asker) ve ruhban sınıfı bu durumdan rahatsız olmuşlardır. Gerçekleştirilen reformlara karşı olanların arasında çarın oğlu Aleksey de bulunmaktaydı.

Reformların sonucu olarak mutlakiyet rejimi kurulmuş, daha iyi yönetim sistemine sahip bir devlet oluşturulmuş, ülkenin ordusu ve donanması güçlendirilmiş, ülkenin ekonomisi stabil olmuş, ülke merkezi bir yönetim sistemine kavuşmuştur. Rusya'da iç ve dış ticaret hızla gelişmeye başlamış, kültür ve bilim alanında büyük başarılarla imza atılmıştır.

3. “Хорь и Калиныч” eserinde o aşırın 40'lı yıllarında batıcılık yanlıları ve Slavyanofiller arasında gerçekleşen ideolojik tartışmalar yansıtılmıştır.

Slavyanofilizmin ²⁶ savunucuları Rus halkının yeni olan her şeye, özellikle Batı'dan gelenlere karşı çıkmışlar, eskiye, kendi gelenek ve göreneklerine ait olduğunu bildirmişlerdir. Turgenyev, Hor karakteriyle basit Rus insanının her türlü yeniliğe nasıl sağlıklı bir açıdan baktığını, bu yeniliklerin hayatının bir alanında işine yarabileceği düşüncesine sahip olduğunu göstermiştir. Hikayedeki Hor ile sohbeti sonucunda “anlatıcının” ortaya çıkardığı sonuç oldukça keskin bir polemikti. Çıkarılan sonuç; “Büyük Petro daha çok Rus özelliklerine sahipti, bu özellikle reformlarında özellikle gözlemlenmektedir.” I. Petro'nun gerçekleştirmiş olduğu devlet reformlarına olan tutum, bilindiği gibi, Batıcılık yanlılarının Slavyanofillerle ayrışmasına sebep olmuştur. Slavyanofiller, Petro'nun reformcu kimliğini Rus halkının ruhuna ters olduğunu, onun reformlarının Batı'dan Rusya'nın topraklarına yapay bir şekilde getirilmiş bir şey olduğunu ve bunun sonucunda Rusya'nın kendine has gelişmesinin durduğunu düşünmüşlerdir. Turgenyev'in, Petro'nun reformlarını Rus halkının karakteriyle yansıtması yazarı kendi döneminin başlıca ideolojik tartışmaların birindeki pozisyonunu belirlemiştir.

²⁶ Slavyanofilizm, Rus halkının kendi Slav gelenek ve göreneklerine bağlı kalmasını savunan, Batı'dan gelecek olan her türlü yeniliğe karşı çıkan düşünce tarzı.

C. 17. «Какой ты мне сын, какой семьянин! Не бьешь ты жены, не бьешь молодой...»

S. 17. “Sen nasıl oğulsun, nasıl aile babasınsın? Karını dövmüyorsun, dövmüyorsun delikanlı...”

Bir Rus halk şarkısının sözleridir. Ülkenin güney bölgelerinde kaydedilmiş ve Turgenyeв tarafından daha çok şiire yakın bir şekilde uyarlanmış şekli şöyledir: «Ой, сын, ты мой сын! Что за семьянин? Жену ты не учишь, молоду не журишь!»; «Что же ты за сын, что за семьянин! Что не бьешь жену, не учишь добру?»

C. 17. Иногда злая старуха слезала с печи, вызывала из сеней дворовую собаку, приговаривая: «Сюды, сюды, собачка!»

S. 17. Bazen yaşlı huysuz kadın aşağı iner ve gölgede yatan avludaki köpeği şöyle çağırırdı: “**Buraya buraya, köpekçik!**”

1. **Сюды**, областное – yöresel.
2. –
3. **Сюды** sözcüğü Rus köylülerin konuşma tarzını yansıtmaktadır.

C. 17. – «Да, в прошлом году **гривенник** пожаловал».

S. 17. – “Evet, geçen sene **bir onluk** bahşetti”.

1. **Гривенник**, -а, м., устаревшее.

10 kopeykaya eş değer gümüş para.

2. **Гривенник** sözcüğü; boyun anlamına gelen “грива” ile ilgisi bulunan, önceleri boyunluk, daha sonra boyunda taşınan şey, boyun süsü anlamına gelen *гривьна*’dan türemiştir. Bu sözcüğün anlamı bir süre sonra boyun süsünden daha değerli şeyleri ifade etmeye başlamış, daha sonra belirli bir değere tekabül eden gümüş külçeye, ondan sonra da belirli bir değere tekabül eden para için kullanılmaya başlanmıştır.

1699 yılından 1720’ye kadar Rusya’da düşük kaliteli gümüşten, gümüş sikkeler basılmıştır. Bunu takiben bu tür sikkeler *гривенник* olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Ortak Slavca olan *гривна* sözcüğünden farklı olarak *гривенник* sözcüğü öz Rusçadır. *Гривьна* sözcüğünden -ьн- (-енн-) sonekiyle türemiş *гривенный* sözcüğüne -ик soneki getirilerek türetilmiştir.

3. “Хорь и Калиныч” eserinde Polutikin’in Kaliniç’a lapti (çarık) alması için verdiği on kopeyka değerinden madeni paraların bahsedilmesi toprak ağasının cimrilığının altı çizmiştir.

C. 18. «Доля ты моя, доля!»

S. 18. “*Sen benim alın yazımsın, alın yazım!*”

Bu şarkıyla birebir örtüşen herhangi bir şarkı kaydı bulunmamaktadır. Buna benzer sözleri olan şarkı şöyledir: «Уж доля моя, доля!» Ryazan guberniyasında oluşturulmuştur.

2.3.2. «Бежин луг» eseri üzerine yapılmış Rusça ve Türkçe dil ve kültürbilim fonksiyonel açılarından yorumlar.

«Бежин луг» denemesi ilk defa Sovremennik dergisinin 1851 yılının ikinci sayısında, birinci bölümde, 319-228 sayfalarında № XX numarası altında, İv. Turgenyev imzasıyla yayımlanmıştır.

«Бежин луг» fikri 1850 yılının Ağustos-Eylül gibi ortaya atılmış ve muhtemelen «Певцы» hikayesinin son bölümü ile ilgiliydi. Elle yazılmış «Певцы» eserinde Turgenyev’in imzasından sonra kendi eliyle yazılmış şu not bulunmaktadır: “Küçük erkek çocuklarının gece içinnasıl çorak arazilerde atları kovaladıklarını tasvir etmek. – Ateşler” Bu yerin karşısındaki arazilerde de «Бежин луг» bulunmaktadır.

«Певцы» eserinin yayımlanmasından kısa bir süre önce yayımlanan «Бежин луг», yazarın işlediği köy ve köylü konusunu genişletmiştir. Rus köylüsünün dünyasının ve köylü çocukların burada sadece yoksulluğu gösterilmemiş onların kendi kendilerine kölelik karşıtı çıkarımlarda bulundukları yetenekleri ve maneviyatları da gösterilmiştir.

C. 87. *В такой точно день охотился я однажды за тетеревами в Чернском уезде, Тульской губернии.*

S. 87. *Tam olarak böyle bir günde Tula ili, Çernskiy ilçesinde, kara orman tavuğu avladım.*

1. *Чернский уезд* – Çern ilçesi. 1727-1924 yılları arasında Rusya İmparatorluğu ve Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti, Belgorod ve Tula guberniyalarında varlığını sürdürmüş olan idari bölge birimi.

Tula guberniyası (ili)- 1796-1929 yılları arasında, Rusya İmparatorluğu ve RSFSC’nde varlığını sürdürmüi idari bölge birimi.

2. –

3. *Çern ilçesi (uyezdi) ve Tula guberniyası* gibi yer adları, eserdeki olayların geçtiği yer ve mekân arka fonunu oluşturmaktadır. Bahsi geçen yerler Rusya’nın merkezinde bulunmaktadır ve buralarda İ. S. Turgenyev’in mülkleri bulunmaktadır.

C. 87. *Я нашел и настрелял довольно много дичи; наполненный ягдташ немилосердно резал мне плечо <...>.*

S. 87. Birçok av hayvanı buldum ve avlamıştım, dolu *av çantası* acımasızca omzumu kesiyordu.

Ягдташ, -a, м.

1. Avcılık için gerekli, öldürülen av hayvanları, av malzemeleri ve aksesuarlarını taşımak için kullanılan çanta.

2. *Ягдташ* sözcüğü Rusçaya Almancadan geçmiştir (Jagdtasche – Av çantası). Av çantası, bir veya birkaç bölme ve bir ağa sahip deri veya kanvastan yapılmaktadır. Çantanın dışına avları sabitlemek için kayışlar (bazen de halkalar) bağlanır. Kısa süreli avlanma için en uygun olanı dikdörtgen bir yuvarlak örgüden oluşan Amerikan av çantasıdır. Av çantaları omuzda taşınır.

3. *Ягдташ* sözcüğü, “avlanma” sözcüklerinin tematik sözcük grubuna dahildir. Bu yüzden «Записки охотника» eserindeki hikayeler için önem teşkil etmektedir.

C. 87. *Быстрыми шагами прошел я длинную «площадь» кустов, взобрался на холм <...>.*

Плóщадь. См. Комментарий к с. 7 очерка «Хорь и Калиныч».

S. 87. *Hızlı adımlarla uzun çalılık alanı hızlıca geçtim ve tepeye tırmandım.*

Alan. S. 7.’de «Хорь и Калиныч» denemesi için yapılan yorumlara bkz.

С. 87. *Вот как только я выйду на тот угол, — думал я про себя, — тут сейчас и будет дорога, а с версту **крюку я дал!***»

S. 87. *O köşeye çıkar çıkmaz, - diye düşündüm kendi kendime, - şimdi karşıma bir yol çıkacak ve **ara yollardan giderek** bir kilometreden fazla yol gitmiş olacağım.*

Крюку дать. Просторечное.

1. Ara yollardan giderek yolu uzatmak, gereğinden fazla gitmek.

2. Bu deyim “*крюк (kanca)*” sözcüğünün nitelediği nesnenin şeklinin metaforik olarak yeniden düşünülmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. *Крюк* (kanca) bükülmüş bir uca sahip kalın bir metal çubuktur.

Deyimin “*yanılmak, hata yapmak*” gibi artık az kullanılan, eskimiş bir anlamı da bulunmaktadır. Bu anlamda A. S. Griboyedov’un «*Горе от ума*» adlı komedi türündeki eserinde kullanılmıştır:

«*Ах, батюшка! Сон в руку! Ну, виноват: какого ж дал я крюку!*».

“*Ah babacığım! Rüya çıktı! Ama ben suçluyum, nasıl bu hataya düşebildim!*”

3. Eserde “**крюку дать**” deyiminin kullanılması yazara, denemeyi anlatan kişinin konuşma dilini stilize etmeye yardım etmektedir.

С. 87. *Я опять остановился. «**Что за притча?**.. Да где же я?»*

S. 87. *Tekrar duraksadım. “**Bu neyin kıssası şimdi?**... Ve ben neredeyim ki?”*

Что за притча. Устаревшее.

1. Anlaşılmayan ya da gerçekleşmesi beklenilmeyen bir şeyin sonucunda verilen şaşkınlık ifadesi. Ünlem ve soru cümlelerinde kullanılmaktadır.

2. –

3. Eserde “**что за притча**” deyiminin kullanılması yazara, denemeyi anlatan kişinin konuşma dilini stilize etmeye ve duyguların yansıtılmasına yardım etmektedir.

С. 87-88. «*Э! да это **Парахинские кусты!** — воскликнул я наконец, — точно! вон это, должно быть, **Синдеевская роща**... <...>».*

Парахинские кусты.

Синдеевская роща.

S. 87-88. “E! Evet, bu **Parahinsk çalılıkları!** – diye haykırdım sonunda, - kesinlikle! Bu da **Sindeyev koruluğu** olmalı... <...>”.

Parahinsk çalılıkları.

Sindeyev koruluğu.

1. –

2. –

3. Parahinsk çalılıkları ve Sindeyev koruluğu gibi eserde geçen yer adları hayal ürünü olmayan, gerçekten var olan yerlerin adlarıdır. Bejin çayırılığı, Spassko-Lutovinov’a 13 km. uzaklıkta, Snejed nehri kıyısında, Çern ilçesi, Tula Bölgesi’nde bulunmaktadır. İşte orada Parahinsk çalılıkları ve Sindeyev koruluğu bulunmaktadır.

C. 88. <...> *остановился в третий раз и вопросительно посмотрел на свою английскую желто-пегую собаку Дуанку, решительно умнейшую из всех четвероногих тварей.*

S. 88. <...> *üçüncü kez duraksadı ve soru soracaktı*ççasına dört ayaklı yaratıkların içinde kesinlikle en akıllı olan İngiliz sarı benekli köpek **Dianka**’ya baktı.

Ди́анка, -и, ж., уменьшительно-ласкательное.

1. Köpeğe verilen bir ad. “*Диана*” adının küçültme ekiyle türetilmiş halidir.

2. “*Диана-Diana*” Antik Yunan mitolojisinde av tanrıçasıdır.

3. Kahramanın köpeğine, av tanrıçası Diana’nın adı verilmiştir. Dianka sözcüğü “avlanma” temasına dahil olduğundan «Записки охотника» eserindeki hikayeler için oldukça önemlidir.

C. 88-89. <...> *но тут я окончательно удостоверился в том, что заблудился совершенно, и, уже нисколько не стараясь узнавать окрестные места, почти совсем потонувшие во мгле, пошел себе прямо, по звездам – наудалую...*

S. 88-89. <...> *ama sonunda tamamen kaybolduğuma emin oldum ve etrafımı çevreleyen şeyleri hiçbir şekilde tanımlamaya çalışmamıştım, neredeyse sis içinde boğulmuşken dümdüz, yıldızlara bakarak rastgele yürüdüm.*

Наудалую.

1. Rastgele.

2. –

3. –

C. 89. *Этот луг славится в наших околотках под названием **Бежина луга...***

S. 89. *Bu çayır bizim buralarda **Bejin çayırılığı** olarak bilinmektedir.*

Бежин луг.

1. –

2. –

3. **Бежин луг** gibi eserde geçen yer adları hayal ürünü olmayan, gerçekten var olan yerlerin adlarıdır. Bejin çayırılığı, Spassko-Lutovinov’a 13 km. uzaklıkta, Snejed nehri kıyısında, Çern ilçesi, Tula Bölgesi’nde bulunmaktadır. İşte orada Parahinsk çalılıkları ve Sindeyev koruluğu bulunmaktadır.

C. 89. *Я решился подойти к огонькам и в обществе тех людей, которых принял за **гуртовициков**, дождаться зари.*

S. 89. *Ateşe doğru gitmeyi ve **sığır çobanı** olarak kabul ettiğim topluluğun yanına gidip tan yerinin ağarmasını beklemeye karar verdim.*

Гуртовицѳк, -а, м.

1. Sığır çobanı, celep (Koyun, keçi, sığır vb. kesilecek hayvanların ticaretini yapan kimse).

2. –

3. –

C. 89. *Они подбежали ко мне, отозвали тотчас собак, которых особенно поразило появление моей **Дианки**, и я подошел к ним.*

Диánка. См. Комментарий к с. 88.

S. 89. *Onlar bana doğru koşarak yaklaştılar, **Dianka’mın** ortaya çıkmasından etkilenen köpekleri geri çağırdılar, ben de onların yanına gittim.*

Dianka için S. 88.’de yapılan yorumlara bkz.

C. 89. *Это просто были крестьянские **ребятишки** из соседних деревень, которые стерегли табун.*

S. 89. *Bunlar sadece sürüyü koruyan ve komşu köylerden gelen köylü **çocuklardı**.*

Ребятѹшки, -ек, мн., уменьшительно-ласкательное.

1. (*Дети*) *ребята* sözcüğüne getirilen küçültme ekiyle oluşturulmuştur.

2. –

3. Küçültme ekiyle türetilen **ребятѹшки** sözcüğünün eserde kullanılması, köylü çocuklara karşı iyi niyetli ve sevecen yaklaşıldığını yansıtmakla beraber gündelik Rus yaşamındaki konuşma dilini de göstermektedir.

C. 90. *Сидя без шапок и в старых полушубках на самых бойких **клячонках**, мчатся они с веселым гиканьем и криком, болтая руками и ногами, высоко подпрыгивают, звонко хохочут.*

S. 90. *Şapkasız ve koyun derisinden yapılmış yarım kürk giymiş bir şekilde en çevik **yaşlı kısırakların** üstünde neşeli hıçkırıklar ve çığlıklarla, ellerini ve ayaklarını sallayarak dört nala gidiyorlardı, yükseklerden sıçrayarak gürültülü bir şekilde kahkaha atıyorlardı.*

Клячонка, -и, ж., разговорное, пенебрежительное.

1. Kötü (genellikle yaşlı, donuk) dişi at, kısırak.

2. **Клячонка** sözcüğü “кляча” sözcüğünden, “кляча” sözcüğü ise *клякати*, *клячити* – “падать на колени, шататься – dizlerinin üstüne düşmek, tökezlemek” fiilinden türemiştir.

3. Köylü çocuklara genelde kötü atları sürmelerine izin verilir.

C. 91. *Всех мальчиков было пять: **Федя, Павлуша, Ильюша, Костя и Ваня.***

Федя. См. комментарий к с. 8. очерка «Хорь и Калиныч».

S. 91. *Erkek çocuklar beş taneydi: Fedya, Pavluşa, İlyuşa, Kostya ve Vanya.*

Fedya için «Хорь и Калиныч» eserinde S. 8.’deki yorumlara bkz.

Павлуша, -и, м., разговорное, уменьшительно-ласкательное.

1. Köylü çocuklarına verilen bir ad.

2. Latince kökenli ve küçük anlamına gelen “Paulus”, Rusça versiyonu Павел- Pavel olan ismin kısaltılmış halidir. Paul, Pal, Paolo gibi birçok versiyonu bulunan bu ad Hristiyan dünyasında oldukça yaygındır.

Pavel adı Rusya'ya X. yy.'ın sonu XI. yy.'ın başındaki ilk Hristiyan adları olarak Bizans'tan geçmiş ve Ruslardan büyük kabul görmüş ve oldukça hızlı bir şekilde yayılmıştır. Bu ad Pyotr (Petrus) ve Pavel'in (Pavlus) en çok saygı duyulan azizler arasında olması sayesinde yaygınlaşmıştır.

3. Bu Ortodoks Hristiyan adı tipik Rus kültürünü yansıtan öğelerden biridir.

Илюша, -и., м., разговорное, уменьшительно-ласкательное.

1. Köylü çocuklarına verilen bir ad.

2. Eski İbranice kökenli ve “tanrım” anlamına gelen *Илья-İlya'nın* (eski hali *Илия-İliya*) konuşma dilinde kısaltılmış halidir. Bu Eski Ahit'in anlattığı; Yahudilik'te, Hristiyanlık'ta ve İslam'da saygı duyulan bir peygamberin adının İncil'deki versiyonudur.

3. Bu Ortodoks Hristiyan adı tipik Rus kültürünü yansıtan öğelerden biridir.

Костя, -и., м., разговорное.

1. Köylü çocuklarına verilen bir ad.

2. Latin kökenli ve “dayanıklı, kalıcı” anlamına gelen Konstantin adının konuşma dilinde kısaltılmış halidir.

3. Bu Ortodoks Hristiyan adı tipik Rus kültürünü yansıtan öğelerden biridir.

Ваня, -и., м., разговорное.

1. Köylü çocuklarına verilen bir ad.

2. Eski İbranice kökenli ve tanrı tarafından affedilen anlamına gelen *Иван* (*Иоан*)- İvan (İoan) adının konuşma dilinde kısaltılmış halidir.

İvan adı Rusya'da insanlar tarafından çok sevilir ve oldukça yaygındır. Rus kültüründeki, Rus erkeğinin genel bir tasvirinin sembolüdür. Bunun kanıtı olarak Rus masallarında köylü ve Çar çocuklarının adının İvan olmasıdır. Bu ad halk şarkılarında da geçmektedir. Örneğin; İ. Şaferan'ın sözlerini yazdığı «Гляжу в озёра синие» şarkısındaki nakaratta İvan adı geçmektedir: «Красу твою не старили/ Ни годы, ни беда, / Иванами да Марьями/ Гордилась ты всегда» “Güzelliğini ne yıllar ne de dert tasa kocattı, İvanlar ve Mariyalarla gurur duydun sen her zaman”.

3. Bu Ortodoks Hristiyan adı tipik Rus kültürünü yansıtan öğelerden biridir.

С. 91. *Первому, старшему из всех, **Феде**, вы бы дали лет четырнадцать.*

Фёдя. См. комментарий к с. 8. очерка «Хорь и Калиныч».

S. 91. *İlkine, hepsinden daha yaşlı olana, **Fedya'ya**, 14 yaşında derdiniz.*

Fedya için yapılan yorumlara «Хорь и Калиныч» eserinde, s. 8'e bkz.

С. 91. *На нем была пестрая ситцевая рубаша с желтой каемкой; небольшо́й новый **армячок**, надетый внакидку, чуть держался на его узеньких плечиках; на голубеньком поясе висел гребешок.*

S. 91. *Sarı renkte kenarları olan renkli bir gömlek giymişti; dar omuzlarına ilıstıriverdiği zar zor duran yeni ve küçük, kalın kumaşlı **kaftanı** vardı ve mavi kuşağında horoz ibiğini andıran örgü şapkası asılı duruyordu.*

Армячо́к, -ка, м., уменьшительно-ласкательное

1. Küçük kaftan. Türki dillerden Rusçaya geçmiş bu sözcük, deve tüyünden yapılmış elbise anlamına gelmektedir.

2. **Армячо́к**, erkek köylülerin eskiden belden üstlerine giydiği düz uzun boyunlu, kaba kumaştan yapılmış kaftan anlamına gelen **армяк** sözcüğünden türemiştir. Rusya yazılı kaynaklarında armyak sözcüğünden ilk defa 1582 yılında bahsedilmektedir. Sözcüğün kökeni, deve yününden yapılmış elbise anlamına gelen Tatarca “**ärmäk**” sözcüğünden gelmektedir.

3. Eserdeki **армячо́к** sözcüğü, Rus köylü bebeklerin giydiği geleneksel elbiseyi tasvir etmek için kullanılmıştır.

С. 91. *У второго мальчика, **Павлуши**, волосы были всклоченные, черные, глаза серые, скулы широкие, лицо бледное, рябое, рот большой, но правильный, вся голова огромная, как говорится, с пивной котел, тело приземистое, неуклюжее.*

Павлуша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 91. *İkinci çocuğun, **Pavluşa'nın**, saçları dağınık ve siyahtı, gözleri gri ve mavimsiydi; elmacık kemikleri geniş, yara izlerinden delik deşik olan yüzü solgun; ağzı*

büyük ama düzgün, deyim yerindeyse bira kazanı gibi koca kafalı, küçük ama sağlam, çelimsiz bir vücudu vardı.

Pavluşa için s. 91’de yapılan yorumlara bkz.

C. 91. *Одеждой своей он щеголять не мог: вся она состояла из простой замашной рубахи да из заплатанных портов.*

S. 91. *Elbisesiyle şık görünmüyordu, havasını atamamıştı; elbisesinin tamamı basit **kanvastan** yapılmış gömlekten ve yamalı dondan ibaretti.*

Замáшный, -ая, -ое, ые, устаревшее.

1. Kenevir ipliklerinden kirman ile eğrilmiş veya dokunarak elde edilmiş edilmiş kumaş, doğal kanvas.

2. –

3. Eserde **замáшный** sözcüğü ile fakir Rus erkek köylüsünün geleneksel elbisesini tasvir edilmiştir.

C. 91. *Одеждой своей он щеголять не мог: вся она состояла из простой замашной рубахи да из заплатанных **портов**.*

S. 91. *Elbisesiyle şık görünmüyordu, havasını atamamıştı; elbisesinin tamamı basit kanvastan yapılmış gömlekten ve yamalı **dondan** ibaretti.*

Портý, -ов., мн., устаревшее.

1. Pantolon.

2. 10. ve 13. yy. Rusyası’nda dar, uzun, ayak bileklerine doğru daralan pantolon türü.

3. Eserde **портý** sözcüğü ile fakir Rus erkek köylüsünün geleneksel elbisesini tasvir edilmiştir.

C. 91. *Лицо третьего, **Ильюши**, было довольно незначительно: горбоносое, вытянутое, подслеповатое, оно выражало какую-то тупую, болезненную заботливость; сжатые губы его не шевелились, сдвинутые брови не расходились — он словно всё щурился от огня.*

Ильóша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 91. Üç kişiden biri olan *İlyuşa'nın* yüzü çok özelliğe sahip bir ders değildi; kanca burunlu, uzun suratlıydı ve gözlerini kısarak bakıyordu, yüzünde aptalca ve hastalıklı bir ifade vardı; dudaklarını büzüştürür ve hiç oynatmaz, çatık kaşları da düzelmezdi, sanki ateşin karşısında oturmuşçasına yüzünü buruştururdu.

İlyuşa için s. 91'de yapılan yorumlara bkz.

C. 91. На нем были новые *лантн* и *онучи*; толстая веревка, три раза перевитая вокруг стана, тщательно стягивала его опрятную черную *свитку*.

Лантомь. См. комментарий к стр. 13 очерка «Хорь и Калиныч».

S. 91. Yeni *laptilerini* ve *onuçalarını* giymişti; gövdesinin etrafına üç kez sarılmış kalın ip dikkatlice onun temiz *svitkasını* sıkımtı.

Lapot, lapti (çarık) sözcüğü için s. 13'te yapılan yorumlara bkz.

Онуча, -и, ж., устаревшее.

1. Laptileri giymeden önce ayağa ve bacağa sarılan uzun, geniş bez parçası.

2. *Онуча* sözcüğü, Proto-Slavca ayakkabı anlamına gelen “*onutъ*” sözcüğünden “*тъ*” sonekiyle türetilmiş “*обуть* – ayağına bir şeyler giymek” anlamı kazanmıştır. Yine aynı şekilde “*onuti*” sözcüğü “*on*” öneki yardımıyla ölü bir sözcük olan ve “*birinin ayağına giydiği bir şeyi çıkarmak*” anlamına gelen “*uti*” sözcüğünden türetilmiştir. (Yunancada bu öneki eş değeri *ana-*’dır, *anabolē-* pelerin sözcüğündeki gibi. Almancadaki karşılığı *an* [Rusçası *на*] önekidir, *anhängen-* *нацеплять*, bağlamak sözcüğündeki gibi.)

3. Eserde *онуча* sözcüğünün kullanılması fakir Rus erkek köylüsünün geleneksel kıyafeti tasvir edilmiştir.

Свитка, -и, ж., устаревшее.

1. Uzun, önü kuşakla bağlanan, kadın ve erkeklerin giydiği geleneksel bir kaftan türü.

2. *Свитка* sözcüğü “-к” sonekiyle *сѣвити* – “*свить, соткать* – bükmek, eğirmek, dokumak” fiilinden türemiş, bütün Slav dillerinde var olan ve elbise anlamına gelen “*сѣвита*” sözcüğünden türetilmiştir. Kilise Slavcası’ndaki “*сѣвито*” sözcüğüyle karşılaştırınız.

3. Eserde *свѣтка* sözcüğünün kullanılması fakir Rus erkek köylüsünün geleneksel kıyafeti tasvir edilmiştir.

C. 91-92. *И ему и Павлуше на вид было не более двенадцати лет. Четвертый, Костя, мальчик лет десяти, возбуждал мое любопытство своим задумчивым и печальным взором.*

Павлуша. См. комментарий выше к стр. 91.

Костя. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 91.-92. *O ve Pavluşa 12 yaşından fazla göstermiyorlardı. Dördüncüsü, Kostya, on yaşlarındaki erkek çocuğu, düşünceli ve üzgün bakışlarıyla benim merakımı kendi üzerinde topladı.*

Pavluşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Kostya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 92. *Павлуша наблюдал за ним и, стоя на коленях, тыкал щепкой в закипавшую воду. Федя лежал, опершись на локоть и раскинув полы своего армяка. Ильюша сидел рядом с Костей и всё так же напряженно щурился. Костя понурил немного голову и глядел куда то вдаль. Ваня не шевелился под своей рогожей.*

Павлуша. См. комментарий выше к стр. 91.

Федя. См. комментарий выше к стр. 91.

Костя. См. комментарий выше к стр. 91.

Ваня. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 92. *Pavluşa onu gözlemledi ve dizlerinin üzerinde durarak ağaç parçasıyla kaynayan suyu dürttü. Fedya uzanmış ve dirseklerinin üzerine dayanmış, küçük kaftanının eteklerini de arkaya atmıştı. İlyuşa Kostya'nın yanına oturmuş ve hala gergin bir şekilde yüzünü buruşturuyordu. Kostya başını biraz eğmiş uzaklarda bir yere bakıyordu. Vanya kendi kendir bezinin altında hareket bile etmiyordu.*

Pavluşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Fedya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Kostya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Vanya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 92. *Федя лежал, оперишись на локоть и раскинув полы своего **армяка**.*

S. 92. *Fedya uzanmış ve dirseklerinin üzerine dayanmış, **kaftanının** eteklerini de arkaya atmıştı.*

Армяк, -а, м., устаревшее.

1. Bir çeşit kaftan. Türki dillerden Rusçaya geçmiş bu sözcük, deve tüyünden yapılmış erkek üst elbisesi anlamına gelmektedir.

2. **Армяк**, erkek köylülerin eskiden belden üstlerine giydiği düz uzun boyunlu, kaba kumaştan yapılmış kaftan anlamına gelmektedir. Rusya yazılı kaynaklarında armyak sözcüğünden ilk defa 1582 yılında bahsedilmektedir. Sözcüğün kökeni, deve yününden yapılmış elbise anlamına gelen Tatarca “**ärmäk**” sözcüğünden gelmektedir.

3. Eserdeki **армяк** sözcüğü, Rus köylü bebeklerin giydiği geleneksel elbiseyi tasvir etmek için kullanılmıştır.

C. 92. *Сперва они **покалякали** о том и сем, о завтрашних работах, о лошадях; но вдруг Федя обратился к Ильюше <...>.*

S. 92. *İlk önce **belirli bir süre** ondan bundan, yarın yapılacak işlerden, atlardan **konuştular**, fakat Fedya birden İlyuşa 'ya dönüverdi.*

Покалякать, -аю, -аешь; совершенный вид к *калякать*; просторечное, фамильярное

1. Belirli bir süre ondan bundan konuşarak, sohbet ederek vakit geçirmek.

2. *Калякать* sözcüğü *konuşkan*, *çeneli* anlamına gelen *каляка* sözcüğünden türemiştir. Latince *çene çalmak* anlamına gelen “*kaľuôt*” fiili ile de bir ilgisi olabilir.

3. Eserde **покалякать** fiilinin kullanılması yazara Rusların günlük hayatta konuştukları dili okucuya aktarmasına yardım etmektedir.

C. 92. – *Ну, и что ж ты, так и видел **домового**?*

S. 92. – *Sen ne diyorsun, gerçekten **domovoyu** gördün mü?*

Домово́й, -ого, м.

1. **Домово́й** Slav folklorunda evin koruyucu ruhunun (ev cini) adı olup kızdırılmadığı sürece insanları rahatsız etmeyen, kısa boylu bir yaşlıya benzeyen, yüzü beyaz kıllarla kaplı bir ruh, evin koruyucusu olarak tasvir edilmektedir.

2. Slav mitolojisiinde domovoy; iyi bir ruh, evi ve evin iindeki her Şeyi koruyan bir varlıktır. Domovoy (20-30 cm boyunda) kocaman sakalı olan kısa boylu bir yaşı görünümündedir. Ne kadar yaşıysa o kadar genç gösterdiğine, çünkü onların yaşı olarak doğup genç olarak öldüklerine inanılır. Kendilerine bazı yeteneklerinin ve özelliklerinin geçtiğı tanrı Veles tarafından korunmaktadırlar; örneğın geleceğı ön görmek, en önemlisi bilgelik, insanları ve hayvanları iyileştirmeleridir. Domovoy genel olarak her bir evde bulunur ve yaşamak için kendine gizli saklı yerleri seçer; peçkanın²⁷ arkasında, eşığın altında, çatı katında, sandık arkasında, duvar köşelerinde ve hatta peçka borusunda yaşayabilir. Domovoy yaşadığı evi ve evde yaşayan aileyi takip eder ve onları kötü ruhlardan korur. Evde yaşayan aile eğer hayvan beslerse, Domovoy o hayvanları da korur. Domovoy en çok atları sever, fakat eğer Domovoy evdeki hayvandan hoşlanmazsa onu öldürene kadar dövebilir. Domovoy evde düzen ve temizlik sever, evde yaşayanların tembellik yapmasından nefret eder. Ama en çok nefret ettiğı şey, ev sakinlerinin birbirleriyle tartışması ya da ona saygısızlık yapmasıdır. Sinirli domovoy, kapıları ve pencereleri çarparak, geceleri uyutmayarak, korkunç sesler çıkararak ya da çığlık atarak, bazen de insanın canını acıtacak ve daha sonra daha çok acıyacak olan büyük ve hastalıklı morluklar oluşturacak şekilde çimdikleyerek; daha ileri seviyedeki örneklerde yere tabak çanak atarak, duvarlara kötü şeyler yazarak ve küçük yangınlar çıkararak insanların hatalı olduğunu bildirir. Ancak Domovoy insanlara ciddi bir zarar vermez, bazen evde yaşayan bu ruh herhangi geçerli bir sebep olmadan da yaramazlık yapabilir. Domovoy, çocukların ve hayvanların onu görmesine rağmen insanlara nadir olarak görünür, çoğunlukla çocuklarla ve hayvanlarla oyun oynar. Domovoy'un kendisi görülme de sesi sıkça duyulurdu; genelde sıradışı bir şekilde tıkırdar ya da anlaşılmaz bir şekilde homurdanır, bazen de ulur, bu da eve bela getirir. Yaşınılan evden başka bir eve taşınırken Domovoy'u da çağırarak âdettendir; bunun için içinde ekmek ve tuz ya da bir fincan kaşı konmuş sepet koyulur, “Domovoy Dede, çık. Gel beraber yaşayalım!” denir. Yeni evde de odanın ortasına sepet koyulur ve “Domovoy Dede, çık. Gel beraber yaşayalım!” denir.

3. Domovoy sözcüğünün eserde kullanılması yazarın okuru Rus inanç dünyasına çekmesine yardımcı olmaktadır.

²⁷ Rus evlerinde hem evi ısıtmak hem de bir şeyler pişirmek için kullanılan fırın, ocak.

C. 92. – *А он у вас где водится? – спросил Павлуша.*

Павлуша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 92. *Peki o sizin orada nerede yaşıyor? – diye sordu Pavluşa.*

Pavluşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 92. – *А он у вас где водится? – спросил Павлуша.*

– *В старой рольне.*

S. 92. *Peki sizi orada nerede yaşıyor? – diye sordu Pavluşa.*

– *Kâğıt rulolarının konulduğu yerin içinde.*

Рольня, -и, ж., профессиональное.

1. İ. S. Turgenyev kendi yorumlarında «*Рольней*» ya da «*черпальной*» diye adlandırılan şeylerin kâğıt fabrikalarında kâğıtların boşaltılması için kullanılan yapılar olduğundan bahsetmektedir. Su haznesinin yanında, tekerleğin altında bulunur.

2. –

3. *Рольня* sözcüğü eserde reform öncesi köylü kölelerin yaşam gerçeğini yansıtması için vazgeçilmezdir. Bu dönemde toprak ağaları kendi topraklarına köle köylülerin, genellikle de çocukların iş gücünü kullandıkları küçük ölçekli üretim tesisleri kurmuşlardır (özellikle kâğıt fabrikaları).

C. 92. – *Как же, ходим. Мы с братом, с Авдюшкой, в лисовщиках состоим.*

S.92. - *Nasıl yani, yürüyoruz. Kardeşimle, Avdyuşkayla kâğıt düzenleyicilerdeniz.*

Авдюшка, -и, м., уменьшительно-ласкательное, разговорное.

1. Eserdeki köylü çocuklardan birinin adı.

2. Eski İbraniceden Rusçaya geçen, tanrıya hizmet eden anlamına gelen, tam hali Авдѣй (ya da Авдий) (kökeni Овадия'dan gelir, «служащий Богу – tanrıya hizmet eden kişi») olan adın küçültme ekiyle türetilmiş halidir. Bu ad İncil'de de geçmekte olup ilk bahsi geçen adlardan biridir.

3. 19. yy. Rus dili kültürünü yansıtan tipik bir Ortodoks adıdır.

С. 92. – *Как же, ходим. Мы с братом, с Авдюшкой, в лисовицках состоим.*

S.92. – *Nasıl mı, yürüyoruz. Kardeşimle, Avdyuşkayla kâğıt düzleştiricilerdeniz.*

Лисовицк, -а, м., профессиональное.

1. Kâğıt katlama, düzleme işiyle uğraşan işçi.

2. –

3. Eserde köylü çocuklarının bu mesleğinden bahsi, yazarın köleliğe karşı yapmış olduğu başka gizli bir hamledir.

С. 93. – *А вот как. Пришлось нам с братом Авдюшкой, да с Федором Михеевским, да с Ивашкой Косым, да с другим Ивашкой, что с Красных Холмов, да еще с Ивашкой Сухоруковым, да еще были там другие ребяташки; всех было нас ребяток человек десять — как есть вся смена; но а пришлось нам в рольне заночевать <...>.*

Авдюшка. См. комментарий выше к стр. 92.

Фёдор Михеевский.

S. 93. *Nasıl mı, işte böyle. Kardeşim Avdyuşka ve Fyodor Miheyevskiy, İvaşka Kosıy ve Krasniye Holmılı (Kızıl tepeler) diğer İvaşka, bir diğer İvaşka Suhorukovıy ve oradaki diğer çocuklarla birlikte hepimiz yani bütün vardiya çalışanları olarak yaklaşık on kişi vardık, kâğıt rulolarının konulduğu yerin içinde geceleme zorunda kaldık.*

Avdyuşka için s. 92.'de yapılan yorumlara bkz.

Fyodor Miheyevskiy.

Фёдор, -а, м.

1. Eserdeki köylü çocuklardan birinin adı.

2. **Федя** için «Хорь и Калиныч» eserindeki s.8'de yapılan yorumlara bakınız.

3. Bu ad Rus dili kültürünü yansıtan tipik bir Ortodoks adıdır.

Михеевский, -ого

1. Baba adı *Михей* olan ve babasının adından türetilmiş, köylü çocuklardan birine takılan lakap.

2. *Мухеевский* lakabı, kökeni Eski İbranice olan ve “tanrı Yahveh’e benzeyen” anlamını taşıyan *Мика* adından türetilmiştir. *Мухей* adı, eski İncil’de geçen bir peygamberin adıdır.

3. İnsanlara baba adına göre lakap takmak reform öncesi dönem için oldukça tipik bir olaydır. Bu lakaplar daha sonra soyadına dönüşmüşlerdir.

Ива́шка Косой.

Ива́шка, -и., м., уменьшительно-уничижительное, разговорное.

1. Eserdeki köylü çocuklardan birinin adı.

2. Eski İbranice kökenli “tanrı tarafından affedilen kişi” anlamına gelen *Иван* (*Иоан*) adının konuşma dilindeki kısaltılmış halidir.

İvan adı Rusya’da insanlar tarafından çok sevilir ve oldukça yaygındır. Rus kültüründeki, Rus erkeğinin genel bir tasvirinin sembolüdür. Bunun kanıtı olarak Rus masallarında köylü ve Çar çocuklarının adının İvan olmasıdır. Bu ad halk şarkılarında da geçmektedir. Örneğin; İ. Şaferan’ın sözlerini yazdığı «Гляжу в озёра синие» şarkısındaki nakaratta İvan adı geçmektedir: «Красу твою не старили/ Ни годы, ни беда, / Иванами да Марьями/ Гордилась ты всегда» “Güzelliğini ne yıllar ne de dert tasa kocattı, İvanlar ve Mariyalarla gurur duydun sen her zaman”.

3. Bu ad Rus dili kültürünü yansıtan tipik bir Ortodoks adıdır.

Косой, -ого.

1. Gözleri şaşlı olan köylü bir çocuğun fiziksel özelliğini yansıtan lakaptır.

2. –

3. Bir kişiyi diğer insanlardan ayıran fiziksel özelliğine göre lakap takmak Rus dili kültürünü yansıtan tipik bir ögedir.

Ива́шка с Кра́сных Холмо́в.

Ива́шка. См. комментарий выше к стр. 93.

İvaşka için S.93.’te yapılan yorumlara bkz.

С Кра́сных Холмо́в.

1. Eserdeki köylü çocuklardan birine verilen, daha önce yaşamış olduğu köyün adından türetilmiş lakap.

2. –

3. Bir kişiye yaşadığı yerin adına göre lakap takmak Rus dili kültürünü yansıtan tipik bir ögedir.

Ивѣшка Сухорѹков.

Ивѣшка. См. комментарий выше к стр. 93.

Сухорѹков, -а, м.

1. Eserdeki köylü çocuklardan birine, babasının fiziksel engeline göre (felçten dolayı eli/kolu kurumuş) verilen lakap.

2. –

3. Bir kişiyi diğer insanlardan ayıran fiziksel özelliğine göre lakap takmak Rus dili kültürünü yansıtan tipik bir ögedir.

Рѡльня. См. комментарий выше к стр. 92.

Кѧгѣт rulolarının konulduğu yer için S. 92.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 93. *Вот мы остались и лежим все вместе, и зачал Авдюшка говорить, что́, мол, ребята, ну, как домовой придет?..*

S. 93. *İşte biz o gece orada kaldık ve hep birlikte yatıyorduk ki Avdyuşka “peki çocuklar, domovoy nasıl gelecek?” diye konuşmaya başladı...*

Зѧчатъ, -ну, -нѣшь; совершенный вид к *зачинать*, просторечное.

1. Başlamak.

2. –

3. **Зѧчатъ** fiilinin eserde kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

C. 93. *Вот мы остались и лежим все вместе, и зачал Авдюшка говорить, что́, мол, ребята, ну, как домовой придет?..*

Авдѣюшка. См. комментарий выше к стр. 92.

S. 93. *İşte biz o gece orada kaldık ve hep birlikte yatıyorduk ki Avdyuşka “peki çocuklar, domovoy nasıl gelecek?” diye konuşmaya başladı...*

Avdyuşka için S. 92.'de yapılan yorumlara bkz.

S. 93. *Вот мы остались и лежим все вместе, и зачал Авдюшка говорить, что́, мол, ребята, ну, как **домовой** придет?..*

Домовой. См. комментарий выше к стр. 92.

S. 93. *İşte biz o gece orada kaldık ve hep birlikte yatıyorduk ki Avdyuşka “peki çocuklar, **domovoy** nasıl gelecek?” diye konuşmaya başladı...*

Domovoy için S. 92.’de yapılan yorumlara bkz.

S. 93. *И не успел он, **Авдей-ом**, проговорить, как вдруг кто-то над головами у нас и заходил; но а лежали-то мы внизу, а заходил он наверху, у колеса.*

Авдѣй-ом.

S. 93. *Tam **Avdey** daha konuşacakken, birden kafalarımızın üzerinde birisi gelip gitti, ama biz aşağıya yatmıştık, o ise tekerleğin yakınında, yukarıda gelip gidiyordu.*

1. Авдей-то. Avdey özel ismiyle, Rusça yöresel ağızlarda *-mo* ilgeci yerine kullanılan *-om* ilgeciyle oluşturulan ad tamlaması.

2. Eski İbraniceden Rusçaya geçen, tanrıya hizmet eden anlamına gelen, tam hali Авдѣй (ya da Авдий) (kökeni Овадия’dan gelir, «служащий Богу – tanrıya hizmet eden kişi») olan adın küçültme ekiyle türetilmiş halidir. Bu ad İncil’de de geçmekte olup ilk bahsi geçen adlardan biridir.

3. 19. yy. Rus dili kültürünü yansıtan tipik bir Ortodoks adıdır.

S. 93. *Слышим мы: ходит, доски под ним так и гнутся, так и трещат; вот прошел он через наши головы; вода вдруг по колесу как зашумит, зашумит; застучит, застучит колесо, завертится; но а **зáставки** у дворца-то спущены.*

S. 93. *Bir oraya bir buraya yürüdüğünü, ayağının altındaki tahtaların esneyip çatırdadığını duyuyorduk, başımızın üstünden geçip gitti, tekerlekteki su foşurdamaya başlamıştı, tekerlek de tıkırdamaya ve dönmeye başlamıştı; **suyun tekerleğe doğru aktığı yerin hareket eden kapağı** da aşağıya indirilmişti.*

Зáставка, -и, ж.; профессиональное.

1. Hareket edebilir, mobil çit.

2. –

3. Köylü çocuğun konuşmasındaki bu meslek terimi çocukların emeğinden faydanıldığını belirtmektedir.

Дворéц, -а, м.; профессиональное.

1. İ. S. Turgenyev'in kendi yorumunda dvorets olarak adlandırılan şeyin suyun kağıt üretiminde kullanılan tekerleğe doğru aktığı yer olduğunu yazmıştır.

2 –

3. Köylü çocuğun konuşmasındaki bu meslek terimi çocukların emeğinden faydanıldığını belirtmektedir.

С. 93. *Пошел тот опять к двери наверху да по лестнице **спущаться** стал, и этак **спущается**, словно не торопится <...>.*

S. 93. *O tekrar kapıya doğru yukarıya gitti ve merdivenlerden **inmeye** başladı, öylece aşağı iniyordu, sanki hiç acele etmiyordu.*

Спущáться, -усь, -ешься; несовершенный вид к *спуститься*; просторечное.

1. Bir yerden aşağı inmek.

2. –

3. *Спущáться* fiilinin eserde kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

С. 93. *Вдруг, глядь, у одного чана **форма** зашевелилась, поднялась, окунулась, походила, походила этак по воздуху, словно кто ею полоскал, да и опять на место.*

S. 93. *Baktım ki birden bir kazanın yanındaki **kağıtların asıldığı ağ** hareket etmeye başladı, havaya doğru yükseldi, sonra suya daldı, sanki onu havada biri okşarmuşçasına yürüdü ve tekrar yerine geldi.*

Фóрма, -ы, ж.; профессиональное.

1. İ. S. Turgenyev'in kendi yaptığı yorumda *forma* sözcüğünden kâğıt üretiminde kağıtların asıldığı ağ kastedildiğini yazmıştır.

2. –

3. Köylü çocuğun konuşmasındaki bu meslek terimi çocukların emeğinden faydanıldığını belirtmektedir.

С. 93. *Уж как же мы **напужались** о ту пору!*

S. 93. *O zamandan (o zamanın gelmesinden) nasıl **korktum!***

Напужаться, -юсь, ешсья; совершенный вид к *пужаться*; просторечное.

1. Korkmak.

2. –

3. Eserde **напужаться** fiilinin kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

С. 93. – **Вишь** как! – промолвил **Павел**.

S. 93. ***Bak, gördün mü!** – dedi Pavel.*

Вишь, частица; просторечное.

1. Şaşıрма, güvenememe vb. gibi duyguları betimler.

2. **Вишь** ilgeci, *видишь* sözcüğünün konuşma dilindeki kısaltılmış halidir.

3. Eserde **вишь** ilgecinin kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

Павел, -а, м.

1. Eserdeki köylü çocuklarından birinin adı.

2. Latince kökenli olan Pavel adı, “küçük” anlamına gelen *Paulus* adından türemiştir. Paul, Pal, Paolo gibi türevleri olan bu ad Hristiyan dünyasında oldukça yaygın adlardan biridir.

Pavel adı Rusya’ya X. yy. sonunda ve XI. yy. başlarında Bizans’tan geçmiş ilk Hristiyan adlarından biridir ve Ruslar bu adı oldukça hızlı bir şekilde benimsemişlerdir. Havariler Pyotr ve Pavel’in en çok saygı duyulan azizler arasında olmasından dolayı bu ad hızlı bir şekilde yayılmıştır.

3. Bu Ortodoks Rus dil kültürünü yansıtan tipik öğelerden biridir.

С. 93. – *А что, – спросил **Федя**, – картошки сварились?*

Павлуша поцупал их.

Федя. См. комментарий выше к стр. 91.

Павлуша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 93. – *Peki, ne oldu, - diye sordu **Fedya**, - patatesler haşlandı mı?*

***Pavluşa** onlara dokunarak pişmiş mi diye baktı.*

***Fedya** için yapılan S. 91.'deki yorumlara bkz.*

***Pavluşa** için yapılan S. 91.'deki yorumlara bkz.*

C. 94. – *Нет, я вам что, братцы, расскажу, – заговорил **Костя** тонким голоском, – послушайте-ка, намеднись что **тятя** при мне рассказывал.*

Костя. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 94. *Hayır, size bir şey anlatacağım biraderlerim, - diyerek kısık bir sesle konuşmaya başladı **Kostya**, - dinlesenize, kısa bir süre önce **baba** benim benim yanımda anlatıyordu.*

***Kostya** için yapılan S. 91.'deki yorumlara bkz.*

Тятя, -и, м., просторечное.

1. Baba. Söz konusu bu sözcük esas olarak köylüler tarafından kullanılmaktadır.

2. –

3. Eserde **тятя** sözcüğünün kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

C. 94.

– *Ну, слушаем, – с покровительствующим видом сказал **Федя**.*

– *Вы ведь знаете **Гаврилу**, **слободского** плотника?*

Федя. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 94.

- *E, dinliyoruz, - dedi **Fedya** onu destekleyeci türden bir bakışla.*

- *Siz zaten **Slobodalı** marangoz **Gavrila**'yı biliyorsunuz.*

***Fedya** için yapılan S. 91.'deki yorumlara bkz.*

Гаври́ла, -Ы., м.

1. «Бежин луг» eserindeki kahramanlardan birinin adı.

2. Eski İbranice kökenli **Гавриэль**- *Gavriel/Gabriel/Cebrail* adından **Гавриил**-*Gavriil* olarak türemiş “*моя мощь – Бог, benim gücüm- Tanrı*”, “*сила Божия – tanrı*

gücü”, “*Всевышний – сила моя, Yüceler yücesi – güç benim*” ve “*помощник Бога – tanrının yardımcısı*”, “*поддерживающий Бога – tanrıya yardımcı olan*” anlamlarına gelen bir Rus halk adıdır. Başmelek Cebrail; Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam’da varlığına inanılan meleklerden biridir. O Elisabet ve Meryem’e yakında doğuracak oldukları Vaftizci Yahya ve İsa’nın haberini getirmiştir. Şabbat’tan (Cumartesi) sonraki gün, sabahın ilk saatlerinde İsa’nın türbesine güzel kokması için laden reçinesi taşıyan kadınlar (Жёны-мироносицы, μυροφόροι γυναίκες, Myrrhbearers) İsa’nın diriliş haberini yine ondan almışlardır. Kuran-ı Kerim’i Hz. Muhammed’e de o indirmiştir. Bu sebepten dolayı Gavril/Cebrail haber meleği, haber taşıyan melek olarak adlandırılmıştır.

3. Bu 19. yy. Rus Ortodoks insanının dil kültürünü yansıtan tipik bir ögedir.

Слободскóй, -ого.

1. *Слобода* sözcüğünün sıfat hali.

2. XII. yy. ve XVI. yy.’ın ilk yarısında sloboda olarak adlandırılan, toprak ağalarının boyunduruğundan kurtulmuş, insanların kölelikten uzak, özgür bir şekilde yaşadıkları, vergi ve bazı yükümlülüklerin olmadığı, şehir ve köylerden ayrı bir yerleşim birimidir. (Sloboda sözcüğü, özgürlük anlamına gelen *свобода* sözcüğünden türemiştir, *özgür yerleşim birimi* anlamına gelmektedir.)

C. 94. *Пошел он раз, **тятенька** говорил, – пошел он, братцы мои, в лес по ореху.*

S. 94. *Bir kez gitti, dedi **babacığım**, - o gitti biraderlerim, ormana ceviz toplamaya.*

Тятенька, -и., м., просторечное.

1. Baba anlamına gelen **тятя** sözcüğünün küçültme ekiyle türetilmiş halidir. Bu sözcük esas olarak köylüler tarafından kullanılmaktadır.

2. –

3. Eserde **тятенька** sözcüğünün kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

C. 94. *Он опять глядит, глядит: а перед ним на ветке русалка сидит, качается и его к себе зовет, а сама помирает со смеху, смеется...*

S. 94. *O tekrar tekrar baktı; önündeki dalda rusalka/deniz kızı oturuyordu, sallanıyor ve onu kendine doğru gelmesi için çağırıyordu, deniz kızı gülmekten gebermişti, gülüyordu.*

Русáлка, -и, ж.

1. Halk masalları ve inancında var olan, çıplak, uzun ve salınlık saçlı balık kuyruğuna sahip, suda yaşayan bir varlıktır.

2. F. Mikloşiç ve A. N. Veselovskiy'in savunduğu "Roma etkisi" teorisine göre rusalka sözcüğünün kökeni Eski Roma'da ataları anma bayramı olarak kutlanan Rosalia'dan gelmektedir. (Latince Rosalia, ölümlere sunulan, adanan güller anlamına gelmektedir.

Русалка-Rusalka (купалка, водяница, лоскотуха) Slav mitolojisindeki zararlı bir kişiliktir. Rusalka daha önceleri karada, ormanda yaşayan bir varlık olup kız kafasına sahip bir kuş şeklindeydi. Halk inancına göre ölü kızlar, özellikle boğulmuş olanlar, bir de vaftiz edilmemiş çocuklar Rusalka'ya dönüşmektedirler. Genelde uzun, dağınık ve yeşil saçlı; nadiren de kıllı ve çirkin kadın şeklinde (Kuzey Ruslarının inancına göre) olurlar. Hamsin Yortusu'ndan (Pentikost, Pentekost) sonraki haftada Rusalka Haftası'nda sudan çıkarlar, çayırlarda koştururlar, ağaçlarda sallanırlar, karşılaştıklarını öldürene kadar gıdıklarlardı ya da suya çekmeye çalışabilirler. Rusalkaların, Büyük Rusalka Günü olan perşembe günü özellikle tehlikeli oldukları düşünülmektedir. Bu nedenle Rusalka Haftası'nda (deniz kızı haftası) yüzmek yasaktır, insanlar köylerinden çıkarken de yanlarına, güya deniz kızlarının korktukları pelin otu almaları gerekmektedir. Boyna takılan haç veya haç işaretinin de insanları rusalkaların etkisinden koruduğuna inanılmaktadır. Eğer bu rusalkayı durdurmazsa, köylüler ona çatallı iğne batırmak zorundaydılar. Deniz kızlarının kendilerinden elbise istediklerinde kadınlar ağaçlara iplik, havlu asarlar; kızlar ise çelenkler bırakırlardı. Bütün Hamsin Yortusu Haftası boyunca deniz kızı şarkıları söylenir, pazar günü (русальное заговенье- oruç tutmaya başlamadan bir gün öncesinde Ortodoks Hristiyanlara az miktarda yemek yemeleri için izin verilen gün) genellikle bir kız tarafından temsil edilen deniz kızını uğurlarlardı. Deniz kızının saçlarını salıp taç takarlar, şarkılarla

çavdar tarlasına doğru uğurlarlardı. Deniz kızını çavdar tarlasına itip çığlıklarla kaçarlar, deniz kızı da geri koşup onlara yetişirdi. Deniz kızlarını genelde korkuluk (bazen de kuru otların toplanıp demet yapıldığı halde) tasvir ederler, onu tarlaları birbirinden ayıran sınırlara koyarlar ya da tarlaya saçarlardı. Deniz kızı tasviri su ve bitki örtüsü ile ilgilidir; kendi bünyesinde verimliliği, üretkenliği somutlaştıran tanrı Kostroma, Yarıla gibi ölümü ürün garantisi veren su ruhları ve karnaval kişiliklerini bir araya getirmektedir. Bu yüzden ölümler dünyası ile bir bağlantısı bulunmaktadır. Deniz kızlarının tarlaları, ormanları ve suyu koruduğuna inanılmaktaydı. Hristiyanlığın etkisiyle deniz kızları zarar veren ölümler ve doğal olmayan ölümlerle özdeşleştirilmiştir.

3. Eserdeki rusalka tasviri Rus halkının kadim inançlarını yansıtmaktadır.

C. 94. Гаврила-то плотник так и обмер, братцы мои, а она знай хохочет да его всё к себе этак рукой зовет. Уж Гаврила было и встал, послушался было русалки, братцы мои, да, зная, господь его надоумил: положил-таки на себя крест...

Гаврила. См. комментарий выше к стр. 94.

Русалка. См. комментарий выше к стр. 94.

S. 94. Marangoz Gavrila öylece dona kalmıştı biraderlerim, ama o (rusalka) hala kahkaha atıyor ve onu kendine doğru çağırıyordu. Gavrila ayağa kalktı ve rusalkanın sözünü dinledi biraderlerim, daha sonra tanrı onun aklına başına toplattı, kendi üzerine bir haç koydu.

Gavrila için s. 94.'te yapılan yorumlara bkz.

Rusalka için s. 94'te yapılan yorumlara bkz.

C. 94. Вот как положил он крест, братцы мои, русалочка-то и смеяться перестала, да вдруг как заплачет...

S. 94. O haçı koyar koymaz, biraderlerim, deniz kızı gülmeyi bırakıp birden ağlamaya başladı.

Русалочка, -и, ж.

1. Rusalka sözcüğünün küçültme ekiyle türetilmiş halidir.

2. Rusalka için s. 94'te yapılan yorumlara bkz.

3. Rusalka için s. 94.'te yapılan yorumlara bkz.

С. 94. *Вот поглядел, поглядел на нее **Гаврила**, да и стал ее спрашивать <...>.*

Гаврѳла. См. комментарий выше к стр. 94.

S. 94. *İşte **Gavrila** ona baktı durdu ve ona soru sormaya başladı <...>*

Gavrila için s. 94.'te yapılan yorumlara bkz.

С. 94. *А русалка-то как взговорит ему <...>.*

Русáлка. См. комментарий выше к стр. 94.

S. 94. ***Rusalka** da birden ona konuşmaya başladı. <...>*

Rusalka için s. 94.'te yapılan yorumlara bkz.

С. 95. – *Эка! – проговорил **Федя** после недолгого молчанья, – да как же это может этакая лесная нечисть **хрестиянскую** душу спортить, – он же ее не послушался?*

Федѳа. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 95. – *Eka! dedi **Fedya** kısa bir suskunluktan sonra, - Öylesine şeytani bir orman ruhu **Hristiyanı** imandan nasıl çıkarabilir, Gavrila onun sözünü dinlememiş ki.*

Fedya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Хрестия́нский, -ого, просторечное.

1. Христианский sıfatıyla aynı.

2. –

3. **Хрестия́нский** sözcüğü Rus halkının günlük yaşamda konuştukları dili yansıtmaktadır.

С. 95. – *Да вот поди ты! – сказал **Костя**. – И **Гаврила** баил, что голосок, мол, у ней такой тоненький, жалобный, как у жабы.*

Кóстя. См. комментарий выше к стр. 91.

Гаврѳла. См. комментарий выше к стр. 94.

S. 95. – *Haydi oradan! – dedi **Kostya**. – Ve **Gavrila** onun sesinin bir kara kurbağası gibi ince ve kasvetli olduğunu **anlattı/söyledi**.*

Kostya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Gavrila için s. 94.'te yapılan yorumlara bkz.

Бáуть, -ю, -ешь; несовершенный; областное.

1. Ortak Slavca olan **бáуть** “*рассказывать-anlatmak, заговаривать-okuyup üflemek, büyü yapmak, лечить-iyileştirmek*” anlamına gelen **баяти** sözcüğünden türemiştir. Bu sözcüğün *ворожить-fal bakmak, büyü yapmak (наговорами-okuma üfleme, заклинаниями-büyü) ve говорить небылицы- yalan yanlış şeyler söylemek, masal okumak* anlamı da bulunmaktadır. **Баяти** sözcüğünden büyücülük ve kurgu, uydurma anlamına gelen **баяние** sözcüğü türemiştir.

Yukarıda verilen örneklerden yola çıkarak, **баять** sözcüğü ilk etapta ortaya çıkan bir sorunun mistik güçler ya da tanrısal güçler yardımıyla sorunun çözülmesi anlamına gelmekteydi. İnsanlar günlük hayatta karşılaşılan sorunları çözmek adına daha fazla bilgi alabilmek için (geleceği öngörme) tanrıya ve mistik güçlere yönelirlerdi. Zaman içerisinde ideolojik yetiştirme ve kilisenin dil dağarcığı üzerindeki kontrolünün sonucu olarak bu sözcüğün anlamı genişledi ve “konuşmak, anlatmak, uyduruk şeyler anlatmak/masal okumak” anlamlarını kazandı.

Баять sözcüğü Rus peri masallarının karakteri olan büyük ve insan yiyen, büyülü bir sese sahip olan kedi Баюн-Bayun ile ilişkilidir. O yanına yaklaşan yolcuları masallarıyla büyüler ve sakinleştirir, kim onun büyüüne karşı koyamaz ve onunla savaşmaya hazır değilse bu büyücü kedi onları acımasızca öldürür. Fakat kim o bu kediyi alt ederse, Bayun'un masalları iyileştirici özelliğe sahip olmasından dolayı bütün hastalıklarla kurtulur. Masallardan birine göre Bayun, Baba-Yaga ile birlikte bir süre yaşamış, diğer bir masala göre ise Otuzuncu Krallık'ta yaşamıştır.

«Руслан и Людмила» eserindeki “İlk Şarkı”da bu sihirli kediden bahsedilmektedir: “У лукоморья дуб зеленый; / Златая цепь на дубе том: / И днем и ночью кот ученый / Всѣ ходит по цепи кругом; / Идет направо — песнь заводит, / Налево — сказку говорит.”

3. Eserde **бáуть** sözcüğünün kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

C. 95. – *Твой **батька** сам это рассказывал? – продолжал Федя.*

S. 95. ***Baban** bunu kendi mi anlattı? – diye devam etti Fedya.*

Федя. См. комментарий выше к стр. 91.

Fedya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Батька, -и, -м, просторечное.

1. Baba anlamına gelen *бать* sözcüğü ile aynıdır.

2. **Батька** sözcüğü, ortak Slavca *бать* sözcüğünden türemiştir. Araştırmacıların düşüncesine göre *брат* sözcüğünden küçültme ekiyle türemiştir. Zaman içerisinde fonetik şekillenme ile “*p*” harfi düşmüş, “*m*” harfi de yumuşamıştır.

Doğu Slavlarında bu sözcük zaman içerisinde bazı değişikliklere uğramıştır. İlk önceleri sevilen akrabaya *batka* olarak seslenirlerken, semantik değişim ile çocuklar kendi babalarına *batka* olarak seslenmeye başlamışlardır.

Batı Slavlarında ise bu değişim daha geniştir: bazıları erkek kardeşlerine ya da ağabeylerine, bazıları amca/dayılarına hatta bazen de arkadaşlarına bu sözcükle seslenirler. Kilisede hizmet veren rahiplere de *батьюшка* batyuşka olarak hitap ederler. (Türkçedeki peder gibi.)

Ortodoks Hristiyanlığında rahiplere de *батьюшка* diye hitap edilir.

3. Eserde **батька** sözcüğünün kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

C. 95. – *Сам. Я лежал на **полатях**, всё слышал.*

S. 95. *Kendisi. Ben **palatide** yatıyordum, hepsini duydum.*

Полати, -ей, мн., устаревшее.

1. Kulübe duvarı ve peçkanın²⁸ arasına, tavanın altında, ahşap malzemelerden yapılmış yatacak yer.

2. *Палати* sözcüğü; Knyaz Vladimir zamından beri kullanılan, Eski Rusça saray, otağ anlamına gelen *полата*, *налата* sözcükleriyle ilişkilidir. Bu sözcük Eski Rusçaya Yunanca aracılığıyla Latince'den geçmiştir. Latince “*palatium*” sözcüğü saray anlamına gelmektedir. Rusçada *полата* sözcüğü ciddi anlamını korumuştur.

²⁸ Rus evlerinde hem evi ısıtmak hem de bir şeyler pişirmek için kullanılan fırın, ocak.

3. Eserde *палати* sözcüğünün kullanılması köylülerin günlük yaşamını yansıtmaktadır.

C. 95. – *Да, понравился! – подхватил **Ильюша**. – Как же! Защекотать она его хотела, вот что она хотела. Это ихнее дело, этих русалок-то.*

– *А ведь вот и здесь должны быть русалки,* – заметил **Федя**.

– *Нет,* – отвечал **Костя**, – *здесь место чистое, вольное. Одно – река близко.*

Ильюша. См. комментарий выше к стр. 91.

Русалка. См. комментарий выше к стр. 94.

Федя. См. комментарий выше к стр. 91.

Костя. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 95. – *Evet, hoşuma gitti – diye atıldı **İlyuşa**. – Nasıl yani! O (rusalka) Gavrila'yı gıdıklamak istiyordu, istediği şey tam da buydu. Bu onların işi, bu **deniz kızlarının**...*

– *Ama işte burada deniz kızlarının olması gerekiyordu,* – diye belirtti **Fedyä**.

– *Hayır,* – diye cevap verdi **Kostya**, – *bu yer temiz ve özgür bir yer. Tek bir şey var, o da nehir yakında.*

İlyuşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Rusalka için s. 94.'te yapılan yorumlara bkz.

Fedyä için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Kostya s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 95. – *С нами крестная сила! – шепнул **Илья**.*

S. 95. – *Allah bizi koruyor! – diye fısıldadı **İlya**.*

С нами крестная сила. Устаревшее, экспрессивное.

1. Korku anında ve kötü bir insandan bahsedildiğinde söylenir.

2. –

3. **С нами крестная сила** deyiminin kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

Илья, -и., м.

1. Eserdeki köylü çocuklardan birinin adı.

2. Eski İbranice kökenli İlya adı (daha eski hali İliya) “tanrım, ilahım” anlamına gelmektedir. Bu Eski Ahit’te adı geçen; Yahudilik’te, Hristiyanlık’ta ve İslam’da saygı duyulan bir peygamberin adıdır.

3. Bu tipik Rus Ortodoks kültürünü yansıtan bir addır.

C. 95. – *Эх вы, вороны! – крикнул Павел, – чего всполохнулись? Посмотрите-ка, картошки сварились. (Все пододвинулись к котельчику и начали есть дымящийся картофель; один Ваня не шевельнулся.) Что же ты? – сказал Павел.*

Павел. См. комментарий выше к стр. 93.

S. 95. – *Ah siz kargalar! – diye bağırdı Pavel, - niye korktunuz? Bakın, patatesler haşlandı. (Hepsi küçük kazanın dibine sokulup dumanı tüten patatesleri yemeğe başladılar, sadece Vanya yerinden kıpırdamadı.) Neyin var? – dedi Pavel.*

Pavel için s. 95.’de yapılan yorumlara bkz.

C. 95. – *А слышали вы, ребятки, – начал Ильюша, – что наместись у нас на Варнавицах приключилось?*

– *На плотине-то? – спросил Федя.*

Ильюша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 95. – *Çocuklar, peki siz duydunuz mu, - diye başladı İlyuşa – geçen gün bizim Varnavitsı’da başımıza gelenleri?*

- *O barajda mı? – diye sordu Fedya.*

İlyuşa için s. 91.’deki yorumlara bkz.

Наместись, областное.

1. Geçen gün, kısa bir süre önce.

2. “Намести” zaman zarfından yöresel kullanımda türeyen “наместись”, *ономъ дъни* (*онъ* “*тот-о*”, *дънь* – “*день-gün*” anlamına gelmektedir) sözcüğü, zaman içerisinde gerçekleşen fonetik değişikliklerle bugünkü haline gelmiştir.

3. **Наместись** zaman zarfının kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

Варна́вицы, мн.

1. Bir köy adı.

2. Varnavitsı köyü, “Avcının notları” eserinin yazıldığı tarihlerde gerçekten varlığını sürdürmüş olup İ. S. Turgenyev’in çiftliğinin olduğu Spasskiy’den yarım verst²⁹ uzaklıkta bulunmaktaydı.

3. **Варна́вицы** toponomi, eserdeki olayların geçtiği mekânı belirtmektedir.

Фёдя. См. комментарий выше к стр. 91.

Fedyä için s. 91.’de yapılan yorumlara bkz.

C. 96. *Кругом всё такие буераки, овраги, а в оврагах всё казюли водятся.*

S. 96. *Etrafta bir sürü küçük arıklar, derin çukurlar vardı; bu çukurlarda hep yılanlar dolanırdı.*

Казю́ля, -и, ж., областное.

1. İ. S. Turgenyev’in eserine dair kendisinin yaptığı yorumda “**казю́ля**” sözcüğünün yılan anlamına geldiğini belirtmiştir.

2. Max Vasmer’in fikrine göre; **казю́ля** sözcüğü *коза́* sözcüğünden türemiştir. Burada yılanın çatal dili keçinin boynuzlarıyla kıyaslanmıştır.

3. Eserde **казю́ля** sözcüğünün kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

C. 96. *Вот на днях зовет приказчик псаря Ермила; говорит: «Ступай, мол, Ермил, на пошту». Ермил у нас всегда на пошту ездит; собак-то он всех своих поморил: не живут они у него отчего-то, так-таки никогда и не жили, а псарь он хороший, всем взял. Вот поехал Ермил за поштой, да и замешкался в городе, но а едет назад уж он хмелён.*

S. 96. *Günlerden bir gün, çiftliğin kahyası av köpeklerinden sorumlu Yermili çağırdı ve şöyle dedi: “Yermil, postaneye git”. Bizde Yermil her zaman postaneye gider gelir; bütün köpeklerini de bir şekilde öldürürdü, onun baktığı köpekler nedense yaşamıyorlardı; ama köpek bakıcısı olarak iyiydi, herkesle çalışmıştır. İşte Yermil*

²⁹ Verst (верста) bir Rus uzunluk ölçü birimidir. 1,0668 kilometre ve 3500 feete karşılık gelmektedir.

*postaneye gitmişti, şehirde gereğinden fazla oyalanmıştı, geri geldiğinde de **kör kütük sarhoştı**.*

Приказчик, -а, м., устаревшее.

1. Eserde çiftlik kahyası anlamında kullanılmıştır.
2. **Приказчик** sözcüğü Rusça emir vermek anlamına gelen *приказывать* fiilinden türemiştir.
3. Eserde **приказчик** sözcüğünün kullanımı, toprak kölesi köylülerin ve toprak ağalarının kölelik kaldırılana kadar olan dönemdeki hayat gerçeklerini yansıtmaktadır.

Псарь, -я, м.,

1. Av köpeklerine bakması için görevlendirilen kişi.
2. **Псарь** sözcüğü Rusça it/köpek anlamına gelen *нѣс* sözcüğünden türemiştir.
3. Eserde **псарь** sözcüğünün kullanımı, toprak kölesi köylülerin ve toprak ağalarının kölelik kaldırılana kadar olan dönemdeki hayat gerçeklerini yansıtmaktadır.

Ермил, -а, м.

1. «Бежин луг» eserindeki av köpeklerinin bakıcısının adı.
2. Yunanca kökenli Yermil adı, “Hermes’in korusunda yaşam sürdüren kişi” anlamına gelmektedir.
3. Bu, 19. yy.’daki Ortodoks Rusların günlük yaşam dilindeki dünya algısını yansıtan tipik bir addır.

Пошта, -ы, ж., областное.

1. Posta, postane.
2. –
3. Eserde kullanılan *пошта* sözcüğünün kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

Завсегда, просторечное, областное.

1. “Всегда”. Her zaman.
2. –
3. Eserde kullanılan **завсегда** sözcüğünün kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

Хмельной, -ого, -ая, ое; -лён, -льна.

1. Sarhoş.

2. **Хмельной** sözcüğü bira yapımında kullanılan *хмел-şerbetçi otu*’ndan türemiştir.

С. 96. *Вот и едет Ермил через плотину: такая уж его дорога вышла. Едет он этак, псарь Ермил, и видит: у утопленника на могиле барашек, белый такой, кудрявый, хорошенький, похаживает.*

S. 96. **Yermil** (postaneye) barajdan giderdi, kendine böyle bir yol bellemişti. **Av köpeklerinin bakıcısı Yermil** giderken yolda, boğularak ölmüş birisinin mezarının başında aheste aheste yürüyen bembeyaz, kıvrıcık tüylü, güzel bir koyun görmüştü.

Ермил. См. комментарий выше к стр. 96.

Псарь. См. комментарий выше к стр. 96.

Yermil için s. 96.’da yapılan yorumlara bkz.

Av köpeği bakıcısı s. 96.’da yapılan yorumlara bkz.

С. 96. *Вот и думает Ермил: «Сем возьму его, — что ему так пропадать», да и слез, и взял его на руки...*

Ермил. См. комментарий выше к стр. 96.

S. 96. **Yermil** şöyle düşünüyordu: “**Bari** onu alıp götürerim, nasıl olsa ortadan kaybolacak” ve attan inip onu kollarına aldı...

Yermil için s. 96.’da yapılan yorumlara bkz.

Сем, частица, устаревшее, просторечное, областное.

1. Eyleme geçilmesini, istendiğini belirten “*дай*” edatıyla aynı anlamdadır.

2. —

3. Eserde **сем** sözcüğünün kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

С. 96. *Вот идет Ермил к лошади, а лошадь от него таращится, хрипит, головой трясет; однако он ее отпрукал, сел на нее с барашком и поехал опять: барашка перед собой держит.*

S. 96. **Yermil** ata doğru yürüdü, at ise ona korkarak bakıyor, kafasını sallayarak homurdanıyordu; fakat o atı **sakinleştirmişti**, üstüne koyunla birlikte bindi ve yoluna devam etti, koyunu önünde tutuyordu.

Ерміл. См. комментарий выше к стр. 96.

Yermil için s. 96.'da yapılan yorumlara bkz.

Отпру́каты, -ю, -ешь; совершенный вид к несовершенному *отпрукивать*; просторечное.

1. Yürüyen/ koşan atı “çüş” vb. yansıma sözcüklerle durdurup sakınleştirmek.

2. –

3. Eserde **отпру́каты** sözcüğünün kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

S. 96. *Жутко ему стало, Ермилу-то псарю: что, мол, не помню я, чтобы этак бараны кому в глаза смотрели; однако ничего; стал он его этак по шерсти гладить, – говорит: «Бяша, бяша!» А баран-то вдруг как оскалит зубы, да ему тоже: «Бяша, бяша...»*

Ерміл. См. комментарий выше к стр. 96.

Псарь. См. комментарий выше к стр. 96.

S. 96. Av köpeği bakıcısı Yermil'in korkmuştu; “koyunların kimsenin böyle gözlerinin içine baktığını gördüğümü hatırlamıyorum” dedi, ama boşverip koyunun yünlerini okşamaya başlamıştı. “Byaşa byaşa!” dedi. Koyun da birden dişlerini gösterdi, ona da “byaşa, byaşa” dedi.

Yermil için s. 96.'da yapılan yorumlara bkz.

Av köpeği bakıcısı s. 96.'da yapılan yorumlara bkz.

Бяша, звукоподражание, областное.

1. Koyun ve kuzuları çağırmak için kullanılan yansıma ses.

2. –

3. Yansıma ses “byaşa”nın kullanılması Rus halkının günlük yaşam dilini ve konuşmasını yansıtmaktadır.

С. 96. **Ваня** выскочил из-под своей рогожи. **Павлуша** с криком бросился вслед за собаками.

В́аня. См. комментарий выше к стр. 91.

Павлу́ша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 96. **Vanya**, kendir kumaşının altından zıplayarak çıktı. Pavluşa çığlık atarak köpeklerin arkasından koştu.

Vanya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Pavluşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

С. 96. Через несколько мгновений лай замолк; голос **Павла** принёсся уже издалека...

Пáвел. См. комментарий выше к стр. 93.

S. 96. Birkaç bakıştan sonra, **Pavel'in** sesi uzaklardan geldiğinde havlama kesildi.

Pavel için s. 93.'de yapılan yorumlara bkz.

С. 96. **Павлуша** громко кричал: «**Серый! Жучка!..**»

Павлу́ша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 96. Pavluşa yüksek sesle bağırdı: “Seriy! Jučka!...”

Pavluşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Сéрый, -ого.

1. Gri renkli köpeklere verilen takma ad.

2. –

3. –

Жу́чка, -и, ж.

1. Böcek gibi kapkara olan avlu köpeklerine verilen yaygın takma ad.

2. –

3. –

С. 97. Внезапно раздался топот скачущей лошади; круто остановилась она у самого костра, и, уцепившись за гриву, проворно спрыгнул с нее **Павлуша**.

Павлуша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 97. *Birden canı sıkılan atın ayak sesi duyuldu; ateşin başına durmuş, yelelerine sıkıca yapışmış **Pavluşa** çevik bir şekilde atın üstünden atlayarak indi.*

Pavluşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 97. — *Ничего, — отвечал **Павел**, махнув рукой на лошадь, — так, что-то собаки зачуяли.*

Павел. См. комментарий выше к стр. 93.

S. 97. — *Bir şey yok, - diye cevap verdi **Pavel**, ata elini sallayarak, - köpekler bir şeyi hissettiler.*

Pavel için s. 93.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 97. *Я невольно полюбовался **Павлушей**.*

Павлуша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 97 *İstemsizce, **Pavluşa**'yı hayran hayran izledim.*

Pavluşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 97. — *А видали их, что ли, волков-то? — спросил трусишка **Костя**.*

Костя. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 97. — *Peki siz onları, o kurtları gördünüz mü? — diye sordu korkak **Kostya**.*

Kostya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 97. — *Их всегда здесь много, — отвечал **Павел**, — да они беспокойны только зимой.*

Павел. См. комментарий выше к стр. 93.

S. 97. — *Onlardan burada, her zaman çok var, - diye cevap verdi **Pavel**, - onlar sadece kışları huzursuz.*

Pavel için s. 93.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 97. *Садясь на землю, уронил он руку на мохнатый затылок одной из собак, и долго не поворачивало головы обрадованное животное, с признательной гордостью поглядывая сбоку на **Павлушу**.*

Павлуша. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 97. Toprağa oturup elini köpeklerden birinin tüylü boynuna elini koydu; yan yan, gururlu bir şekilde **Pavluşa'ya** bakarak buna sevinen hayvan uzun süre kafasını bir yere çevirmedi.

Pavluşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 97. **Ваня** опять забился под рогожку.

– А какие ты нам, **Илюшка**, страхи рассказывал. – заговорил **Федя**, которому, как сыну богатого крестьянина, приходилось быть запевалой (сам же он говорил мало, как бы боясь уронить свое достоинство).

В́аня. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 97. **Van̂ya** tekrar kendir kumaşının altına girdi.

- **İlyuşka**, sen bize nasıl korkunç şeyler anlattın, - diyerek konuşmaya başladı, ilk olarak konuşmak zorunda kalan zengin bir köylünün oğlu olan **Fedŷa** (kendine olan gösterilen saygıya zarar geleceğini düşündüğünden az konuşurdu.).

Van̂ya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Илюшка, -и., м., разговорное, уменьшительно-ласкательное.

1. Köylü çocuklarına verilen bir ad.

2. Eski İbranice kökenli ve “tanrım” anlamına gelen *Илья-İlya'nın* (eski hali *Илия-İliya*) konuşma dilinde kısaltılmış halidir. Bu Eski Ahit'in anlattığı; Yahudilik'de, Hristiyanlık'da ve İslam'da saygı duyulan bir peygamberin adının İncil'deki versiyonudur.

3. Bu Ortodoks Hristiyan adı tipik Rus kültürünü yansıtan öğelerden biridir.

Ф́едя. См. комментарий выше к стр. 91.

Fedŷa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 97. А точно, я слышал, это место у вас нечистое.

– **Варнавицы?**.. Еще бы! еще какое нечистое! Там не раз, говорят, старого **барина** видали – покойного **барина**.

Варна́вицы. См. комментарий выше к стр. 95.

S. 97. Kesinlik ben duydum, sizin bu yeriniz pis.

- *Varnavistsı?... Daha neler! Ne pisi!? Bir kere değil, defalarca yaşlı, rahmetli toprak ağasını gördüklerini söylüyorlar.*

Varnavitsı için s. 95.'de yapılan yorumlara bkz.

Бáрин, -а., м., мн. баре; устаревшее.

1. Efendi, ağa, toprak ağası.

2. Barin sözcüğü; zaman içerisinde fonetik değişikliğe uğramış, *боярин* ve daha eski modeli olan *болярин* sözcüklerinden türemiştir. Rusçaya başka dilden geçmiş olup “kahraman, soylu insan” anlamına gelmektedir. (Слово *болярин* заимствованное слово, сравните: венгерское *bojar* – “герой”, молдавско-валашское *boiar* – “человек знатного происхождения”) Bu sözcük Rusya’ya Bulgaristan’dan geçmiştir. Volga Türkleri Doğu’dan Orta Avrupa’ya ve Balkanlar’a Macarlardan daha önce geldiklerinden; bu sözcüğün Macar ve Romen örnekleri, Türkçe örneğinin yanında zayıf kalmaktadırlar. Bu sebeple *боярин* sözcüğünün kökenini Eski Türkçe’ye (antik dönemdeki) dayandırabiliriz: *boi ar* – “богатый/знатный муж – zengin/soylu erkek/koca”

3. Eserde *барин* kullanılması köle köylülerin ve toprak ağalarının, köleliğin kaldırılmasına dek geçen zaman içerisindeki hayat gerçeklerini yansıtmaktadır.

S. 97. *Ходит, говорят, в кафтане* долгополом и всё это этак охает, чего-то на земле ищет.

Кафтáн. См. комментарий к очерку «Хорь и Калиныч» к стр. 14.

S. 97. *Уzun etekli кафтанıyla dolandığını ve ah çekerek toprakta bir şeyler aradığını söylüyorlar.*

Kaftan için s. 14’te “Hor ve Kaliniç” denemesine yapılan yorumlara bkz.

S. 97-98. *Его раз дедушка Трофимыч повстречал: «Что, мол, батюшка, Иван Иванович, изволишь искать на земле?»*

– Он его спросил? – перебил изумленный *Федя*.

– Да, спросил.

– Ну, молодец же после этого *Трофимыч*... Ну, и что ж тот?

– *Разрыв-травы, говорит, ищут. Да так глухо говорит, глухо: – разрыв-травы. – А на что тебе, батюшка Иван Иванович, разрыв-травы? – Давит, говорит, могила давит, Трофимыч: вон хочется, вон...*

S. 97-98. *Bir gün dedesi Trofimiç’a rastladı: “Babacığım, İvan İvaniç, toprakta ne arıyorsun?”*

- *Ona sordu mu? Diye sözünü kesti, şaşırmış olan Fedya.*

- *Evet, sordu.*

- *E, bu olaydan sonra Trofimiç’a aferin. E, o ne dedi?*

- *Demirbozan bitkisi (raskovnik) arıyorum, diyordu. Evet, sessiz bir şekilde söylüyordu: - demirbozan. – Peki, babacığım İvan İvaniç, demirbozan bitkisini ne yapacaksın? -*

Трофѣимыч, -а., м.

1. “Bejin Çayırı” eserindeki kahramanlardan birinin lakabı veya baba adı.

2. Baba adı Trofim olan birinin adından türemiş baba adıdır. Yunanca kökenli olan Trofim adı, “*ekmek kapısı, birinin geçimini sağlayan kimse*” anlamına gelmektedir.

3. Rusçada, konuşma dilinde, saygı duyulan bir kişiyi adıyla değil de babasının adıyla çağırma adeti bulunmaktadır. Toprak ağasının kendi köylüsüne babasının adıyla (ya da lakabıyla) hitap etmesi, onun köylülere karşı saygılı tutumunu göstermektedir.

Ивѣн Ивѣныч, -а., м.

1. Yaşlı toprak ağasının adı ve babasının adı.

2. Eski İbranice kökenli ve tanrı tarafından affedilen anlamına gelen *Иван (Иоан)*- İvan (İoan) adının konuşma dilinde kısaltılmış halidir.

İvan adı Rusya’da insanlar tarafından çok sevilir ve oldukça yaygındır. Rus kültüründeki, Rus erkeğinin genel bir tasvirinin sembolüdür. Bunun kanıtı olarak Rus masallarında köylü ve Çar çocuklarının adının İvan olmasıdır. Bu ad halk şarkılarında da geçmektedir. Örneğin; İ. Şaferan’ın sözlerini yazdığı «Гляжу в озёра синие» şarkısındaki nakaratta İvan adı geçmektedir: «Красу твою не старили/ Ни годы, ни беда, / Иванами да Марьями/ Гордилась ты всегда» “Güzelliğini ne yıllar ne de dert tasa kocattı, İvanlar ve Mariyalarla gurur duydun sen her zaman”.

3. Eserde yaşlı toprak ağası İvan İvanoviç'in geçen bahsi; İ. S. Turgenyev'in atası, Spasskiy Çiftliği'nin kurucusu olan, ölümünden sonra halk arasında kötü bir üne sahip olan despot İ. İ. Lutovinov'la (1753-1813) bağlantılıdır.

Фёдя. См. комментарий выше к стр. 91.

Fedya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Разрыв-трава, -ы, ж.

1. Bütün kilitleri açmaya yardım ettiğine inanılan sihirli bir bitki.

2. **Разрыв-трава**-Demirbozan (Raskovnik) bitkisi hakkındaki efsaneler, bütün Slav halklarının kültüründe yaygın bir şekilde bulunmaktadırlar. Bu bitkinin aranması ve bulunmasının oldukça zor olduğuna, sadece yer altında yaşayan bazı hayvanların bulabildiğine inanılmaktadır.

3. Eserde **разрыв-трава** sözcüğünün kullanılması Rus halkının eski inançlarını yansıtmaktadır.

C. 98. – Вишь какой! – заметил **Федя**, – мало, знать, пожил.

– Экое диво! – промолвил **Костя**. – Я думал, покойников можно только в родительскую субботу видеть.

Фёдя. См. комментарий выше к стр. 91.

Костя. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 98. – Gördün mü, nasıl!? – diye farkettiler **Fedya**, - bilmek yeterli değil, yaşamak gerek.

- Çok ilginç! – diye konuştu **Kostya**. – Ben ruhların sadece “ruhların/ölmüş ebeveynlerin cumartesisinde” görülebildiklerini düşünüyordum.

Fedya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Kostya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Родительская суббота.

1. Ölülerin anıldığı özel günler.

2. Ortodoks Hristiyanlarda, haftanın her bir günü özel bir olaya, meleğe ve azizlere adanmıştır.

Cumartesi günü Hz. İsa'yı dünyaya getiren kişi olan Hz. Meryem'e adanmıştır. Ayrıca bu gün, Kilise bütün azizleri yüceltir ve merhum Hristiyanları rahmetle anmaktadır. Bunun dışında, inananların geleğine göre mezarlıklar ziyaret edilir.

Ruhların/ebeveynlerin cumartesişi birkaç tanedir.

İlk ruhların/ebeveynlerin cumartesişi, Dmitrovskaya'dır. Bu günde savaşta hayatını kaybedenler ve tövbe etmeye fırsat bulamadan aniden ölenler anılmaktadır.

İkincisi de “суббота мясопустная”dır. Bu gün; Maslenitsa'dan önceki, et yenilmesinin yasak olduğu haftadaki cumartesiye denk geldiğinden “суббота мясопустная” olarak adlandırılmıştır. Rusya genelinde ataların anıldığı gündür.

Üçüncü olarak, Hamsin Yortusu haftasına denk gelen Hamsin cumartesisinde ölmüşler anılmaktadır.

3. **Родительская суббота**-Ruhların/ebeveynlerin cumartesişi deyimi, eserdeki çocuk kahramanların Hristiyanlık inancını yansıtmaktadır.

C. 98. – *Покойников во всяк час видеть можно, – с уверенностью подхватил Ильюша, который, сколько я мог заметить, лучшие других знал все сельские поверья... – Но а в родительскую субботу ты можешь и живого увидеть, за кем, то есть, в том году очередь помирать.*

Ильюша. См. комментарий выше к стр. 91.

Родительская суббота. См. комментарий выше к стр. 98.

S. 98. *Ölüleri herhangi bir zamanda/her zaman görmek mümkündür, diye emin şekilde ekledi, farketdiğim kadarıyla bütün köylü inançlarını bilen İlyuşa... - Ruhların/ebeveynlerin cumartesisinde sadece ölüleri değil, içinde bulunduğumuz yılda ölecek insanları da görebilirsin.*

İlyuşa için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Ruhların/ebeveynlerin cumartesişi için s. 98.'de yapılan yorumlara bkz.

C. 98. *Вот у нас в прошлом году баба Ульяна на паперть ходила.*

S. 98. *İşte geçen sene Ulyana Nine kilise avlusunda dilenmeye gidiyordu.*

Ульяна, -Ы., ж.

1. “Bejin Çayırı” eserindeki ikinci dereceden bir kahramanın adı.

2. *Улья́на, Юлиания/Иулиания* adının Rusça konuşma dilindeki şeklidir. Kökeni, Romalılarda kullanılan *Юлианус* adına dayanmaktadır. Latince “mutluluk” anlamına gelmektedir.

3. *Улья́на* adı, 19. yy.’da Rusya’da geleneksel-yaygın olarak kullanılan bir addir.

C. 98. ***Пе́рво-на́перво*** она сидела долго, долго, никого не видала и не слыхала... только всё как будто собачка этак залает, залает где-то...

S. 98. ***Her şeyden önce*** o uzun uzun oturdu, hiçkimseyi görmedi de duymadı... Sadece sanki bir köpek bir yerlerde havlamaya başlamış gibiydi.

Пе́рво-на́перво, просторечное.

1. Her şeyden önce, ilk başta, önceleri.

2. –

3. Eserde ***пе́рво-на́перво*** zarfı Rus halkının günlük konuşmasını yansıtmaktadır.

C. 98. Она приглянулась – ***Ива́шка Федосеев*** идет...

S. 98. O gözüne hoş göründü – ***İvaşka Fedoseyev*** gidiyordu/geliyordu.

Ива́шка Федосеев.

Ива́шка. См. комментарий выше к стр. 93.

İvaşka Fedoseyev.

İvaşka için s. 93.’de yapılan yorumlara bkz.

Федосеев.

1. Köylü çocuklardan birine takılan, babasının adı *Федосей*’den türemiş lakap.

2. Fedoseyev lakabının kökeni, Yunanca bir ad olan ve “tanrı vergisi yeteneklere sahip olan kişi, tanrıların lütfettiği kişi” anlamına gelen Feodosia adına dayanmaktadır.

3. Babasının adına göre kişiye lakap takma, kölelik kaldırılmadan önceki dönemde köylülerin sıkça başvurduğu tipik bir davranıştı. Bunun sonucunda, o zaman takılan lakaplar daha sonra soyadı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

C. 98. – *Тот, что умер весной? – перебил Федя.*

Федя. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 98. – *О ilkbaharda ölen mi? – diye sözünü kesti Fedya.*

Fedya için s. 91’de yapılan yorumlara bkz.

С. 98. *А узнала его Ульяна... Но а потом смотрит: баба идет. Она вглядываться, вглядываться – ах ты, господи! – сама идет по дороге, сама Ульяна.*

– Неужто сама? — спросил **Федя**.

Ульяна. См. комментарий выше к стр. 98.

Федя. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 98. **Ulyana** ise onu tanımişti... Fakat sonra bir baktı ki, kadın gidiyor. Kadın ona dikkatlice baktı da baktı, - aa sen, tanrım! – dedi. **Ulyana'nın** kendisi yolda yürüyordu.

- Gerçekten de kendisi miydi, diye sordu Fedya.

Ulyana için s. 98.'de yapılan yorumlara bkz.

Fedya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

С. 98. **Павел** бросил горсть сухих сучьев на огонь.

Павел. См. комментарий выше к стр. 93.

S. 98. **Pavel** ateşe bir avuç dolusu kuru dal attı.

Pavel için s. 93.'te yapılan yorumlara bkz.

С. 98-99. – Знать, от дому отбился, – заметил **Павел**. – Теперь будет лететь, куда на что наткнется, и где ткнет, там и ночует до зари.

– А что, **Павлуша**, – промолвил **Костя**, – не праведная ли эта душа летела на небо, ась?

Павел бросил другую горсть сучьев на огонь.

– Может быть, – проговорил он наконец.

– А скажи, пожалуй, **Павлуша**, – начал **Федя**, – что, у вас тоже в **Шаламове** было видать, **предвиденье-то небесное**?

– Как солнца-то не стало видно? Как же.

Павел. См. комментарий выше к стр. 93.

Павлуша. См. комментарий выше к стр. 91.

Костя. См. комментарий выше к стр. 91.

Фёдя. См. комментарий выше к стр. 91.

S. 98.99- *Bildiğimize göre; evinden barkından olmuştu, - diye belirtti Pavel. – Şimdi bir yere çarpıp düşene kadar uçacak, çarpıp düştüğü yerde güneş doğana kadar sabahlayacak.*

- Peki **Pavluşa**, dedi **Kostya**, - *bu ruhun hiç günahı da mı yok ki, göğe yükseldi acaba?*

Pavel bir daha, bir avuç dolusu kuru dalı ateşe attı.

- Belki de, dedi sonunda.

- Peki bana söyler misin Pavluşa, diye başladı Fedya, - sizin **Şalamovo'da** da **güneş tutulması** görülüyor mu?

- Güneş nasıl görünmez oldu? Nasıl yani?

Pavel için s. 93.'te yapılan yorumlara bkz.

Pavluşa için s.91.'de yapılan yorumlara bkz.

Kostya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Fedya için s. 91.'de yapılan yorumlara bkz.

Шалáмово, -а, ср.

1. Bir köyün adı.

2. “Avcının notları” eserinin yazıldığı dönemde bu köy varlığını sürdürmüştür. Şalamovo köyü, İ. S. Turgenyev'in kendi çiftliğinin bulunduğu Spasskiy'den üç versta uzaklıkta bulunmaktaydı.

3. Şalamavo toponimi (yer adı), eserdeki olayların geçtiği yerlerin mekânsal bir arka planını oluşturmaktadır.

Предвидѣнье небѣсное, областное

1. İ. S. Turgenyev'in kendi eseri üzerine yaptığı yorumlarda, köylülerin güneş tutulmasını böyle adlandırdıklarını yazmıştır.

2. –

3. Eserdeki köylü çocuklarının edebi bir sözcük olan *предвидѣнье* yerine yöresel bir sözcük olan *предвидѣнье*'yi kullanması, yazarın Rusların günlük konuşmasını yansıtmaya yardımcı olmaktadır.

С. 99-100. – *Чай, напугались и вы?*

– Да не мы одни. *Барин-то наш, хоша* и толковал нам *напредки*, что, дескать, будет вам *предвиденье*, а как *затемнело*, сам, говорят, так перетрусился, что *на́-поди*. А на дворовой избе баба стряпуха, так та, как только *затемнело*, слышь, взяла да ухватом все горшки перебила в печи: «Кому теперь есть, говорит, наступило *светопрестановление*». Так *шти* и потекли. А у нас на деревне такие, брат, слухи ходили, что, мол, *белые волки* по земле побегут, людей есть будут, хищная птица полетит, а то и самого *Тришку* увидят.

– Какого это *Тришку*? – спросил *Костя*.

– А ты не знаешь? – с жаром подхватил *Ильюша*, – ну, брат, *откентелева* же ты, что *Тришки* не знаешь? Сидни же у вас в деревне сидят, вот уж точно сидни! *Тришка* – *это* будет такой человек удивительный, который придет; а придет он, когда наступят *последние времена*. И будет он такой удивительный человек, что его и взять нельзя будет, и ничего ему сделать нельзя будет: такой уж будет удивительный человек. Захотят его, например, взять *хрестьяне*; выйдут на него с *дубьем*, оцепят его, но а он им *глаза отведет* – так *отведет им глаза*, что они же сами друг друга побьют. В *острог* его посадят, например, – он попросит водицы испить в ковшике: ему принесут ковшик, а он нырнет туда, да и *поминай как звали*. Цепи на него наденут, а он в ладошки затрепещется – они с него так и попадают. Ну, и будет ходить этот *Тришка* по селам да по городам; и будет этот *Тришка*, лукавый человек, соблазнять народ *хрестиянский*... ну, а сделать ему нельзя будет ничего... Уж такой он будет удивительный, лукавый человек.

SONUÇ

Çalışmamız anadili Rusça olmayan okurların edebi eserlerin sanatsal dünyasını; Rus dilini, kültürünü, Klasik Rus Edebiyatı eserlerinde bahsedilen ama artık geçmişte kalmış birçok gelenekleri ve görenekleri daha iyi bir şekilde anlaması için oluşturulmuştur.

«Записки охотника - Avcının notları» ve «Отцы и дети- Babalar ve oğulları» eserleri İ. S. Turgenyev'in başyapıtlarıdır, sanatının zirvesine ulaştığı noktadır; bu nedenle bu büyük Rus yazarının “Avcının notları” eserine Türkiye’deki Rus dili ve edebiyatı bölümlerinde ve üniversitelerde daha fazla önem verilmektedir. Eserdeki olaylar ve gerçekler anadili Rusça olmayanlar için anlaşılması oldukça zordur. Eserdeki 19. yy. reform öncesi Rusya’sına ait gerçekler bir Rus için bile anlaşılması zordur, bu sebeple eserdeki denemeler dilbilimsel-kültürel ve fonksiyonel yorumlara ihtiyaç duymaktadırlar. Böylesine bir çalışmaya, Türkiye’deki edebiyat fakültelerinde öğrenim gören öğrenciler için uzun yıllardır bir ihtiyaç duyulmaktaydı. Eserdeki hikayeler üzerine yaptığımız yorumlar öğrencilerin sadece eserin sanatsal dünyası hakkında yeterli fikir edinmelerini sağlamayacak, ayrıca İ. S. Turgenyev’in ve anadili Rusça olan kişilerin eseri okuduklarında edindikleri fikir ve düşüncelere yakınlaştıracaktır. Bu sayede, öğrenciler bu çalışma öncülüğünde diğer Rus yazarlarının edebi eserlerine de kompleks yorumlama prensiplerini uygulayabileceklerdir.

Çalışmamızın amacı; İ. S. Turgenyev’in “Avcının notları” eserine dair teorik temeli oluşturmak, dilbilimsel-kültürel ve kültürel yorumlama tekniklerini uygulayarak örnekler vermektir.

Dilbilimsel-kültürel ve fonksiyonel yorumlar; dilbilimsel, dilbilim dışı (yani ulusun kültürü, özellikleri, yaşam şekilleri) ve fonksiyonel (edebi eserdeki sözcüklerin estetik rolleri) olarak kompleks yapıda olan bir yorumlama türüdür. Dilbilimsel-kültürel ve fonksiyonel yorumlar; yazarın eserinde kullandığı sözcüklerin hangi amaçla ve ne için kullandığını, kullandığı sözcüğün içeriğini ve kültürle olan ilişkisinin anlatılmasıdır. Bu yorumlar; bu edebi eseri okuyan yabancıların, Rusça öğrenen öğrencilerin, anadili Rusça olan okurların anlama seviyesine maksimum bir şekilde yaklaşabilmesi adına, eserdeki dil birimlerinin içeriğini ve nüanslarını öğrenebilmesi ve çözümleyebilmesi için gereklidir.

Dilbilimsel- kültürel ve fonksiyonel yorumlar; dilbilimsel, kültürel ve fonksiyonel olmak üzere üç türde yapılmaktadır.

Dilbilimsel yorumlar yapılırken şunlar göz önüne alınmıştır: eseri okuyan yabancıların sözcükleri anlayabilmesi için onların anlayabileceği şekilde dilbilimsel açıklamalar yapılmıştır. Verilen sözcükler, cümle öbekleri ve deyimlerin anlamları dilbilim kuralları (padej vs.) uygulanmadan yalın halde verilmiş ve sözcüklerin vurguları belirtilmiştir. Analiz edilen metindeki sözcüğün, sözcük öbekleri ve deyimlerin; dilbilgisi, üslup özellikleri ve sözlük anlamları verilmiştir. Bu tür yorumlar; bu edebi eseri okuyan Türk öğrencilerinin Rusça kelime dağarcıklarını, deyim bilgilerini geliştirmekle beraber, okuyucun Rusçasını daha akıcı ve anlaşılır bir hale getirerek anadili Rusça olan kişilerin seviyesine yaklaştırmaktadır. Yapılan yorumlardaki açıklamalar öğrencinin Rusçadaki üslup nüanslarını algılamasına oldukça yardımcı olmaktadır.

Kültürel yorumlar; eserdeki gerçeklerin ansiklopedik tasvirleri içermekle birlikte, sözcüğün kültürel fonunun tasvirini de içermektedirler. Bu tür yorumlar; anadili Türkçe olan kişilerin, Rus halkının tarihini ve ülkesini, kültürü ve yaşam tarzını dair fikir edinmesine yardımcı olmaktadır. Bu yorumlar; Rusça öğrenen yabancıların çağdaş Rusya ve Rus halkına dair bilgilerine dayanarak onların Rus tarihine, kültürüne ve yaşam tarzına artsüremli olarak bakmalarına imkân sunmaktadır.

Dilbilimsel-kültürel ve fonksiyonel yorumların son etası olan fonksiyonel yorumlama; sözcüğün estetik potansiyelini ele almaktadır. Fonksiyonel yorum olmadan anadili Türkçe olan okurun bu edebi eserin estetik anlayışını idrak etmesi beklenemez. Bu yorum türü; yabancı okuyucunun Rus edebiyatının sanatsal dünyasına dair düşüncesini geliştirerek ana sanat kategorileri ve edebi metnin sanatsal konseptlerinin karşılıklı ilişkileri hakkındaki düşüncelerini olumlu bir şekilde etkilemektedir.

Böylelikle, Rus edebiyatının klasik eserleri üzerine yapılan dilbilimsel-kültürel ve fonksiyonel yorumlar Rusça öğrenen yabancıların, yazarın sanat dünyasını yansıtan dil ve Rus dünya görüşü ve dünya algısını yansıtan dil hakkındaki düşüncelerini şekillendirerek geliştirmektedir.

KAYNAKÇA

- Антипов Г.А., Донских О.А., Марковина И.Ю., Сорокин Ю.А. Текст как явление культуры. Новосибирск: Наука., 1989. – 194 с.
- Арзаканьян Ц. Г. Культура и цивилизация: Проблемы теории и истории // Вестник истории мировой культуры. – 1961. – № 3. – С. 11-17.
- Арнольдov А.М. Введение в культурологию. – М., 1994. – 205 с.
- Арутюнов С. А., Багдасаров А.Р. и др. Язык – культура – этнос. – М., 1994. – 105 с.
- Афанасьев А.Н. Происхождение мифа. Статьи по фольклору, этнографии и мифологии / Сост., подготовка текста, статья, коммент. А.Л. Топоркова. – М.: Изд-во Индрик, 1996. 640 с.
- Аюпов С.М. Эволюция тургеневского романа 1856 – 1862 гг.: соотношение метафизического и конкретно-исторического. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2001. – 292 с.
- Аюпова С.Б. Синтаксическая организация «Стихотворений в прозе» И.С. Тургенева: дис. ... канд. филол. наук. – СПб., 1993. – 204 с.
- Аюпова С.Б. Женская ономастика романа И.С.Тургенева «Рудин» в контексте произведения // Язык и литература в поликультурном пространстве. Материалы региональной научно-практической конференции «Язык и литература в поликультурном пространстве». Выпуск 2. – Бирск: Изд-во Бирск. гос. соц.-пед. акад., 2005. – С. 294-296.
- Аюпова С.Б. Имя главного героя в контексте произведения (Рудин и другие) // Материалы II научной конференции сотрудников и слушателей Центра переподготовки и повышения квалификации по филологии и лингвострановедению. Санкт-Петербург, 25 мая 2006 г. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2006. – С. 115-122.
- Аюпова С.Б. Ономапoeтика романа И.С.Тургенева «Рудин» (Дмитрий Рудин в системе других героев) [Электронный ресурс] // Электронный вестник Центра переподготовки и повышения квалификации по филологии и

лингвострановедению. Выпуск 2. – СПб: СПбГУ, Филологический факультет, 2006. – <http://www.evsprk.ru>.

Аюпова, С.Б. Ономастическое пространство человека в языковой художественной картине мира И.С.Тургенева // Искусство и образование. – 2008. – №7. – С. 45-52.

Аюпова С.Б. Роль категорий пространства и времени в организации типов речи (на материале произведений И.С. Тургенева) // Русский язык в школе. – 2010. – №6. – С. 42-47.

Аюпова, С.Б. Категории пространства и времени в языковой художественной картине мира (на материале прозы И.С. Тургенева) // Филологические науки. – 2011 – № 1. – С. 43-53.

Аюпова С.Б. Категория времени в языковой картине мира (на материале прозы И.С. Тургенева): монография. – Уфа: Изд-во БГПУ, 2011. – 186 с. Аюпова С.Б. Категория пространства в языковой картине мира (на материале прозы И.С. Тургенева): монография. – Уфа: Изд-во БГПУ, 2011. – 224 с.

Бадаева Н.П. Безличные предложения в художественной прозе И.С. Тургенева: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 1965. – 16 с.

Барт Р. Миф сегодня // Избр. работы. Семиотика. Поэтика. – М., 1989. – С. 36-48.

Брагина Н.Г. Социокультурные конструкты в языке: автореф. дисс... докт. филол. наук. – М., 2006. – 24 с.

Буркхарт Ф. Язык, социальное поведение и культура // Образ мира в слове и ритуале. – М., 1992. – С. 8-16.

Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1979. – 423 с.

Бельчиков Ю.А. О стилистическом комментировании художественного и публицистического текстов // Памяти академика В.В.Виноградова. М.: Изд-во МГУ, 1971. – С. 43-48.

Бердичевский А.Л., Соловьёва Н.Н. Диалог культур на уроках родного и иностранного языка // Иностранный язык в школе. – 1993. – №6. – с.5-11.

- Бердичевский А.Л., Соловьёва Н.Н. Диалог культур на уроках родного и иностранного языка // Иностранный язык в школе. – 1993. – №6. – с. 5-11.
- Библер В.С. Культура: диалог культур // Вопросы философии. – 1988. – №6. – с. 31-43.
- Брагина А.А. Лексика языка и культура страны. – М.: Русский язык, 1981. – 175 с.
- Бурбак Е.Ф. Лингвистическая интерпретация реалий: автореф. ... дис. канд. филол. наук. – Киев, 1986. – 20 с.
- Ван Сэнь Фразеологическая составляющая романа И.С. Тургенева «Отцы и дети»: структурно-семантический и функциональный аспекты: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Орел, 2007. – 22 с.
- Вайнрах У. Языковые контакты. – Киев: Вища школа, 1979. – 260 с.
- Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. – М.: Рус. словари, 1996. – 416 с.
- Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. – М.: Рус. словари, 1999. – 375 с.
- Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / А. Вежбицкая. – М.: Изд-во Языки славянской культуры, 2001. – 290 с.
- Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Лингвострановедческая теория слова. – М.: Русский язык, 1980. – 320 с.
- Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. – М.: Русский язык, 1990.
- Верещагин Е.М. Костомаров В.Г. Способы насыщения учебного процесса страноведческой информацией // Русский язык зарубежом. – 1977. - №6. – с. 63-64.
- Воркачев С.Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании // Филологические науки – 2001 – № 1. – С. 64-72.
- Воробьев В. В. Культурологическая парадигма русского языка. – М., 1994. – 180 с.

- Воробьев В.В. Лингвокультурология (теория и методы): Монография. – М.: Изд-во РУДН, 1997. – 331 с.
- Воробьев В.В. Лингвокультурология в аспекте сопоставления и коммуникации / В.В. Воробьев // Русское слово в мировой культуре. Т.2. – СПб, 2003. – С. 68–74.
- Воробьев В.В. Теоретические и прикладные аспекты лингвокультурологии: автореф. дис.... докт. филол. наук. М.: Изд-во Тлозис, 1996. – 41 с.
- Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 138 с.
- Гачев Г. Д. Национальные образы мира. – Космо-Психо-Логос. М.: Издательская группа "Прогресс" – "Культура", 1995. – 480 с.
- Гильмиярова Р.Р. Макрополе «человек» в языковой художественной картине мира «Записок охотника» И.С. Тургенева // Язык. Культура. Коммуникация: материалы IV международной научно-практической конференции. – Челябинск: Южно-Уральский государственный университет, 2010. – С. 39–41.
- Горожанкина Л.В. Царенко Л.И. Системная презентация национально-культурных элементов худ. Текста // Актуальные проблемы преподавания языка в иноязычной аудитории. – М., 1988. – с. 95–105.
- Гуревич А.Я. Человек и культура: Индивидуальность в истории культуры. – М., 1990. – 420 с.
- Гуревич П.С. Философия культуры. – М., 1994. – 280 с.
- Гюлумянц К.М. Фольклорные элементы во фразеологии современных славянских языков. – Минск, 1978. – 296 с.
- Диденко Л.А. Лингвострановедческая организация работы над текстами произведений художественной и публицистической литературы // Лингвострановедческий аспект в преподавании рус.яз. как иностранного. – Воронеж: ВГУ, 1984. – с. 106–110.

- Добровольский Д. О. Национально-культурная специфика во фразеологии // Вопросы языкознания. – 1997. – № 6. – С. 15-22.
- Дэлгэрмаа Г. Концепты «добро/зло» в произведениях И.С. Тургенева на фоне монгольского языкового сознания: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – М., 2008. – 20 с.
- Емельянов Ю.Н. Введение в культурологию. – СПб., 1992. – 270 с.
- Жирнова Л.Н. Лингвострановедческий подход при работе над текстом художественных произведений в языковом вузе (на материале франц. яз.): автореф. дис. канд. филол. наук. – М.: 1980. – 22 с.
- Зеленин Д. К. Восточнославянская этнография. – М., 1991. – 168 с.
- Зеленин Д. К. Избранные труды: Статьи по духовной культуре. – М., 1994. – 570 с.
- Зинин С.И. Русская антропонимия в «Записках охотника» И.С. Тургенева // Русский язык в школе. – 1968. – №5. – С. 21 – 25.
- Зубкова Л.Г. Общая теория языка в развитии: Учеб. пособие. – М.: Изд-во РУДН, 2003.
- Ильина С.Ю. Совершенствование лексической стороны иноязычной речи студентов старших курсов языкового педагогического вуза на основе лингвострановедческих материалов : дис. . канд. пед. наук. – Горький, 1988.
- Канон В. Народ в координатах культуры // Неман. – 1995. – № 2. – С. 8-16.
- Карлявина И.П. Отражение языковой картины мира в сложных синтаксических единицах (на материале сложных синтаксических целых в творчестве И.С. Тургенева) // Проблемы картины мира на современном этапе: Сборник статей по материалам Всероссийской научной конференции молодых ученых. Вып 6. 14-15 марта 2007 г. – Нижний Новгород: Изд-во НГПУ, 2007. – С. 140-144.
- Кармин А. С. Основы культурологии. Морфология культуры. – М., 1997. – 175 с.
- Кондратьев И. Седая старина Москвы. – М.: Воениздат, 1996, 528 с.

- Костомаров В.Г. Бурвикова Н.Д. Об одной из единиц описания текста в аспекте диалога культур. // Иностранный язык в школе. – 2000. – №5. – с.3-6.
- Кулакова А.А. Мифопоэтика «Записок охотника» И.С. Тургенева: Пространство и имя: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 2003. – 22 с.
- Кулибина Н.В. Методика лингвострановедческой работы над художественным текстом. – М.: Русский язык, 1987. – 142 с.
- Культурология. Под научной редакцией доктора философских наук, профессора Драча Г.В. / Г.В. Драча. – Ростов-на-Дону: Изд-во Феникс, 2001. – 606 с.
- Лаврушина Е.В. Фразеология как компонент идиостиля И.С. Тургенева и проблема сохранения этого компонента в иноязычных переводах произведений писателя: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Москва, 1999. – 22 с.
- Лесскис Г.А. О зависимости между размером предложения и его структурой в разных видах текста // Вопросы языкознания. – 1964. – №3. – С. 99-123.
- Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Под ред. Ю.Т. Листровой-Правды. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1994. – 164 с.
- Лингвострановедение и текст. – М.: Русский язык, 1987. – 179 с.
- Марковина И.Ю. Влияние лингвистических и экстралингвистических факторов на понимание текста: дис. .канд.филол. наук. – М., 1982. – 220 с.
- Мартиросян М.А. Грамматические особенности определений и их стилистическая роль в художественной прозе И.С. Тургенева: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Ростов-н/Д., 1967. – 22 с.
- Маслова В.А. Введение в лингвокультурологию. Учебное пособие. – Москва : Наследие, 1997. – 208 с.
- Маслова В.А. Лингвокультурология. Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.
- Мельников А.С. Язык культуры и вопросы изучения этнической специфики средств массовой информации / А.С. Мельников //

Этнографическое изучение знаковых средств культуры. –Изд-во: Наука, 1989. – 304 с.

Миронова Ю.В. Отражение русской ментальности в концептах художественного текста (На материале цикла рассказов И.С. Тургенева "Записки охотника") : дис. ... канд. филол. наук. – Липецк, 2003. – 190 с.

Морковкин В.В. О лингвострановедении и некоторых смежных вопросах // Лингвострановедческий аспект в преподавании русского языка как иностранного. – Воронеж, 1984. – С. 58-68.

Москалева А.Г. Некоторые особенности ритмики «Записок охотника» И.С. Тургенева // Материалы VIII конференции преподавателей русской литературы педагогических институтов Московской зоны. Лингвистический сборник. Вып. 2. – Ч. 2. – М: МГПИ им. В.И. Ленина, 1974. – С. 64-71.

Муравлёва Н.В. Понимание и интерпретация фактов чужой культуры // Россия и Запад : Диалог культур. Выпуск 7. – М.: МГУ, 1999. – С. 233 – 236.

Л. Н. Мурзин. О лингвокультурологии, ее содержании и методах // COLLEGIUM. – 1997. – № 1. – С. 7-13.

Мустонен Л. К вопросу об усилении обучающего потенциала лингвострановедческих текстов при опоре на параллельное включение сведений о родной стране // Русский язык за рубежом. 1983. – № 6. – с. 75-78.

Нгуен Тхань Ха Культурная коннотация собственных имен // Глобальный научный потенциал. – Москва – 2015. – № 2. – С. 30 – 32.

Немец Г.И. Концептуализация пространства художественного текста: структура и способы представления (на материале языка романов И.С. Тургенева «Отцы и дети» и Ф.М. Достоевского «Бесы»): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Краснодар, 2002. – 26 с.

Ольшанский И.Г. Лингвокультурология: Методологические основания и базовые понятия // Язык и культура. – Вып. 2. – М., 1999. – С. 34-44.

- Опарина Е.О. Лексика, фразеология, текст: Лингвокультурологические компоненты // Язык и культура. – Вып. 2. – М., 1999. – С. 7-17.
- Петухова Т.Г. Структурно-семантические трансформации фразеологических единиц в языке писем Тургенева // Текст. Структура и семантика: доклады XII международной конференции. – Т. 2. – М.: ТВТ Дивизион, 2009. – С. 90-97.
- Печенина Ю.А. Изобразительный синтаксис И.С. Тургенева: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 1989. – 16 с.
- Прохоров Ю.Е. Лингвострановедение. Культуроведение. Страноведение: Теория и практика обучения русскому языку как иностранному: Метод, пособие. – М., 1995. – 93 с.
- Райхштейн А.Д. Национально-культурный аспект интеркоммуникации // Иностранный язык в школе. – 1986. – №5. – с.10-14.
- Райхштейн А.Д. Лингвострановедческий аспект устойчивых словесных комплексов // Словари и лингвострановедение. – М.: Изд-во Русский язык, 1982. – С. 142–152
- Русецкая Л.А. О лингвистической сущности реалий и их значимости в формировании национальных вариантов английского языка // Язык и история: проблемы лингвокультурной традиции. Тезисы докладов. –М., 1989. – С. 48-49.
- Русские писатели о языке. Хрестоматия / Под ред. А.М. Докусова. – Л.: Учпедгиз, 1954. – 450 с.
- Сорокин Ю.А. Лакуны как сигналы специфики лингвокультурной общности. // Аспекты изучения текста. – М.,1981. – С. 93-101.
- Г. Г. Слышкин. От текста к символу: лингвокультурные концепты в сознании и дискурсе. – М. , 2000. – 135 с.
- Сысоев П.В. Социокультурный компонент содержания обучения американскому варианту английского языка: Автореф. дис. .канд. пед. наук. – Тамбов. 1999. – 19 с.

- Суворова М.А. Лингвокультурологический подход в обучении иностранным языкам студентов старших курсов языкового вуза: дисс. ... уч. степени канд. пед. наук. – Улан-Удэ, 2000. – 158 с.
- Тарасов Е.Ф. Язык и культура: методологические проблемы // Язык и культура. Сборник обзоров. – М.: Изд-во ИНИОН АН СССР, 1987. – С. 27–36.
- Телия В.Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке / Б.А. Серебряков, Е.С. Кубрякова, В.И. Постовалова и др. – М.: Наука, 1988.
- Телия В.Н. О методологических основаниях лингвокультурологии // XI Международная конференция «Логика, методология, философия науки». – М., Обнинск. – 1995. – С. 12-20.
- Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурный аспекты. – М., 1996. – 175 с.
- Томахин Г.Д. Лингвистические аспекты лингвострановедения // Вопросы языкознания. – 1986. – №6. – С. 113-118.
- Томахин Г.Д. Теоретические основы лингвострановедения (на материале лексических американизмов английского языка): дисс. д-ра филол. наук. – М., 1984. – 210 с.
- Торгунов В. Пчёлка золотая. // fur-wenige.livejournal.com.
- Тургенев И.С. ПСС и писем в 30-ти т. Т.3. – М.: Наука, 1979.
- Фрунзе О. Медовый Спас, Яблочный Спас, Ореховый Спас. // http://www.nexplorer.ru/news__11467.htm.
- A. Zviguilsky. Les écrivains français d'après leur correspondance inédite avec Ivan Tourgueniev. – In: «Cahiers. Ivan Tourguéniev. Pauline Viardot. Maria Malibran» – № 1 – Octobre 1977 – P. 23-29.
- Taine H. Les origines de la France contemporaine. T. I. L'ancien régime. 2 éd. – Paris, 1876, – P. 7 – 15.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Dilan GÜNEŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	Şeki/Azerbaycan, 28.07.1993
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Bilkent Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Rusça.
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	İş Yatırım Menkul Değerler Bilkent Üniversitesi TradeMaster Foreks Yatırım Ligi
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	-
İletişim	
E-Posta Adresi	gunes.dilan@mail.ru
Tarih	